

Matica

broj
no.

3

ožujak
march

2026.

Sretan Uskrs!

**VII.
HRVATSKI
ISELJENIČKI
KONGRES**

**VUKOVAR
25.–28.6.2026.**

Kako preobraziti Hrvatsku: Dijaspورا - Useljavanje - Demografija

Iseljavanje iz Hrvatske oduvijek je, stjecajem različitih okolnosti, bio velik izazov za našu zemlju, a ulaskom u EU i otvaranjem granica, taj izazov prerastao je u gorući problem. Kako zaustaviti masovni odlazak hrvatskih građana iz domovine, uglavnom u Njemačku, Irsku i druge države članice EU-a, danas je ključno pitanje.

Hrvatska je s jedne strane suočena sa situacijom da ju je u posljednjem desetljeću napustilo više od 400.000 građana u najproduktivnijoj dobi, dok je, s druge strane, prisiljena otvoriti svoje granice i primiti velik broj migranata iz Nepala, Filipina, Pakistana i drugih država. Nedostatak migracijske strategije i neselektivna politika useljavanja pridonijeli su tome da su u Hrvatsku došli većinom neškoloovani migranti, koji u ogromnom broju popunjavaju potrebu za „jeftinom radnom snagom“.

Potaknuti nastalom situacijom u Hrvatskoj, demografi, gospodarstvenici, stručnjaci iz raznih područja, kao i određen broj političara, javno propagiraju ideju masovnog povratka hrvatskih iseljenika kao jedno od mogućih rješenja za trenutačno stanje u kojem se nalazi hrvatsko društvo.

I pored činjenice da je Vlada u zadnjih nekoliko godina ponudila razne programe i poticajne mjere za iseljenike koji se odluče vratiti u domovinu, te mjere nisu dale značajne rezultate.

No to nas ne smije zaustaviti u nastojanju oko povratka hrvatskih iseljenika. Ako su države poput Portugala, Poljske, Španjolske i drugih uspjele postići povratak velikog broja svojih iseljenika, onda to svakako možemo i mi.

Na 7. Hrvatskom iseljeničkom kongresu, koji će se od 25. do 28. lipnja 2026. održati u Vukovaru, govorit će se o temama bitnima za odnose između domovinske i iseljene Hrvatske.

Prijave za Kongres na: www.centar-za-iseljenistvo.hr

Poštovane čitateljice i poštovani čitatelji,
 Drage Hrvatice i Hrvati u domovini i svijetu,
 u ozračju Uskrsa, blagdana koji u svojoj biti nosi poruku uskrsnuća, obnove i nepokolebljive nade, s osobitim zadovoljstvom predstavljamo novi broj časopisa Matica. U danima kada svjetlo pobjeđuje tamu, a život iznova pronalazi svoj put, pozvani smo zastati i prepoznati snagu koja nas okuplja i vodi naprijed.

Uskrs nas podsjeća da svaka kušnja u sebi nosi klicu novog početka, da u svakom kraju prebiva mogućnost novog rasta i da je nada trajna vrijednost koja nadilazi vrijeme i prostor. Upravo u tom duhu, Hrvatska matica iseljenika nastavlja

svoju misiju povezivanja hrvatske domovine i naših ljudi diljem svijeta, njegujući identitet, čuvajući jezik i gradeći mostove koji nadahnjuju i obnavljaju.

U ovom broju donosimo priče koje svjedoče o postojanosti, pripadnosti i vjeri u zajedništvo, o ljudima koji, gdje god bili, u sebi nose Hrvatsku kao trajnu vrijednost i izvor snage. To su priče koje, poput uskrsnog jutra, donose svjetlost i potvrđuju da je život uvijek jači.

Neka nas uskrsna poruka ohrabri da s više povjerenja, strpljenja i otvorenosti kroćimo u dane koji dolaze. Neka u svakome od nas probudi vjeru u dobro, u ljepotu novoga početka i u snagu zajedništva koje nas povezuje.

U ime Hrvatske matice iseljenika i u svoje osobno ime, upućujem vam iskrene uskrsne čestitke. Neka vam ovaj blagdan donese mir u srcu, radost u svakodnevicu i nadu koja nadahnjuje, danas i u svim danima koji su pred nama.

Jer uskrsna nada nije tek riječ, ona je snaga koja nas podiže, povezuje i trajno vodi naprijed.

Zdeslav Milas, ravnatelj

Dear readers,

Dear Croats in the homeland and in the diaspora,

In the atmosphere of Easter, a holiday that, in its essence, conveys the message of resurrection, renewal, and unwavering hope, we are particularly pleased to present the latest issue of Matica magazine. During these times when light triumphs over darkness, and life finds its way anew, we are called to pause and recognize the power that brings us together and leads us forward.

Easter reminds us that every trial carries the germ of a new beginning, that in every region there is the possibility of new growth and that hope is a lasting value that transcends time and space. It is in this spirit that the Croatian Heritage Foundation continues its mission of connecting the Croatian homeland and our people around the world, nurturing identity, preserving the language and building bridges that inspire and renew.

In this issue, we bring stories that testify to the constancy, belonging and faith in community, about people who, wherever they are, carry Croatia as a permanent value and source of strength. These are stories that, like Easter morning, bring light and confirm that life always prevails.

May the Easter message encourage us to tread forward more confidently, patiently, and openly in the days to come. May it awaken in each of us faith in the good, in the beauty of a new beginning and in the power of unity that binds us together.

On behalf of the Croatian Heritage Foundation and on my own behalf, I extend my sincere Easter congratulations. May this holiday bring you peace in your heart, joy in everyday life and hope that inspires today and in all the days ahead.

Because Easter hope is not just an expression, it is a force that permanently lifts us up, connects us and leads us forward.

Zdeslav Milas, Director

- 5** Nastava na hrvatskom jeziku u Austriji
- 7** Krajem svibnja održat će se Tjedan Hrvata izvan RH
- 16** Stipe Puđa: Od ratnog reportera do kroničara hrvatskog iseljeničtva
- 24** Uskrsni običaji Hrvata u plehanskom kraju
- 28** Mreža hrvatskih žena okupila istaknute liderice
- 36** Povijesna uloga Matice u razdoblju hrvatskog proljeća
- 40** Intervju Marin Sopta
- 42** Velikih 65 godina kulnog medija Studia Croatica iz Argentine
- 46** Hrvatska obitelj iz Bolivije doselila se u domovinu svojih predaka

- 12** Dodjela Večernjakove domovnice okupila Hrvate iz cijelog svijeta

Kolumne

- 11** Globalna Hrvatska
VESNA KUKAVICA
- 21** Jezični podsjetnik
SANJA VULIĆ
- 33** (S)kretanja
ŠIMUN ŠITO ĆORIĆ

MJESEČNA REVIIA HRVATSKE MATICE ISELJENIKA/Monthly magazine of the Croatian Heritage Foundation | **Godište/** Volume **LXXVI** | **Broj/No.** 3/2026. | **Nakladnik/Publisher:**

Hrvatska matica iseljenika/Croatian Heritage Foundation | **Za nakladnika/For Publisher** Ravnatelj/Director **mr. sc. ZDESLAV MILAS** | **Uredništvo/Editorial Board:** Rukovoditeljica Odjela za nakladništvo/Head of Publishing Department **VESNA KUKAVICA** | Glavna Urednica/Editor in Chief **JELENA BADOVINAC DIMITRIJEVIĆ** | **Urednički kolegij/Editorial Council:** **SNJEŽANA RADOŠ, LADA KANAJET ŠIMIĆ, LUCIJA STARČEVIĆ, IVANA RORA, IVANA DVORNEKOVIĆ, ŽELJKA SABLJIĆ ODRLJIN** | **Lektorica/Lector** **SANDRA ĆUDINA** | **Dizajn i priprema/Layout & Design** **GRAFEMA LAB**

HRVATSKA MATICA ISELJENIKA
 Trg Stjepana Radića 3, pp 241
 10002 Zagreb, Hrvatska / Croatia
 Telefon: +385 (0)1 6115-116
 Telefax: +385 (0)1 6110-933
 E-mail: matica@matiss.hr

Plenković: Hrvatsku smo doveli u uski krug zemalja s A razinom kreditnog rejtinga

U izvješću S & P-a navodi se da je politički kontinuitet, koji osigurava parlamentarna većina pod vodstvom HDZ-a, pozitivan čimbenik za nastavak reformskog zamaha

Podizanju razine kreditnog rejtinga pridonosi i odgovorno vođenje javnih financija

Agencija za dodjelu kreditnog rejtinga Standard & Poor's u svom je najnovijem izvješću podigla investicijski kreditni rejting Hrvatske s A- na razinu "A" za dugoročno zaduživanje, uz stabilne izglede. Nakon izvješća Fitcha, i druga agencija od tri vodeće svjetske rejting agencije šalje jasan signal ulagačima da je Hrvatska politički, financijski i gospodarski stabilna i pouzdana.

Predsjednik Vlade Andrej Plenković izjavio je da S & P-ovo podizanje kreditnog rejtinga Hrvatske predstavlja potvrdu reformskih napora Vlade, kao i jasan signal ulagačima o smjeru gospodarske politike Vlade RH. Objašnjavajući razloge za podizanje kreditnog rejtinga, S & P ističe da reforme i ulaganja, osobito putem Mehanizma za oporavak i otpornost, kao i nadolazeće pristupanje OECD-u, jačaju dugoročne izglede za gospodarski rast i otpornost Hrvatske.

"Činjenica da Standard & Poor's Hrvatskoj, u svjetlu svih globalnih kriza, podiže investicijski kreditni rejting, poruka je povjerenja i potvrda iznimnog

napretka. Godine 2016., kad smo preuzeli odgovornost, Hrvatska je bila na razini ispod investicijskog rejtinga, što je tada značilo da 'ispunjavanje obveza nije sigurno'. Od tada smo napredovali za šest stupnjeva - do A razine, odnosno 'visoke kvalitete' kreditnog rejtinga. Visok kreditni rejting snažan je poticaj za nastavak politika koje će podizati standard života hrvatskih građana i omogućiti Hrvatskoj da hvata razvojni ko-

rak s drugim članicama EU-a", poručio je ovom prigodom predsjednik Vlade Andrej Plenković.

S & P predviđa Hrvatskoj stabilan rast BDP-a, u prosjeku od 2,7% godišnje u razdoblju od 2026. do 2029. godine. Podizanju razine kreditnog rejtinga pridonosi i odgovorno vođenje javnih financija - uz održavanje proračunskog deficita ispod 3% i smanjenje udjela javnog duga u BDP-u na 56%, unatoč povećanim izdvajanjima za obranu, rast plaća i mirovina te socijalnih naknada te za brojna druga ulaganja.

Podsjećamo da je prema S & P-u Hrvatska u ožujku 2019. godine prešla iz neinvesticijskog BB+ rejtinga u investicijski rejting BBB-, a danas smo dosegli A razinu. Hrvatska je jedina zemlja na svijetu koja je u tako kratkom vremenu (7 godina) ostvarila tako snažan skok prema mišljenju S & P-a (s neinvesticijskog rejtinga, tj. razine BB+, na rejting razine A). Prema S & P-u, čak deset država EU-a ima isti ili manji rejting od Hrvatske: na istoj smo razini kao Latvija i Litva (A razina), koje su gotovo deset godina prije nas postale članice EU-a, dok niži rejting imaju Italija, Grčka, Malta, Poljska, Bugarska, Cipar, Mađarska i Rumunjska. (Izvor i foto: Vlada RH)

Austrijska ministrica najavila mogućnost nastave na hrvatskome jeziku u školama

Austrijsko ministarstvo obrazovanja omogućit će nastavu na hrvatskome jeziku u austrijskim školama umjesto dosadašnjega BKS-a

Nastavak bliske suradnje Hrvatske i Austrije

Austrijska ministrica za Europu i međunarodne poslove Beate Meinl-Reisinger sastala se u Zagrebu s ministrom vanjskih i europskih poslova Gordanom Grlićem Radmanom, a tom je prilikom potvrđeno kako su dvije države bliski partneri koji dijele brojne zajedničke interese i snažne povijesne, kulturne i gospodarske veze. Posebna pozornost posvećena je ulozi hrvatske manjine u Austriji, koja ima oko 50.000 gradišćanskih Hrvata, kao i brojnom hrvatskom iseljeništvu. Istaknuto je kako Hrvati u Austriji, uz Austrijance u Hrvatskoj, predstavljaju važan most koji dodatno jača odnose dviju država, a očuvanje njihove kulture, jezika i tradicije ostaje zajednički prioritet.

U tom je kontekstu ministrica Meinl-Reisinger na konferenciji za medije izjavila kako je o položaju hrvatskoga jezika razgovarala sa Saveznim ministarstvom obrazovanja te da će se hrvatski jezik tretirati kao zaseban jezik, odnosno u nastavi će biti razdvojen od umjetnog tzv. BKS-a (bosanski – hrvatski – srpski). U Austriji je, naime, na snazi preporuka iz 1996. o nerazdvajanju djece u školama prema etničkim pripadnostima.

“Razgovarali smo s ministarstvom obrazovanja, koje će povući preporuku poslanu krajem 90-ih i ponovljenu 2000-ih te će se naglasiti autonomija škola, kojima će se omogućiti nastava na hrvatskome jeziku”, najavila je Meinl-Reisinger. Grlić Radman ovo je nazvao “sjajnom viješću” i rekao da Hrvati u Austriji zajedno s Austrijancima u Hrvatskoj čine “jedinstven most za jačanje naših ukupnih veza”. (Izvor i foto: MVEP)

Bernadette M. Luketich-Sikaras, Ante Šušnjara, Franjo Bertović, Edward W. Pazo i Pjer Šimunović

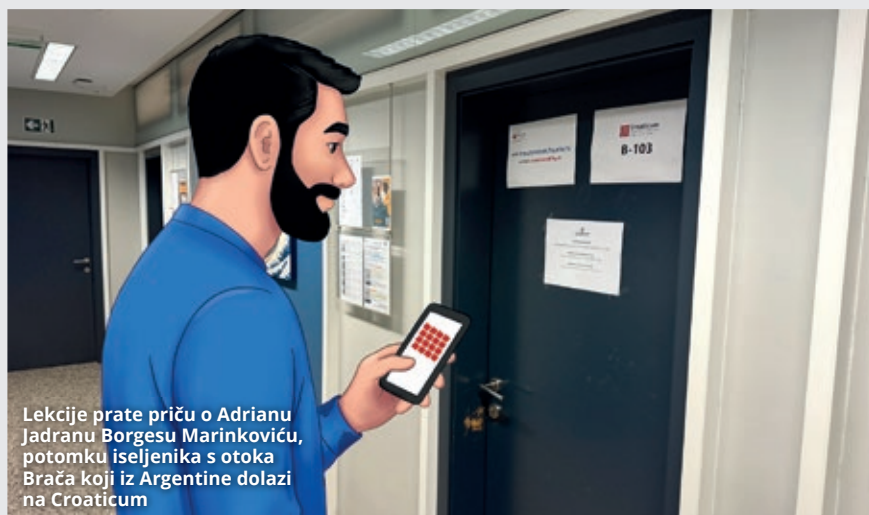
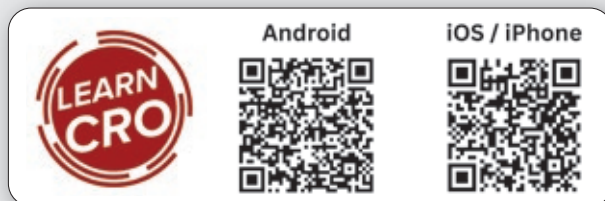
Ministar Šušnjara u Pittsburghu s predstavnicima HBZ-a

U sklopu službenog posjeta SAD-u ministar gospodarstva Ante Šušnjara sudjelovao je na međunarodnom skupu EU-U.S. LNG Cooperation Summit, a susreo i s predstavnicima jedne od najvećih organizacija hrvatskog iseljništva

Ovogodišnji summit obilježava i deset godina od prve isporuke ukapljenoga prirodnog plina iz Sjedinjenih Američkih Država prema europskome tržištu, što je označilo početak nove faze transatlantske energetske suradnje i diverzifikacije opskrbe energijom u Europi. Ministar Šušnjara sudjelovao je na panel-raspravi posvećenoj budućnosti energetske suradnje između Europe i Sjedinjenih Američkih Država, na kojoj se raspravljalo o jačanju energetske sigurnosti, diverzifikaciji opskrbe te ulozi LNG-a i infrastrukturnih projekata u stabilnosti europskoga energetskog sustava. U sklopu posjeta Pittsburghu ministar se susreo i s predstavnicima Hrvatske bratske zajednice (Croatian Fraternal Union), jedne od najvećih i najstarijih organizacija hrvatskog iseljništva koja već više od stoljeća čuva hrvatski identitet i snažno pridonosi povezivanju hrvatske zajednice s domovinom. Ministar je tom prilikom obišao i Hrvatski kulturni muzej u Pittsburghu koji u čast dugogodišnjeg predsjednika HBZ-a nosi ime “Bernard M. Luketich”. Muzej sadrži jednu od najbogatijih zbirki autentičnih hrvatskih narodnih nošnji, hrvatske naivne umjetnosti i značajan broj tamburaških instrumenata. (Izvor i foto: Ministarstvo gospodarstva)

Predstavljena aplikacija *LearnCro*

Obrazovni sadržaj aplikacije usklađen je sa Zajedničkim europskim referentnim okvirom za jezike za razinu B1

Lekcije prate priču o Adrianu Jadranu Borgesu Marinkoviću, potomku iseljenika s otoka Brača koji iz Argentine dolazi na Croaticum

AUTORICA ILUSTRACIJE: MARTINA RONČEVIĆ

Taj projekt, nastao plodonosnom suradnjom Središnjega državnog ureda i Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, osmišljen je kako bi učenje hrvatskoga jezika postalo još dostupnije, modernije i zabavnije korisnicima diljem svijeta. Aplikacija *LearnCro* logičan je nastavak uspješne suradnje ovih institucija, koje su prethodno već objavile internetske tečajeve za počet-

ne razine (A1.HR i A2.HR), dostupne na službenim stranicama Croaticuma.

Glavni nositelji i ovog projekta su Croaticum – Centar za hrvatski kao drugi i strani jezik te Centar za potporu e-učenja (CPEU). Važno je istaknuti kako Croaticum baštini tradiciju dugu više od šest desetljeća; od 1962. godine kroz njegove je učionice prošlo više od 20.000 polaznika iz čak 130 zemalja. Obrazovni

sadržaj aplikacije usklađen je sa *Zajedničkim europskim referentnim okvirom za jezike* za razinu B1. Ta razina polaznicima omogućuje samostalno snalaženje u svakodnevnim situacijama, razumijevanje bitnih poruka te izražavanje o bliskim i poznatim temama.

U 80 strukturiranih lekcija raspoređenih u 12 tematskih cjelina – koje kalendarski prate mjesece u godini – korisnici napreduju uz bogat multimedijски sadržaj, interaktivne zadatke i elemente igrifikacije koji učenje čine zabavnim. Posebna pažnja posvećena je sučelju, koje je dostupno na engleskom i španjolskom jeziku. Posebnost aplikacije *LearnCro* jest narativni pristup. Lekcije prate toplu ljudsku priču o Adrianu Jadranu Borgesu Marinkoviću, potomku iseljenika s otoka Brača koji iz Argentine dolazi provesti godinu dana u domovini svojih predaka. Prateći Adriana u njegovim svakodnevnim situacijama – od putovanja i upoznavanja ljudi do snalaženja u kulturnim običajima – korisnici prirodno usvajaju vokabular, gramatiku i komunikacijske obrasce.

Uz jezične sadržaje aplikacija je i prozor u hrvatski identitet. Donosi brojne kulturološke dodatke o hrvatskoj povijesti, zemljopisu, umjetnosti i običajima. Svaka cjelina uključuje i "jezični kutak" s primjerima tipičnih izraza ili elementima hrvatskih narječja, kao i fonetske vježbe s audiozapisima za uvježbavanje pravilnog izgovora. Najvažnija vijest za sve buduće korisnike jest da je aplikacija potpuno besplatna. Dostupna je za mobilne uređaje (Android i iOS) putem trgovina Google Play i App Store.

Lansiranje aplikacije *LearnCro* značajna je nadogradnja digitalne ponude za učenje hrvatskoga jezika, čime se otvaraju još jedna vrata svim zaljubljenicima u hrvatsku kulturu diljem svijeta da zakorače dublje u jezik i bogatstva koja on otvara. (Tekst: Ana Grgić, Foto: Croaticum i SDUHIRH)

Uz jezične sadržaje aplikacija je i prozor u hrvatski identitet

Okupljanje Hrvata izvan domovine održavat će se u posljednjem tjednu mjeseca svibnja

FOTO: PATRIK MACEK / PIXSELL

Hrvatski sabor proglasio **Tjedan Hrvata** izvan Republike Hrvatske

Državni tajnik Zvonko Milas istaknuo je da je riječ o ozbiljnom iskoraku u jačanju institucionalne i društvene povezanosti domovine s Hrvatima koji žive izvan njezinih granica

Na sjednici održanoj 6. ožujka 2026., Hrvatski sabor jednoglasno je usvojio Odluku o proglašenju Tjedna Hrvata izvan Republike Hrvatske, s podrškom svih nazočnih zastupnika. Održavao bi se svake godine u posljednjem tjednu mjeseca svibnja, uz Dan državnosti, u Zagrebu i županiji domaćinu sjednice Savjeta Vlade RH za Hrvate izvan RH, uz kulturne, obrazovne i ostale događaje u znaku zajedništva hrvatskoga naroda diljem svijeta. Time je prijedlog koji je u sabornici predstavio državni tajnik Milas dobio punu parlamentarnu potvrdu, a Republika Hrvatska uvela novu godišnju praksu kojom na institucionalnoj razini prepoznaje i naglašava trajnu povezanost s Hrvatima izvan domovine te njihovu važnu ulogu u nacionalnoj povijesti i suvremenom društvu.

U ime Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske Zvonko Milas je naglasio da je cilj ove inicijative pojačati vidljivost Hrvata izvan Hrvatske u domaćoj javnosti, osnažiti nacionalnu samosvijest i osjećaj pripadnosti jedinstvenome hrvatskom narodu te afirmirati globalno hrvatsko zajedništvo.

Prema predloženom konceptu, Hrvati iz Bosne i Hercegovine, pripadnici hrvatske nacionalne manjine i hrvatsko iseljeničtvo imat će priliku hrvatskoj javnosti predstaviti svoju baštinu i suvremena postignuća, dok će se ujedno jačati veze s povratnicima i naglašavati njihova uloga u razvoju hrvatskog društva. Milas je posebno naglasio simboličnu dimenziju ovoga tjedna kao zahvalnost Hrvatima izvan domovine za doprinos stvaranju i obrani hrvatske države te promjeni međunarodnog narativa o položaju Hrvata, osobito u Bosni i Hercegovini. U održavanju ovoga značajnog događaja aktivno sudjeluje i Hrvatska matica iseljenika. (Pripremila: Danijela Primorac, Izvor: Vlada RH i SDUHIRH)

Glasovi naroda sabrani u pjesmi

U Muzeju hrvatske kulture u Devinskoj Novom Selu u Bratislavi, u organizaciji Muzeja i Hrvatskoga kulturnog saveza u Slovačkoj, otvorena je izložba "Fran Kurelac - sabirač narodnih jačak"

Na otvorenju izložbe sudjelovali su pripadnici hrvatske nacionalne manjine iz Slovačke Republike, Republike Austrije i Mađarske, predstavnici grada Bratislave i slovačkih ustanova koje se bave pitanjima nacionalnih manjina, kao i predstavnici Veleposlanstva Republike Hrvatske u Slovačkoj Republici i Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan RH.

Savjetnik s posebnim položajem za pitanja nacionalne manjine u inozemstvu Milan Bošnjak pozdravio je okupljene te je izrazio zahvalnost i zadovoljstvo činjenicom da Hrvati u Slovačkoj sustavno provode različite aktivnosti kojima njeguju hrvatsku kulturu te da svoju inspiraciju često crpe na primjerima vrijednih osoba iz naše prošlosti koje ih povezuju s domovinom Hrvatskom, kakav je bio Fran Kurelac.

Tijekom boravka u Bratislavi predstavnici Središnjega državnog ureda održali su, zajedno s veleposlanikom Aleksandrom Heinom, sastanke s predstavnicima hrvatske nacionalne manjine te s gradonačelnikom Općine Devinsko Novo Selo Dariusom Krajčiom. (Izvor i foto: SDUHIRH)

Jačanje zdravstvene suradnje i **podrška projektima** u Županiji Posavskoj

Državni tajnik Milas i ministrica Hrštić obišli su i novoizgrađeni Dom zdravlja i Županijsku bolnicu u Orašju, čiju je izgradnju i opremanje pomogla Vlada RH

Razgovaralo se o mogućnostima daljnje suradnje na dobrobit pacijenata

je, one su velike jer je više od 90% ovlasti primarne, sekundarne zdravstvene zaštite i javnog zdravstva na prostoru Posavske županije u nadležnosti Vlade Posavske županije.

Izaslanstvo je obišlo i novoizgrađeni Dom zdravlja i Županijsku bolnicu u Orašju, čiju je izgradnju i opremanje pomogla Vlada RH. Sastanku u Županijskoj bolnici nazočili su i ravnatelji bolnica iz Vinkovaca, Osijeka, Vukovara i Slavonskog Broda, a razgovaralo se o mogućnostima daljnje suradnje na dobrobit pacijenata, posebice onih s težim bolestima. Posjet je završen obilaskom Franjevačkog samostana i Muzeja "Vrata Bosne" u Tolisi s dopredsjedateljem Doma naroda Parlamentarne skupštine BiH i predsjednikom Hrvatskoga narodnog sabora i HDZ-a BiH Draganom Čovićem i zastupnicom u Zastupničkom domu Parlamentarne skupštine BiH Darijanom Filipović, gdje su razgovarali i o prilikama i situaciji u BiH. Izaslanstvo iz Hrvatske i BiH dočekao je gvardijan župe u Tolisi fra Marinko Živković. (Pripremila: Danijela Primorac, Izvor: SDUHRH i Večernji list, Foto: Vlada Županije Posavske)

Državni tajnik Zvonko Milas i ministrica zdravstva Irena Hrštić sastali su se s izaslanstvom županijske vlade predvođeno predsjednikom Đurom Topićem te ravnateljima domova zdravlja u Orašju, Odžaku i Domaljevac-Šamcu i ravnateljem Županijske bolnice u Orašju. Razgovarali su o unapređenju suradnje u zdravstvenom sustavu, poboljšanju zdravstvene skrbi za pacijente i stanovnike ove županije te razmjeni iskustava i dobre prakse, posebice u prevenciji različitih bolesti.

"Razgovarali smo proaktivno o realnim problemima. Vlada Republike Hrvatske posljednjih deset godina s premijerom Andrejom Plenkovićem kontinuirano je apsolutno davala podršku Hrvatima u županiji i tako će i ostati. Nova godina je, s novim proračunom, a u planu je sigurno nastaviti podržavati djelokrug zdravstva. Sve što su bolnice u Republici Hrvatskoj do sada pružale, neposredno zdravstvenu pomoć, nastaviti ćemo i dalje pa ćemo sada, u razgovoru s ravnateljima bolnica u Osijeku, Vinkovcima i Slavonskom Brodu, razgovarati izravno na terenu. U budućnosti Ministarstvo zdravstva i

Vlada RH sigurno će biti uz narod ove županije", zaključila je ministrica zdravstva u Vladi RH Irena Hrštić. Predsjednik Vlade PŽ-a Đuro Topić istaknuo je veliku čast što je ugostio visoko izaslanstvo.

"Sastanak u Vladi bio je kvalitetan, a razgovarali smo o svim problemima zdravstvenog sustava PŽ-a. U sklopu naših ustavnih nadležnosti kao župani-

Obilazak Franjevačkog samostana i Muzeja "Vrata Bosne" u Tolisi

Zvonko Milas i Borjana Krišto

Hrvatska ostaje oslonac Hrvatima u BiH

Državni tajnik Zvonko Milas susreo se u Sarajevu s liderima državne razine Federacije Bosne i Hercegovine te crkvenim dostojanstvenicima, a obišao je i dva strateška projekta Vlade Republike Hrvatske namijenjena Hrvatima u BiH

U izaslanstvu su, uz državnoga tajnika Milasa, bile i savjetnica s posebnim položajem za pitanja Hrvata u Bosni i Hercegovini Žana Čorić te predstavnica Veleposlanstva Republike Hrvatske u Sarajevu Ljubica Kardum Mijatović. Milas je tijekom posjeta imao odvojene sastanke s predsjednicom Federacije BiH Lidijom Bradarom i predsjedateljicom Vijeća ministara BiH Borjanom Krišto, razgovarajući o aktualnoj političkoj situaciji i europskoj perspektivi Bosne i Hercegovine. Sastao se i s vrhbosanskim nadbiskupom mons. Tomom Vukšićem i provincijalom franjevačke provincije Bosne Srebrene fra Zdravkom Dadićem, čime je dodatno naglašena važnost suradnje s crkvenim institucijama koje imaju ključnu ulogu u očuvanju duhovnog i kulturnog identiteta hrvatskog naroda u Sarajevu i BiH.

Tijekom posjeta Milas je obišao crkvu sv. Ćirila i Metoda, nacionalni spomenik i jednu od najljepših crkava u BiH, koja se trenutno obnavlja te Franjevački međunarodni studentski centar koji se proširuje. Milas je poručio da "Hrvatska ostaje trajni oslonac Hrvatima u BiH" i da strateškim projektima stvara uvjete za ostanak, razvoj i sigurnu budućnost, posebice mladih. (Pripremila: Danijela Primorac, Izvor i foto: SDUHIRH)

Početak radova na objektu "male matice" u Rumi

Polaganjem vremenske kapsule, simboličnim pokretanjem mlina i polaganjem kamena temeljca u HKPD-u "Matija Gubec" u Rumi službeno su započeli radovi na "maloj matici". U pitanju je dio projekta "Sagradi mlin gdje je voda" koji financira Vlada Republike Hrvatske

Predsjednica Hrvatskoga nacionalnog vijeća u Republici Srbiji i zastupnica u Hrvatskome saboru Jasna Vojnić istaknula je da su ovakve matice motivacija za okupljanje većeg broja pripadnika i jačanje aktivnosti hrvatske zajednice u lokalnim sredinama. "Ovo je početak radova na drugoj 'maloj matici', već sljedeći mjesec očekujemo početak radova u još dvije, i u mjesecu nakon toga u još dvije, tako da do kraja ovoga mandata završimo treći kapitalni projekt koji podržava Republika Hrvatska – 'Sagradi mlin gdje je voda'. Radovi na ovoj matici vrijedni su oko 250.000 eura", rekla je Vojnić te dodala da HKPD "Matija Gubec" sa 123 godine kontinuiranog rada zaslužuje ovakvu vrstu potpore. Zamjenik veleposlanika RH u Srbiji Ivan Zeko-Pivač podsjetio je kako je u pitanju izgradnja jedne od sedam "malih matica", koliko će se graditi u Srbiji za hrvatsku nacionalnu manjinu, a tu su još Sombor, Monoštor, Sonta, Petrovaradin, Šid i Opovo. Ukupna vrijednost ovog projekta nakon što se provedu javne nabave, istaknuo je, bit će negdje oko 3 i pol milijuna eura ili više. (Izvor i foto: NIU Hrvatska riječ, fb)

Zamjenik veleposlanika RH
u Srbiji Ivan Zeko-Pivač

Članica Savjeta
Vlade RH za Hrvate
izvan Hrvatske
Jelena Nadinić i
ravnatelj HMI-ja
Zdeslav Milas

Promicanje hrvatskoga identiteta i zajedništva u Latinskoj Americi

Na sastanku s ravnateljem Zdeslavom Milasom razgovaralo se o aktivnostima mreže CroActivas te o mogućnosti prijevoda knjige Jelene Nadinić na hrvatski jezik

Hrvatska zajednica u Latinskoj Americi snažno čuva svoje korijene, identitet i povezanost s domovinom, a jedna od osoba koja tome posebno pridonosi je dr. sc. Jelena Nadinić iz Buenos Airesa. U svome dugogodišnjem radu snažno je posvećena očuvanju hrvatskoga identiteta i povezivanju hrvatske iseljeničke zajednice u Argentini i Južnoj Americi, a aktivna je u brojnim projektima hrvatskih iseljenika – vodila je organizaciju 5. južnoameričkog susreta hrvatske dijasporu u Buenos Airesu 2019., sudjelovala u koordinaciji 5. Hrvatskih svjetskih igara 2023., pokrenula prvi popis Hrvata u Argentini te je autorica prve knjige hrvatske kuhinje na španjolskom jeziku. Tajnica je Hrvatsko-argentinske industrijske i gospodarske komore, članica Savjeta Vlade RH za Hrvate izvan Hrvatske te jedna od osnivačica mreže žena Latinske Amerike Croactivas. Jelena Nadinić je i dugogodišnja članica Hrvatskoga zbora Jadran u kojem i danas aktivno djeluje, a nakon više mandata na čelu zbora danas obnaša dužnost tajnice.

Na sastanku s ravnateljem mr. sc. Zdeslavom Milasom razgovaralo se o aktivnostima mreže CroActivas te o mogućnosti prijevoda knjige "Guardianas de la trama – 25 historias de la herencia croata en la voz de mujeres latinoamericanas" na hrvatski jezik. Knjiga donosi osobne priče žena (26 autorica iz Argentine, Brazila, Čilea, Ekvadora, Hrvatske i Urugvaja) hrvatskih korijena iz Latinske Amerike i snažno svjedoči o hrvatskome globalnom zajedništvu te trajnoj povezanosti iseljenika s domovinom njihovih predaka. Jedna od tema razgovora bio je i 9. Susret hrvatske dijasporu Južne Amerike koji će se u studenome održati u Córdobi.

Povjerenje za novo poglavlje

Aktualni rektor Sveučilišta u Zagrebu prof. dr. sc. Stjepan Lakušić na izornoj sjednici Senata ponovno je izabran za rektora na četverogodišnji mandat

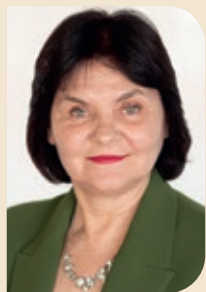
Zahvalivši na velikoj potpori, rektor prof. dr. sc. Stjepan Lakušić rekao je kako taj rezultat za njega kao čelnika Sveučilišta znači još veću odgovornost te je naglasio kako će u središtu pažnje i dalje biti oni najvažniji, studenti.

Hrvatska matica iseljenika sa Sveučilištem u Zagrebu surađuje već desetljećima u mnogobrojnim zajedničkim programima pa je tom prilikom ravnatelj Hrvatske matice iseljenika Zdeslav Milas čestitao na reizboru i istaknuo Lakušićev angažman i otvorenost prema jačanju veza sa studentima iz hrvatskog iseljeništva i njihovim potomcima.

"Sveučilište u Zagrebu ima iznimno mjesto u hrvatskome znanstvenom, obrazovnom i kulturnom prostoru te predstavlja jednu od ključnih institucija u oblikovanju intelektualnog i društvenog razvoja Republike Hrvatske. Istodobno, ono ima važnu ulogu u povezivanju domovine s Hrvatima izvan Republike Hrvatske, osobito uz provođenje obrazovnih programa, znanstvenu suradnju i akademsku mobilnost. Poticanje njihova dolaska na studij u Hrvatsku predstavlja dragocjen doprinos jačanju globalnoga hrvatskog zajedništva te stvara pretpostavke za njihov snažniji profesionalni i životni angažman u domovini. Ta vizija u potpunosti je komplementarna poslanju Hrvatske matice iseljenika, koja već desetljećima djeluje na povezivanje domovine s hrvatskim zajednicama diljem svijeta", zaključio je Milas.

Mr. sc. Zdeslav
Milas i prof. dr. sc.
Stjepan Lakušić

Jubileji Hrvata u Chicagu

Hrvatska crkva sv. Jeronima u Chicagu proglašena je jubilejskom crkvom u tekućoj godini, posvećenoj osmostoljetnoj godišnjici sv. Franje. Tu milost čikaški Hrvati dočekuju s dvije vlastite obljetnice koje svjedoče o njihovoj bogatoj kulturnoj baštini na tlu Amerike

Piše: **VESNA KUKAVICA**

Metropola Chicago u saveznoj američkoj državi Illinois globalno je gospodarsko i kulturno središte Sjedinjenih država koje privlači Hrvate još od prve industrijske revolucije. Potomci naših useljenika, radnika u čeličanicama i rudnicima, u toj prosperitetnoj domicilnoj sredini marljivim su radom i obrazovanjem, danas u četvrtom i petom naraštaju, mahom zaslužni građani koji njeguju obiteljske vrijednosti, svoju vjeru i kulturni identitet te ostvaruju zapažene karijere u raznim granama ljudske djelatnosti aktualne industrijske revolucije, koju karakterizira neslućen razvoj umjetne inteligencije. Na području Chicaga živi više od 250 tisuća vjernika hrvatskog podrijetla na vremenskoj okomici od dva stoljeća pa se u čak tri katoličke župe služi misa na hrvatskome jeziku (uz engleski), kako navodi spisateljica Maria Dugandžić-Pašić u kronici "Croats of Chicagoland". Vrijeme je korizme pa u cijeloj ljudskoj obitelji dolazi do izražaja hrabar dijalog sa suvremenim svijetom u njegovim različitim sastavnicama i stvarnostima, ali i briga za najmanje među nama te one odbačene. Naši svećenici i vjernici u preookeanske iseljeništvu - kao dio toga hrabrog dijaloga - s osobitom su odgovornošću dočekali odluku čikaškoga nadbiskupa i kardinala Blasea Josepha Cupicha kojom je jedna od naših najstarijih crkvi u dijaspori, Hrvatska crkva sv. Jeronima, proglašena jubilejskom crkvom za Nadbiskupiju Chicago u aktualnoj "Franjevačkoj godini 2026.", posvećenoj 800. godišnjici smrti sv. Franje Asiškoga, utemeljitelja franjevačkoga reda. Dekret o uspostavljanju "Godine svetog Franje" donio je papa Lav XIV., omogućivši time da franjevačke crkve diljem planeta postanu mjesta posebne milosti gdje se može dobiti potpuni oprost.

Zanimljivo, uz spomenutu osmostoljetnu obljetnicu franjevačke karizme, u čikaškoj Hrvatskoj župi sv. Jeronima koju vodi tim agilnog župnika fra Antonija Muse, spletom povijesnih okolnosti navršavaju se još dvije važne obljetnice. Pred nama je 120. godišnjica otkako Hrvati Chicaga slave Veliku Gospu, dok se nedavno (točnije 9. veljače) navršilo točno 100 godina od osnutka čikaške Hrvatske franjevačke kustodije Svete Obitelji - koja se pastoralno skrbi o hrvatskim katolicima u dvadesetak župa diljem Sjeverne Amerike, od New Yorka i Chicaga do Montreala i Norvala.

Aktualni kustos je fra Nikola Pašalić, a savjetnici Kustodije, pod predsjedanjem Hercegovačke franjevačke provincije Uznesenja BDM odnosno fra Joze Grbeša, su franjevci Miro Grubišić (Windsor), Dražan Boras (Milwaukee), Gabriel Škibola (Chicago) i Dragan Bolčić (Montreal).

Uprava Kustodije organizira život i rad svojih članova i ima bogatu tradiciju u obrazovnom i kulturnom djelovanju među milijunskim hrvatskim useljeništvom u SAD-u i Kanadi. Svećenici koji su dolazili iz domovine okupljali su rasute migrante i u suglasnosti s mjesnim biskupijama s vremenom su osnivali hrvatske župe, škole i kulturna društva. Naši misionari surađivali su sa slovenskim i slovačkim franjevcima, a 1926. osnivaju Komisarijat hrvatskih franjevaca, preimenuvši ga u "kustodiju", što na latinskom znači "čuvarica" ili "zajednica koja se skrbi o svojim ljudima". Kustodija ima vlastito sjedište u samostanu sv. Ante u Chicagu. U SAD-u imamo franjevačke župe sv. Ćirila i Metoda u New Yorku, sv. Josipa u St. Louisu, Srca Isusova u Milwaukeeju, te Srca Isusova, sv. Jeronima i bl. Alojzija Stepinca u Chicagu. Treba znati da je Nadbiskupija Chicago jedno od ključnih biskupijskih središta Amerike. Otprilike trećina od gotovo 2,8 milijuna stanovnika te multietničke metropole na obali jezera Michigana su katolici.

Za povijest i kulturu hrvatskoga naroda na sjevernoameričkome kontinentu možemo s ponosom izdvojiti ulogu franjevaca u tiskanju vrijednih knjiga i časopisa. Naši franjevci imali su od 1947. do 2007. vlastitu tiskaru, a ta je tiskara zapravo povijesno središte hrvatske disidentske elite koja je sudjelovala u međunarodnom rješenju hrvatskog pitanja u drugoj polovici 20. stoljeća i koja se 1990-ih uključila u stvaranje suvremene hrvatske države, te u golemu humanitarnu aktivnost tijekom Domovinskoga rata. Franjevci su tiskali *Hrvatski kalendar* i kultnu *Danicu* te niz kapitalnih djela hrvatske povijesti koja se tijekom komunizma nisu smjela tiskati u matičnoj zemlji. Danas izdaju dvojezični *Hrvatski franjevački vjesnik - Croatian Franciscan Herald* i razvijaju odličan web portal *Dijaspورا...* Sociolozi kulture hrvatskoga čovjeka u pokretu ističu veliku važnost sustava *Hrvatskih izvandomovinskih škola Amerike i Kanade* te njihova *Hrvatskoga etničkog instituta* koji kao baštinska ustanova od nacionalnoga značaja desetljećima prikuplja arhivsko gradivo naše dijasporre. Lani je hrvatski premijer Andrej Plenković, nakon uvida u tu građu, odlučio da se projekt digitalizacije toga blaga *Hrvatskoga etničkog instituta* proglasi strateškim projektom Vlade za Hrvate izvan RH pa ta franjevačka riznica - u očekivanju Uskrsa - postaje sve dostupnija zainteresiranoj javnosti putem interneta. ▣

ENG By the decision of the Archbishop Blase Joseph Cupich, the Croatian Church of St. Jerome in Chicago has, these days, been proclaimed the jubilee church for the Archdiocese of Chicago in the current year, dedicated to the 800th anniversary of St. Francis of Assisi. This grace is being awaited by Chicago Croats with two significant anniversaries testifying to their rich cultural heritage on American soil. At the same time, they are celebrating the 100th anniversary of the founding of the Croatian Franciscan Custody of the Holy Family, which cares for Croatian Catholics in North America, and the 120th anniversary of the Assumption of Mary celebration in Chicago.

Svečana dodjela nagrada okupila Hrvate iz cijelog svijeta

Već 20 godina održava se Večernjakova domovnica, jedna od najznačajnijih manifestacija hrvatskog iseljništva koja okuplja najuspješnije i najutjecajnije Hrvate izvan domovine

Piše: **MARIJANA DOKOZA**

“**M**oj otac me uvijek učio da ne smijem dopustiti da se hrvatska vatra u meni ugasi”, otkrila je poznata kanadska glazbenica hrvatskog podrijetla Daniella Pavičić. U Bad Homburgu, na svečanosti dodjele Večernjakove domovnice 2026., koju dodjeljuju Fenix-magazin i Večernji list, primila je nagradu za najpopularniju glazbenicu u iseljništvu prema odluci čitatelja. Njezina poruka o očuvanju “hrvatske vatre” u srcima svakog Hrvata možda i najbolje odražava temeljnu misiju Večernjakove domovnice koja već dvadeset godina povezuje iseljene Hrvate s domovinom, ali i Hrvate u iseljništvu međusobno.

“Ova nagrada pomoći će mi da tu vatra i dalje čuvam i da ona u meni uvijek

gori, da svoju djecu tome učim. Doista sam sretna, a moji su roditelji ponosni, osobito otac”, rekla je Daniella Pavičić. Njezino mišljenje dijeli i mladi kolega iz Münchena, Valentin Antičević, koji je priznao da je odrastao u siromaštvu i kao dijete sanjao o velikom uspjehu. Godinama kasnije, zahvaljujući trudu, hrabrosti i vjeri u sebe, doista je došao do pozornice i priznanja. U Bad Homburgu primio je nagradu za najpopularnijega glazbenika prema odluci žirija.

VIŠE OD 400 UZVANIKI I 18 NAGRADA

Finalna večer okupila je u Bad Homburgu više od 400 uzvanika, a dodijeljeno je ukupno 18 prestižnih nagrada. Najdulji put do nagrade ove godine imala je Daniella Pavičić, koja je stigla iz Miamija, gdje trenutno živi. Iz Austrije do Bad Homburga putovao je i Ante Beko,

koji je dobio nagradu te rekao kako mu najviše znači to što je nagrada došla od čitatelja, odnosno njegove publike.

“Biti u užem krugu i među tri dobitnika potvrda je da trud, zalaganje i vjerovanje u sebe donose rezultate, a još više znači jer nominacije dolaze od čitatelja i publike. Sjećanja na moje djetinjstvo u Sokolinama i životne izazove koje sam prošao samo povećavaju zahvalnost – zahvaljujem Bogu, svojoj obitelji i svima koji su me podržavali. Ova nagrada je znak da sam na pravome putu i vjetar u leđa za nastavak rada i života s ponosom i radošću”, rekao je Ante Beko.

ANDREJ KRAMARIĆ: PONOSAN NA DOMOVNICU I NAŠE HRVATE U ISELJNIŠTVU

Titulu “Osoba godine” u hrvatskom iseljništvu ponio je Andrej Kramarić, kao

i nagradu za najpopularnijeg sportaša prema izboru žirija, a nagradu čitatelja za najpopularnijeg sportaša primio je Luka Vušković. Kramariću je priznanje uručio ministar vanjskih i europskih poslova Gordan Grlić Radman, izaslanik predsjednika Vlade, zajedno s glavnim urednikom Večernjeg lista Draženom Klarićem. "Meni ova nagrada puno znači. Još prije nekoliko godina nisam mogao zamisliti sve ovo što mi se danas događa. Sretan sam i ponosan i zbog nagrade i zbog naših Hrvata u iseljeništvu", rekao je Kramarić. Nagradu žirija za najpopularnijeg sportaša predao mu je ministar demografije i useljeništva Ivan Šipić, dok je Vuškovićevu nagradu u njegovo ime preuzeo proslavljeni nogometaš Ivan Klasnić.

NAGRADA "OLGA STOSS"

U povodu 20. jubilarnog izdanja izbora dodijeljena je i posebna nagrada "Olga Stoss", nazvana prema poznatoj hrvatskoj humanitarki i počasnoj građanki Bad Homburga, a dobitnici su idejni začetnik Domovnice i dugogodišnji urednik Večernjeg lista Stipe Puđa i zapovjednik vatrogasaca Bad Homburga Daniel Guichard. Riječ je o jedinstvenoj nagradi koja je dodijeljena u povodu velikog jubileja za njihov nemjerljiv doprinos u povezivanju gradova prijatelja Dubrovnika i Bad Homburga.

Impresivna skulptura, koju je izradio poznati njemački umjetnik Hendrik Docken "Hendoc" iz Oberursela, sastoji se od dva dijela luka mosta koja spajanjem čine simbolični "zlatni most" povezanosti između gradova Dubrovnika i Bad Homburga. Nagrada "Olga Stoss" nosi

Pripadnici specijalne postrojbe "Viribus Unitis" sa Zlatkom Dalićem i Stipom Puđom

FOTO: FENIX MAGAZIN

ime po Olgi Stoss, hrvatskoj humanitarki i počasnoj građanki Bad Homburga, poznatoj kao majci prijateljstva između Bad Homburga i Dubrovnika. Nositeljica je brojnih njemačkih i hrvatskih priznanja i odličja – bila je prva Hrvatica odlikovana njemačkim Križem za zasluge te prva žena dobitnica najvišeg priznanja German Fire Brigade Association. Imala je i ključnu ulogu u preseljenju manifestacije Večernjakove domovnice iz Frankfurtu u Bad Homburg, gdje je, zahvaljujući njezinu posredovanju i ugledu, događaj postao trajna kulturna manifestacija u službenom programu grada.

Ministar Grlić Radman koji već godinama dolazi na dodjelu nagrada u Bad Homburg istaknuo je kako nagrade simboliziraju snažnu i trajnu vezu između domovine i hrvatskog iseljništva te pohvalio ulogu hrvatskih zajednica diljem svijeta.

"Hrvati su od 60-ih godina 20. stoljeća sastavni dio njemačkog društva. Generacije naših ljudi ovdje su radile, stvarale obitelji i pridonosile gospodarstvu. Upravo zahvaljujući toj povezanosti nastale su snažne hrvatske zajednice diljem Europe, Amerike, Australije i drugih dijelova svijeta", rekao je Grlić

Radman. Ministar Šipić i ministar Vlajčić dodali su kako ovakvi događaji potvrđuju da Hrvati nikad nisu prekinuli vezu s domovinom te potiču očuvanje tradicije, jezika i kulture.

Potpredsjednik Vlade Republike Hrvatske i ministar poljoprivrede David Ministar Vlajčić naglasio je kako mu je iznimna čast sudjelovati na jubilarnome 20. izdanju Večernjakove domovnice.

"Sve nominirane osobe, vas 21, već ste unaprijed pobjednici jer ste prepoznati kao oni koji promiču hrvatsku tradiciju i kulturu. Ovaj događaj pokazuje da nikada niste prekinuli vezu s domovinom", rekao je Vlajčić koji se ovom prigodom upisao i u Zlatnu knjigu grada Bad Homburga. Riječ je o posebnoj počasnoj knjizi u koju se upisuju istaknuti državnici, članovi kraljevskih obitelji, političari, umjetnici i druge ugledne osobe prilikom službenih posjeta gradu.

Uz trojicu ministara goste Domovnice pozdravili su i državni tajnik Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske Zvonko Milas, čiji ured već godinama ima ključnu ulogu u povezivanju Hrvatske i njezina iseljništva, jednako kao i Hrvatska matica iseljenika na čelu sa Zdeslavom Mila-

Zdeslav Milas i Stipe Puđa sa suprugama Doroteom i Dubravkom

Ravnatelj Hrvatske matice iseljenika uručio je nagradu žirija za događaj godine organizatorima "Slavonske večeri" u Linzu, Žarku i Silviji Barić

FOTO: ŽELJKO TUTNJEVIĆ

Ivan Klasnić, Petar Krešimir i Stipe Puđa u društvu Andreja Kramarića, dobitnika nagrade za osobu godine

Stipe Puđa, Snježana Radoš, Maja Mozara i Zdeslav Milas

FOTO: ŽELJKO TUTNJEVIĆ

David Vlajčić, Zvonko Milas, Ivan Šipić, Dražen Klarić i Gordan Grlić Radman

FOTO: JELENA TRIEB

som. "Različiti jezici okruženja, različite svakidašnjice, ali isti korijeni. Isti osjećaj pripadnosti. Vi ste dokaz da hrvatski identitet nije omeđen zemljopisom, granicama. On je živ, snažan i stvaralački. On se očituje u uspješnim poduzetnicima, znanstvenicima, sportašima, umjetnicima, u udrugama koje čuvaju jezik i kulturu, u roditeljima koji svoju djecu uče hrvatskim riječima, u mladima koji s ponosom ističu svoje podrijetlo", istaknuo je državni tajnik.

ZDESLAV MILAS: FENIX IMA POSEBNO ZNAČENJE

Ravnatelj Hrvatske matice iseljenika Zdeslav Milas rekao je kako su Hrvati i Hrvati u Njemačkoj lojalni građani ove zemlje.

"Istodobno su i živi most prijateljstva između Njemačke i Hrvatske. Naše dvije države već desetljećima povezuje tije-

sna kulturna i gospodarska suradnja te intenzivna razmjena između naših zemalja. U tom zajedničkom europskom prostoru i magazin Fenix ima posebno značenje: on povezuje njemački i hrvatski medijski prostor te jača dijalog i međusobno razumijevanje između naših naroda. Jer Njemačku i Hrvatsku povezuje mnogo više od politike i gospodarstva, povezuje nas zajednički europski duh i prijateljstvo koje ljudi iz dana u dan iznova žive", rekao je Milas.

Jedan od najupečatljivijih trenutaka večeri dogodio se kada su s pozornice pozdravljeni hrvatski branitelji, časnici Hrvatske vojske koji su tijekom Domovinskog rata služili u specijalnim postrojbama pod sloganom "Viribus Unitis". Publika u prepunoj dvorani Kurhausa dočekala ih je dugotrajnim i snažnim pljeskom, ustavši na noge u znak poštovanja prema njihovoj žrtvi i doprinosu obrani Hrvatske.

Večer puna emocija

FOTO: ŽELJKO CINDRIĆ

DOBITNICI 20. VEČERNJAKOVE DOMOVNICE 2026.

Najpopularniji sportaš/sportašica:

- Luka Vušković – Nagrada čitatelja
- Andrej Kramarić – Nagrada žirija

Najpopularnija amaterska sportska momčad:

- HNK Slaven Stuttgart – Nagrada čitatelja
- SK Cro Vienna, Beč – Nagrada čitatelja
- S.D. Croatia Berlin – Nagrada žirija

Najuspješnije hrvatske udruge:

- Društvo prijatelja Hajduka Steyr/Linz – Nagrada čitatelja
- Hrvatska kulturna zajednica Hamburg – Nagrada čitatelja
- Livanjska zajednica Frankfurt – Nagrada žirija

Događaj godine:

- Kulturna večer "To je moja zemlja", Berlin – Nagrada čitatelja
- Slavenska večer, Linz – Nagrada žirija

Glazba:

- Daniella Pavičić – Nagrada čitatelja
- Ante Beko – Nagrada čitatelja
- Valentin Antičević – Nagrada žirija

Gluma:

- Eric Bana – Nagrada čitatelja
- Slaven Španović – Nagrada žirija

Spektakli/Showbizz:

- Helena Ivančić – Nagrada čitatelja
- Nina Morić – Nagrada žirija

Osoba godine 2026.:

- Andrej Kramarić

U Bad Homburgu bili su časnici Hrvatske vojske: Anđelko Đerek, Nediljko Kadija, Renato Batur, Vito Čavar, Mara Rimac Jukić, Dalibor Čović, Boris Durlen i Anđelko Gelo, koji su predstavljali hrvatske branitelje na ovogodišnjoj Domovnici. Riječ je o pripadnicima elitnih postrojbi poput Bojne "Zrinski", Bojne "Kralj Tomislav" i Pukovnije "Bruno Bušić", koje su tijekom Domovinskog rata bile među ključnim snagama otpora velikosrpskoj agresiji. Ove specijalne postrojbe djelovale su na gotovo svim ratištima u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini te su u obrani domovine izgubile 76 svojih pripadnika.

Institucionalna suradnja

U FRANKFURTU ODRŽAN RADNI SASTANAK O DEMOGRAFSKIM MJERAMA I POVEZIVANJU S ISELJENIŠTVOM

U Generalnom konzulatu Republike Hrvatske u Frankfurtu prigodom održavanja manifestacije "Večernjakova domovnica" održan je 14. ožujka 2026. radni sastanak na temu povratka Hrvata u domovinu i jačanje veza s iseljeništvom. Na radnom sastanku uz ministra vanjskih i europskih poslova Gordana Grlića Radmana sudjelovali su potpredsjednik Vlade RH i ministar poljoprivrede, šumarstva i ribarstva David Vlačić, ministar demografije i iseljništva Ivan Šipić, državni tajnik Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan RH Zvonko Milas, ravnatelj Hrvatske matice iseljenika Zdeslav Milas, veleposlanici Republike

Hrvatske u Njemačkoj, Švicarskoj i Austriji: Gordan Bakota, Andrea Bekić i Danijel Glunčić te svi generalni konzuli RH u Njemačkoj. Razgovaralo se o konkretnim mjerama za olakšavanje povratka, o jačanju suradnje s hrvatskim zajednicama u svijetu te boljem povezivanju iseljništva s gospodarskim i demografskim razvojem Hrvatske. Drugog dana, u nedjelju, visoka delegacija iz Hrvatske nazočila je svetoj misi u katedrali svetog Bartolomeja u Frankfurtu, nakon koje je uslijedilo ugodno druženje i razgovor s hrvatskom zajednicom u ovome petom po veličini gradu u Njemačkoj.

Sveta misa održana je u katedrali sv. Bartolomeja u Frankfurtu

Svečani program na njemačkom i hrvatskom jeziku vodili su Dora Puđa i Frano Ridjan. Vokalni ansambl "4 Tenora" – Đani Stipaničev, Vladimir Garić, Filip Hozjak i Marko Pecotić – oduševio je publiku izvedbama najpoznatijih arija i evergreena, dok je mlada zagrebačka pjevačica Nika Pastuović dodatno oboгатila večer svojim izvrsnim glasom.

Autentičan glazbeni ugođaj priredio je tamburaški sastav "Hrvatski čuvari" iz Wuppertala, koji je zaslužan i za svečani doček i ispraćaj gostiju, a svirku i zabavu nastavio je još dugo nakon službenog završetka programa.

OD PRVE DO 20. VEČERNJAKOVE DOMOVNICE

Prva svečana dodjela nagrade Večernjakove domovnice održana je 26. siječnja 2007. u Frankfurtu, a ubrzo je manifestacija trajno preseljena u Bad Homburg. Od početka je predstavljeno više od 1.900 kandidata iz cijelog svijeta, od kojih je nekoliko stotina nagrađeno za izvrstan doprinos hrvatskoj zajednici.

Broj nominacija i sudionika rastao je iz godine u godinu. Model glasovanja kombinira glasove publike i stručnog žirija, što osigurava ravnotežu između popularnosti i profesionalne procjene, a ove godine sudjelovalo je više od 400.000 glasača. Gala-večer u Kurhausu okuplja istaknute predstavnike hrvatskih klubova, udruga i zajednica, te uglednike iz političkog, kulturnog i gospodarskog života, zbog čega njemački mediji manifestaciju često nazivaju "hrvatskim Oscarom".

ENG The Večernjakova Domovnica event, held for over 20 years and one of the most important evenings for the Croatian diaspora, brings together the most successful and influential Croats outside the homeland. More than 400 attendees gathered at the awards ceremony in Bad Homburg, organized by Fenix magazine and Večernji list, and a total of 18 prestigious awards were presented. The first Večernjakova Domovnica awards ceremony was held on January 26, 2007, in Frankfurt. Soon after, the event was permanently moved to Bad Homburg. Over 1,900 candidates from all over the world have been presented since the first event, with several hundred receiving awards for their exceptional contribution to the Croatian community.

Nekad ratni reporter, danas
kroničar hrvatskog iseljništva

FOTO: FENIX (PKP)

Od satelitskog telefona u opkoljenome Dubrovniku do “hrvatskog Oscara” u Bad Homburgu

Njegovo ime u novinarskim krugovima sinonim je za upornost i dosljednost. Stipe Puđa nije tipičan novinar iz redakcije, prve novinarske retke napisao je za sportsku rubriku Večernjaka još dok je kao student Fakulteta za turizam i vanjsku trgovinu u Dubrovniku igrao nogomet za HTP Dubrovnik. Sudbina je htjela da njegov prvi pravi profesionalni ispit bude izvještavanje iz pakla opkoljenoga Grada za Hrvatsku izvještajnu novinsku agenciju (Hinu). U trenucima potpune blokade, Puđa je zbog pristupa satelitskom telefonu bio stalna informativna pupčana vrpca Dubrovnika s ostatkom Hrvatske. Kao ratni reporter prolazi većinu južnohrvatskih i herceg-bosanskih ratišta, da bi se krajem 1999. godine preselio u Frankfurt. Nakon rada u Slobodnoj Dalmaciji, prelazi u Večernji list gdje utemeljuje Domovnicu, izbor najpopularnijih Hrvata koji hrvatskom iseljništvu daju lice i glas, a Hrvatskoj podsjetnik na to da njezine granice ne prestaju na službenim graničnim prijelazima. Za svoj rad dobio je više nagrada, među kojima je i Nagrada grada Frankfurta 2017. godine te godišnja nagrada Hrvatskoga svjetskog kongresa. Puđa danas s njemačkom preciznošću i hrvatskim temperamentom kao dopisnik Večernjeg lista analizira stanje u Njemačkoj, odnose Berlina i Zagreba te piše o položaju Hrvata u Njemačkoj

Razgovarala: **SMILJANA ŠKUGOR HRNČEVIĆ** | Foto: **PRIVATNA ARHIVA**

■ **Kao izvijestitelj Hine, zbog pristupa satelitskom telefonu bili ste jedina veza Dubrovnika sa svijetom. Kako je tehnički izgledalo slanje vijesti u blokadi i koliku ste odgovornost osjećali znajući da svaka vaša riječ oblikuje sliku o srpsko-crnogorskoj agresiji na jug Hrvatske i grad Dubrovnik?**

— Najprije bih istaknuo kako sam novinar postao silom prilika, točnije zbog agresije na Hrvatsku i Dubrovnik. Iako sam tijekom studija surađivao s Večernjim listom, nikada nisam pomišljao da bih profesionalno završio u novinarstvu. Više me je privlačio turizam u koji sam bio uključen još kao student igrajući za HTP Dubrovnik, a preko ljeta radio u hotelima Uvala Lapad. Nakon završetka fakulteta i odrađenoga pripravničkog staža u TUP Dubrovnik, vratio sam se turizmu i radio kao voditelj kulturno-zabavnog i sportskog života u Hotelima Plat pokraj Dubrovnika. No, početkom srpske pobune i balvan-revolucije, zamro je i dubrovački turizam.

■ **I onda ste počeli raditi kao dopisnik Hine iz Dubrovnika?**

— Hina je na početku svog rada tražila nekoga mlađeg sa završenim fakultetom, a koji bi bio stalni dopisnik iz Dubrovnika. Za Hinu me preporučio poznati dubrovački novinar Joško Jelačić s kojim sam otputovao na razgovor u Zagreb s tadašnjim ravnateljem Hine Josipom Šentijom te sve dogovorio. Hina je tada bila na početku rada, nije bilo vremena za obučavanje pa smo često faksom dobivali materijale i upute kako treba pisati agencijske vijesti. Napadom tzv. JNA na Dubrovnik i bombardiranjem televizijskog tornja na Srđu, u Gradu smo ostali bez telefonskih veza sa svijetom. S Klarijem Obradovićem, danas pokojnim, koji je radio za Večernji list, izvješća smo slali preko radioamatera iz Dubrovnika. Oni bi nazvali amatere u Ljubuškom, među kojima je bio i tadašnji dopisnik Hine Tiho Bradvica, kojemu bismo mi izdiktirali svoja izvje-

šća, a on ih je slao dalje za Zagreb. To je funkcioniralo nekoliko dana dok nije nabavljen mobilni telefon za nas novinare u Dubrovniku. Taj mobilni telefon bio je najprije u hotelu na Babinu Kuku, a kasnije smo izvješća slali iz TK Centra na Ilijinoj glavici. Kako je mobilni signal uglavnom bio loš, a nas novinara koji smo slali izvješća svojim redakcijama bilo je nekoliko, trebalo je satima čekati signal i doći na red za slanje. Moram istaknuti kako je tada, među nama dubrovačkim izvijestiteljima, vladala iznimno velika solidarnost. Razmjenjivali smo informacije i, braneći se istinom, uspješno smo odgovarali na informativna podmetanja i laži iz Beograda. Vjerujem kako se svi iz tog razdoblja sjećaju srpskih laži kako oni ne napadaju Dubrovnik te da Dubrovčani sami pale gume. Kako su agresorski napadi bili svakodnevni, trebalo je više puta slati dnevna izvješća u redakciju. Zahvaljujući odobrenju koje mi je dao dr. Jure Burić, koji je tada bio povjerenik Vlade RH za jug Hrvatske, jedini sam od dubrovačkih novinara imao stalni pristup satelitskom telefonu. Taj telefon bio je "skriven" u dubrovačkim zidinama, u ateljeu slikara Đure Pulitike. Zahvalju-

“ **Projekt Domovnica organizira se gotovo od početka uz potporu i supokroviteljstvo Hrvatske matice iseljenika**”

jući tome, Hina je bila jedina redakcija koja je svaki dan imala ratna izvješća iz Dubrovnika.

■ **Spomenuli ste da su se u Dubrovnik slijevali razni međunarodni predstavnici. Kakve su to “egzotične” ideje o ustroju grada kružile u tim razgovorima?**

— Kad mač visi nad glavom i kad svi strepe za vlastiti život, ljudima padaju na pamet svakakve misli i ideje. Neki su mislili da će prestati napadi ako se s Orlando stupa i s dubrovačkih tvrđava skine hrvatska zastava i stavi bijela zastava sv. Vlahe. Bila je to pogrešna zamisao kojoj se prvi usprotivio povjerenik Vlade RH dr. Jure Burić, Krizni stožer, ali i ostali mnogobrojni Dubrovčani.

■ **Navodno se ozbiljno razgovaralo i o nekim oblicima demilitarizirane zone, međunarodnog protektorata ili “Dubrovačke Republike” pod nečijim patronatom.**

— Ideja o ponovnoj uspostavi Dubrovačke Republike dolazila je s istoka, iz srpsko-crnogorskih krugova i njihove okupatorske vlasti iz okupiranoga Cavtata. Koliko znam, pristalica takvih ideja u opkoljenome Dubrovniku nije bilo, a niti se javno o tome razgovaralo. Ali bilo je ideja o Dubrovniku kao demilitariziranoj zoni, koji bi bio pod međunarodnim protektoratom i imao bi status autonomne regije, nešto slično kao Hong

Stipe Puđa prima nagradu grada Frankfurta od gradonačelnika Frankfurta Petera Feldmanna i njegove zamjenice

FOTO: FENIX (PKP)

General zbora Ante Roso i Stipe Puđa tijekom posljednjeg generalova intervjua u Francuskoj

FOTO: FENIX (M. RIMAC, JUKIĆ)

Kong. Tu ideju prvi put sam čuo od francuskoga ministra Bernarda Kouchnera koji je tada doputovao u opkoljeni Dubrovnik. Iako je Kouchner javno osuđivao srpsko-crnogorsku agresiju na Dubrovnik, smatrao je kako bi demilitarizacija Dubrovnika zaustavila daljnja stradanja civila i uništavanje grada. Budući da sam na diktafon snimio tu Kouchnerovu izjavu ispred Gradske kavana, otišao sam odmah do satelitskog telefona i dežurnom uredniku Zdravku Gavranu najavio slanje priloga. Gavran nije vjerovao što je Kouchner izjavio. Zbog toga sam nekoliko puta preko telefona morao puštati tu Kouchnerovu izjavu, prevodeći uredniku doslovno svaku riječ. Gavran je, doznao sam kasnije, o Kuchnerovoj izjavi odmah obavijestio ured predsjednika Tuđmana. Naravno, predsjedniku Tuđmanu ta ideja bila je neprihvatljiva te je odmah zvao u Dubrovnik.

■ Napadi na Grad nastavljani su i nakon Kouchnerova posjeta?

— Da, napadi su nastavljani nesmanjenom žestinom. Branitelji Dubrovnika pružali su snažan otpor. Po mom sudu, najteže razdoblje bilo je u dva navrata po nekoliko dana u mjesecu studenome 1991. godine kada je tzv. JNA sa srpskim i crnogorskim dobrovoljcima svakodnevno granatirala Dubrovnik. Grad je bio u okruženju, blokiran s kopna, mora i zraka, a mi preostali stanovnici i branitelji bili smo tri mjeseca bez vode, struje i s minimalnom količinom hrane. Tek je Odred naoružanih brodova, predvođen sada pokojnim Aljošom Nikolićem, jednim od heroja obrane Grada, uspijevao probijati blokadu i donositi oružje i ostalo potrebno za obranu i život Grada.

■ Jeste li ikad gubili nadu i kada je bilo najteže?

— Tih mjeseci nije bilo lako. Najveće beznađe, po mom sudu, uslijedilo je kad smo doznali za pad Vukovara. Bili smo svi utučeni, a mnogi i prestravljeni s obzirom na zločine napravljene u Vukovaru. Tada smo svi, pogotovu branitelji, shvatili što bi nas čekalo kada bi agresori osvojili Dubrovnik. Koliko god je bilo teško, vjera nije klonula, a pad Vukovara potaknuo je dodatnu odlučnost u obrani Grada. Ta odlučnost nije slomljena ni na blagdan sv. Nikole, 6. prosinca 1991. godine, kada je uslijedio vrhunac srpsko-crnogorskih napada i kada je Dubrovnik doživio najteže razaranja u svojoj povijesti.

“Zbog svoje dobre integriranosti, Hrvati u Njemačkoj jesu nevidljiva manjina, ali su prepoznati u društvu kao sposobni, radišni i odgovorni ljudi koji često pokazuju i svoj nacionalni naboje”

Predsjednik Franjo Tuđman, gradonačelnik Pero Poljanić i novinar Stipe Puđa s ostalim dubrovačkim novinarima uzima predsjednikovu izjavu

FOTO: M. KOVAČ

ranje u svojoj povijesti. S tugom se i danas sjećam tog pakla, tog razaranja i zla koje su nam nanijeli. Požar u Gradu plamtio je na sve strane. Nije mi bilo strano trčanje u stankama srpsko-crnogorskoga granatiranja, ali i trčanje nakon večernjeg slanja izvješća za Hinu kroz Ulicu od Puča, u kojoj su kameni zidovi bili crveni od vatrenog usijanja, gdje sam vidio i izbezumljeno lice slikara Ive Grbića čija je kuća u Širokoj ulici izgorjela do temelja. Slike tog pakla nikada neću zaboraviti. Sjećam se i dana poslije, kada su Dubrovčani vodili svoju djecu na Stradun kako bi im pokazali što su barbari napravili te da to nikad ne zaborave.

■ Kao ratni dopisnik bili ste povezani s hrvatskim braniteljima koji su branili jug Hrvatske i veliki dio Hercegovine, BiH. Kako je to izgledalo, što Vas se najviše dojmilo iz tog vremena?

— Nakon pakla Dubrovnika, kao ratni dopisnik s iskustvom rata Hina me šalje izveštavati s Livanjskog, Tomislavgradskog i Kupreškog bojišta. Od tamo sam mjesec i pol dana svakodnevno izveštavao za Hinu, ali i obilazio livanjsku i tomislavgradsku crtu bojišnice te radio reportaže za lokalne ratne listove. Izveštavao sam i o padu Kupresa 10. travnja 1992. godine, što mi je jedna od najbolnijih ratnih rana, ne spominjući one kasnije ratne rane u izvješćima o stradanju Hrvata iz središnje Bosne. U Livnu sam upoznao generala Antu Rosu i generala Antu Gotovinu. Posebice sam

s generalom Rosom uspostavio blisku suradnju, stekao njegovo povjerenje te kasnije stalno dolazio kod njega u stožer HVO-a u Posušje, putovao s njima posvuda gdje je trebalo po ratištima Herceg-Bosne, te u Sarajevo. Naša suradnja vrlo brzo se pretvorila u prijateljstvo koje je trajalo sve do generalove smrti prošle godine u Francuskoj.

■ **Iz Hine ste 1993. prešli u dopisništvo Slobodne Dalmacije, a krajem 1999. odlazite u Frankfurt, prvo u tamošnje predstavništvo Slobodne Dalmacije da biste nakon pet godina prešli u dopisništvo Večernjeg lista. Što je bio razlog za promjene?**

— Vođenje dopisništva i poslovnice Slobodne Dalmacije u Dubrovniku preuzeo sam sredinom 1993. godine. Posao ratnog reportera nastavio sam raditi i putovati s generalom Rosom. U tom razdoblju nastale su moje brojne reportaže iz središnje Bosne, putovanja s humanitarnim konvojem Bijeli put za Novu Bilu i Bosnu Srebrenu te reportaže iz opkoljenog Sarajeva, brojni intervjui s generalom Rosom i dužnosnicima hrvatske vlasti iz tog razdoblja. Krajem 1999. odlazim u Frankfurt gdje radim program sanacije predstavništva Slobodne Dalmacije. Sudbina je htjela da novi posao preuzmem 1. siječnja 2000. godine, tri dana prije dolaska na vlast Račanove koalicije.

Iako sam u sklopu predstavništva Slobodne Dalmacije pokrenuo i dopisništvo u Frankfurtu, koje je prve četiri godine iznimno dobro poslovalo, prije

produžetka ugovora na nove četiri godine tadašnji kadrovski direktor Slobodne Dalmacije Ranko Ostojić šalje mi signale kako sam im nepoželjan zbog svojih "političkih stavova". Na preporuku Ive Lovrića iz Večernjeg lista preuzimam dopisništvo Večernjaka u Frankfurtu, u kojem sam evo već 20 godina kao novinar, urednik i dopisnik iz Frankfurta.

■ **U Večernjem listu pokrenuli ste i izbor najpopularnijih Hrvata izvan domovine za nagradu Večernjakovu domovnicu. O čemu je riječ?**

— Riječ je o godišnjem izboru najpopularnijih Hrvata izvan domovine. Večernjem listu kasnije se u organizaciji pridružio i Fenix-magazin čiji novinarski tim odrađuje najveći dio posla oko Domovnice. Sama nagrada dodjeljuje se u kategorijama sporta, glazbe, glume i spektakla, a svečana dodjela nagrada uručuje se u njemačkom Bad Homburgu, gradu prijatelju Dubrovnika. Tijekom dvaju desetljeća Domovnica je izrasla u jednu od najuglednijih i najprepoznatljivijih manifestacija hrvatskog iseljništva. Od početka do danas u nominacijskome procesu predstavljeno je više od 1.500 kandidata iz Europe, Sjeverne i Južne Amerike te Australije. Dobitnici se biraju kombinacijom glasova publike i stručnog žirija, čime se osigurava spoj popularnosti i profesionalne procjene te dodatno potvrđuje vjerodostojnost nagrade. Prošle godine u online glasovanju glasovalo je više od 350.000 čitatelja Fenix-magazina i Večernjeg lista. To svjedoči o snaž-

“Kao ratni dopisnik bio sam povezan s brojnim hrvatskim generalima, jedan od njih je i nedavno preminuli general Ante Roso s kojim sam bio jako dobar prijatelj”

noj povezanosti hrvatskog iseljništva s domovinom i velikom interesu javnosti za izbor nominiranih kandidata.

■ **Kada ste pokretali Domovnicu, jeste li mogli zamisliti da će ta manifestacija postati ključna platforma za okupljanje Hrvata, ali i za lobiranje za hrvatske interese u srcu Europe?**

— Uopće nisam na taj način razmišljao niti sam imao neka očekivanja. Ali, iznimno mi je drago da je Domovnica postigla toliki značaj i da je tako prihvaćena u hrvatskom iseljništvu. Posljednjih godina finalna večer izbora s gala večerom okupila bi oko 400 predstavnika hrvatskih klubova, udruga i zajednica te brojne uglednike iz svijeta politike, gospodarstva i kulture, kao i mnoge umjetnike i sportaše. Zbog glamura, crvenog tepiha i bogatog kulturno-zabavnog programa, ovdašnji njemački mediji našu manifestaciju često nazivaju i "hrvatskim Oscarom".

■ **Pokrenuli ste portal Fenix-magazin koji je postao glas iseljništva. Kako održavate neovisnost u vremenu kada su mediji u Hrvatskoj pod utjecajem kapitala, a u Njemačkoj pod pritiskom "političke korektnosti"?**

— Nakon što je Večernji list ukinuo dotadašnju dopisničku mrežu, odlučili smo ostati na okupu i pokrenuti medij koji

Više od 20 godina rada za Večernji list

Na obiteljskoj fotografiji Stipe, Dora, Dubravka i Petar Krešimir Puđa na prošlogodišnjoj Domovnici u Bad Homburgu

FOTO: FENIX (Ž. TUTNJEVIĆ)

“Danas je Fenix-magazin daleko najčitaniji hrvatski iseljenički portal koji se osim u iseljeništvu rado čita i u Hrvatskoj, BiH...”

će biti glas Hrvata iz iseljeništvu, a koji će se čuti i u Hrvatskoj. Danas je Fenix-magazin daleko najčitaniji hrvatski iseljenički portal koji se osim u iseljeništvu rado čita i u Zagrebu, Splitu, Mostaru... Na početku je Fenix uglavnom pratio hrvatske događaje u Njemačkoj, Austriji i Švicarskoj, da bi kasnije obuhvatio i ostale zemlje te danas prati događaje u cjelokupnome hrvatskom iseljeništvu te prenosi najvažnije vijesti iz Hrvatske i BiH.

■ Dobitnik ste prestižnog priznanja Grada Frankfurta. Čini li Vas to ponosnim?

— Svaka nagrada koju sam primio, uz ove koje ste spomenuli, čine me ponosnim i, kao i svakog, potiče na još bolji rad. Bila mi je čast tu nagradu primiti u povijesnoj dvorani Frankfurter Paulskirche, rodnome mjestu njemačke demokracije gdje je 1849. godine održano prvo zasjedanje demokratski izabrano njemačkog parlamenta. Smatram kako i sam odabir mjesta uručjenja nagrade dodatno uvećava njezinu važnost. Nagradu sam dobio ne samo kao strani novinar, već i kao idejni tvorac Večernjakove domovnice koja povezuje ne samo Hrvate iz domovine i iseljeništvu nego i nas Hrvate s Nijemcima i drugim ljudima na izgradnji boljeg i pravednijeg društva.

■ Vaša obitelj je s Vama u Njemačkoj, djeca su Vam tu školovana, no negujete snažne veze s Hrvatskom.

Kako ste im uspjeli prenijeti taj identitet i gdje je za Vas, nakon svega, danas “doma”?

— Da, obitelj je sa mnom u Njemačkoj. Kći se nakon školovanja u Njemačkoj, Austriji i SAD-u vratila za stalno u Hrvatsku, zbog čega sam uistinu sretan. Nadam se da će tim putem i naš sin koji ove godine završava fakultet u Nürnbergu. On još igra rukomet i naš povratak vezan je uz njegovu odluku gdje će nastaviti raditi i živjeti. Zbog rukometa su njegovi planovi vezani uz Njemačku iako bismo supruga i ja voljeli da to bude “doma”, kod nas u Hrvatskoj.

■ Sudjelovali ste na brojnim događajima u organizaciji Hrvatske matice iseljenika. Na koji način takvi susreti pomažu u boljem razumijevanju specifičnih problema s kojima se susreću Hrvati u iseljeništvu, od administrativnih prepreka do pitanja povratka?

— Da, bio sam na mnogim događajima koje organizira Hrvatska matica iseljenika, pa i na nedavno održanoj Večeri povratnika. Mišljenja sam da su takvi susreti potrebni za bolje međusobno razumijevanje, ali i za poticanje na povratak naših iseljenika u domovinu. Dođao bih da tome služi i izbor najpopularnijih hrvatskih iseljenika u Bad Homburgu, koji se gotovo od početka organizira uz potporu i supokroviteljstvo Matice. Tako je i projekt Domovnice, koja je važna spona povezivanja iseljenih Hrvata s domovinom, na neki

način dio događaja HMI-ja. Doda li se tome i dugogodišnja suradnja glasila Matice s Fenix-magazinom i ranijim inozemnim izdanjem Večernjeg lista, a koja nije prestala ni nakon gašenja naših tiskanih izdanja u Njemačkoj, onda je tu razvidna suradnja na zajedničkom projektu informativnog i drugog povezivanja hrvatskog iseljeničtva s domovinom, na uklanjanju administrativnih prepreka te poticanju njihova povratka u Hrvatsku.

■ Hrvate u Njemačkoj često nazivaju “nevidljivom manjinom” jer su dobro integrirani. Međutim, upravo Večernjakova domovnica pokazuje i snažan nacionalni naboj. Kako Nijemci gledaju na tu našu “dvojni vjernost” i gube li mlađe generacije, poput Vaše djece, sponu s domovinom?

— Zbog svoje dobre integriranosti, Hrvati i jesu nevidljiva manjina, ali su prepoznati u njemačkom društvu kao sposobni, radišni i odgovorni ljudi koji često pokazuju i svoj nacionalni naboj. Iako se to najčešće pokazuje u sportu, na utakmicama hrvatskih reprezentacija i klubova, često se ističe i na zavičajnim i drugim hrvatskim skupovima u iseljeništvu. Jednako tako je i na Domovnici na kojoj se mi predstavljamo Nijemcima i Europi, ali i učvršćujemo našu sponu s domovinom. ■

ENG Stipe Puđa began his journalistic journey in besieged Dubrovnik, where, as a Hina correspondent, he was the city's only connection with the world, thanks to having access to a satellite phone. He reported on the daily attacks by the Serbian and Montenegrin forces, followed the fate of Dubrovnik and the southern Croatian battlefields, and documented the suffering of Croats in central Bosnia. Later, he continued his career in Germany, first in Slobodna Dalmacija and then in Večernji list, where he launched Večernji list's Domovnica, an annual selection of the most popular Croats from the diaspora, and Fenix-magazin, which became the voice of the Croatian diaspora. Through his work, Puđa fortifies ties of the diaspora with the homeland, encourages lobbying for Croatian interests in Europe, and continuously promotes professionalism and true journalism. He has received numerous awards, including an award from the City of Frankfurt, and his career symbolizes perseverance, consistency and commitment to the truth.

Uskrs zajedništva: protiv zabrana, za radost i slobodu

Uz to što sport, posebice nacionalni uspjesi, kao rijetko što donosi masovnu radost, on isto tako sve više povezuje i pomaže upoznavati razne narode i kulture na ovome našem planetu gdje smo prema uskrsnim porukama ovih dana svi pozvani na plodno zajedništvo

Piše: **FRA ŠIMUN ŠITO ĆORIĆ**
s_coric@bluewin.ch

Ali eto, nastavlja se u Zagrebu pokazivati da smo i u tome sve manje sigurni u vrijednosti radosti, zdravog razuma i pozitivnog kozmopolitizma! Davno je jednom naš veliki književnik Slavko Mihalić napisao da sloboda nekada preživi na jednome stihu. Jer često se ostvarivao onaj pjevani pučki zaziv: "Pjesmo moja, golubice mira, čini mi se nekad kad te sviram, k'o da s tobom u osinjak diram!" Ponovno smo u našoj Lijepoj upozoreni od zagrebačkih gradskih vlasti na još uvijek postojeće stanje zabrana, ovaj put prigodom proslave europske bronce hrvatskih rukometaša.

Kao izgovor su evo u 21. stoljeću naveli (sic!) njima neprihvatljivu jednu pjesmu i njezina izvođača. Zagrebačka gradska vlast ispriječila se između hrvatskih rukometaša i milijuna navijača, stotine tisuća Hrvatica i Hrvata, koji bi kao i uvijek u glavnome gradu dočekali svoje sportske heroje. "Meni je to jedan od najgorih postupaka od kada imamo hrvatsku državu. Sramota da je ovo uopće postala tema, umjesto da su zajedno na dočeku, od ovoga su napravili skandal", rekao je predsjednik Sabora Jandroković. "Nama treba ozbiljna država, ovo su trenuci koji nam trebaju, treba se odužiti tim sjajnim mladim

ljudima, a ne isključivati i zabranjivati", istaknuo je premijer Plenković. Vlada RH je nakon toga iznenadnog šoka hitnim postupkom spasila stvar i u suradnji s Hrvatskim rukometnim savezom preuzela organizaciju dočeka naše rukometne reprezentacije na Trgu bana Josipa Jelačića na način kako su to naši rukometaši i naš narod željeli. I nakon toga tako potrebnog spašavanja zajedništva i dužnog poštovanja slušali smo i dalje neke uske reakcije, od onih da je Vlada protuustavno organizirala proslavu rukometašima do onih djetinjastih o "državnom udaru" i "ratnom stanju". Kako je krenulo, netko se s gorčinom našalio, odazove li se papa pozivu da posjeti Hrvatsku, u Zagrebu će biti dočekan samo ako gradske vlasti to dopuste, jer je Vlada u nemilosti gradske vlasti, koja ima pravo veta čak na okupljanja od nacionalnog interesa. Ustavna stručnjakinja sa Sveučilišta u Rijeci Sanja Barić odmah je predložila da bi pokretanje postupka ocjene zakonitosti i ustavnosti odluke Gradske skupštine Grada Zagreba bilo jedino smisljeno rješenje.

Kako god netko reagirao, sigurno je da ovakve zabrane ne vode nikakvu dobru ove naše prekrasne zemlje, ali ni ugledu njezina naroda, zastupljenoga generacijama u mnogim državama svijeta! Za opću nacionalnu dobrobit bez dvojbe je nužno bez odgađanja prekinuti sa zabranama i svim nametanjima

na svim društvenim razinama, a stupiti u razuman i plodan dijalog! U sportu, znanosti i poslovnosti iznadprosječno smo kao narod uspješni i poznati u tom svijetu. Otušivanje u prošlosti političkim ideologijama ne smije nas smesti, da takvim ne budemo i u plodnome nacionalnom zajedništvu. Zagrebačka gradska vlast trebala bi se bar malo prisjetiti prilikom tih svojih ideoloških cenzura i nametanja svojih "istina" da, uz ostalo, ne mogu kao nekad partizanski komesari nametati zapovijedi i zabrane te da tu nije u ime većine naroda, nego da je dobila tek 18,26 posto glasova ukupnoga broja birača. Nama izvan domovine nisu mogli ni u onim olovnim vremenima, a kamoli danas u suverenoj Hrvatskoj, nikakvim zabranama i ideološko-pravnim smicalicama ogaditi svoj glavni grad. Mi smo u hrvatskom izvandomovinstvu od Novog Zelanda do Europe i tada pjevali Zagrebu na koncertima, na druženjima i hrvatskim radio-satovima ovu pjesmu koja nas je sve još jače povezivala: "Kad ti se vraćam, kamo god pođem, ti si mi sjena, plavi si moj znak! Gdje god živim, gdje da sam rođen, Zagreb je dragi moj grad!" Pjevali smo i "Ustani, bane", ali i "Od bana nema ništa ne ustaneš li sam"! ▀

**Stajališta iznesena u autorskim kolumnama i komentarima ne odražavaju stajališta uredništva, već su to osobna stajališta autora pojedine kolumne i komentara.*

Baština korizmenog pjevanja Hrvata

Hrvatska pučka pobožnost i tradicijsko crkveno pjevanje ponovno su potvrdili svoju duboku povezanost s vjerom i identitetom naroda, čemu je posvjedočio seminar korizmenoga pučkog pjevanja "Narode moj ljubljani – evo pod križ smo došli", održan od 6. do 8. ožujka 2026. u Münchenu

Koncert u crkvi sv. Gabrijela u Münchenu

TEKST: ANTE ČALETE I MARIJANA
BOTIĆ ROGOŠIĆ

„Više puta i na više načina Bog nekoć govoraše ocima po prorocima; konačno, u ove dane, progovori nama u Sinu. Njega postavi baštinikom svega; Njega po kome sazda svjetove“ (...) Iz Poslanice Hebrejima (1, 1-3)

Božanska objava u korizmenom vremenu svoju puninu ili fortissimo doživljava na Veliki petak, kada otajstvo križa uronjeno u vjeru budi nadu. U istovremenoj simbiozi patnje i posrnuća, na

Golgoti se "iza ure devete" rađa svjetlo proisteklo iz ljubavi.

Hrvatski čovjek, stasao u kršćanskoj provenijenciji, što je papa Lav X. definirao i kao "Antemurale Christianitatis", društveno se određivao i religijski izgrađivao vezujući se uz evanđeosku poruku. Kršćanski kalvarijski hod naroda i prostora istaknutog kao "Predziđe kršćanstva" duboko je utkano u cjelokupnu vjersku tradicijsku i kulturnu baštinu, a posebno do izražaja dolazi u pučkim korizmenim napjevima i običajima vezanim uz obrednu liturgiju toga razdoblja crkvene godine.

Mozaik ove društveno-religijske poveznice hrvatskih ljudi s Petrovom lađom ponovno je istaknut u Münchenu

od 6. do 8. ožujka 2026. godine, kada je održan seminar korizmenoga pučkog pjevanja pod nazivom "Narode moj ljubljani – evo pod križ smo došli", u suorganizaciji Hrvatske matice iseljenika – Podružnice Split, Saveza KUD-ova Splitsko-dalmatinske županije, Ogranaka Matice hrvatske u Münchenu, Hrvatske katoličke župe u Münchenu i Klape "Croatia" iz Münchena. Seminar je stručno oblikovan pod mentorstvom dr. sc. Joška Čalete i asistenciju Ivana Buljana, mag. mus.

Baštinici hrvatskoga pučkoga crkvenog pjevanja, vrsni sluhisti, glazbenici i etnomuzikolozi, ali ponajprije entuzijasti iz različitih dijelova južne i središnje Njemačke i Švicarske, zajedno s prezen-

tantima iz Hrvatske tijekom trodnevnoga edukativnog druženja istaknuli su jedinstvo hrvatskoga čovjeka, stasalog na izvoru "Žive evanđeoske riječi", ističući neprekidnu isprepletenost vjere i Domovine.

Polaznici seminara prezentirali su rezultate zajedničkog rada na korizmenom koncertu "Narode moj ljubljani – evo pod križ smo došli" u nedjelju 8. ožujka 2026. godine u crkvi sv. Gabrijele, inače sakralnome prostoru gdje se okuplja hrvatska zajednica glavnoga grada Bavorske, a koju pastoralno vodi fra Frano Čugura, župnik.

U mozaiku seminarom obrađenih, a zatim i izvedbom prezentiranih pjesama i napjeva polaznici su izveli šesnaest korizmenih napjeva hrvatskih regija (Dalmatinske zagore, otoka i priobalja, Korduna, Baranje, Srijema, Turopolja, Hrvatskog zagorja...).

Iz opusa navedenog repertoara oslikava se hrvatska vokalna tradicijska kultura, karakterizirana u raznolikosti vokalnih stilova hrvatskih regija, određenih prema etnografskim zonama. Glazbena (vokalna) tradicija južne Hrvatske zanimljivo je područje različitih etnografskih utjecaja – mjesto je to susreta Mediterana s oporim glazbenim svijetom dinarskog, brdskog područja. Osim raznolikosti koja karakterizira svjetovnu tradicijsku vokalnu glazbu, istu karakteristiku baštini i crkveno pučko pjevanje ovog prostora. Njegova prednost temelji se na činjenici da je lokalni puk imao višestoljetnu prili-

Predsjednik Ogranka Matice hrvatske u Münchenu Marko Jukić, član klape "Croatia" iz Münchena Dubravko Šunjerga, župnik Hrvatske katoličke župe u Münchenu fra Frano Čugura, dr. sc. Joško Čaleta i Anita Žaja, potpredsjednica Ogranka Matice hrvatske u Münchenu

ku pratiti crkvene obrede na svojem jeziku. Glagoljaško pjevanje na staroslavenskoj, starohrvatskoj te u novije vrijeme i u standardno-hrvatskoj jezičnoj redakciji inspiriralo je istaknute pjevače da temeljne napjeve ispjevavaju slobodno na način kako su to radili i sa svojim svjetovnim pjevanjem. Rezultat toga su brojne lokalne varijante tekstovnih i glazbenih predložaka koje i danas svjedoče o višestoljetnoj glazbenoj aktivnosti lokalnog pučanstva. Korizmeno razdoblje posebno je bogato različitim napjevima, koji su neizostavni dio obreda i procesija Velikog tje-

na, te predstavlja možda i najznačajniji dio ovog repertoara. Višeglasno pučko tradicijsko sakralno (osobito korizmeno) pjevanje nije isključiva vrijednost ni pojava južne Hrvatske. Pasijsko tradicijsko pjevanje u svim svojim različitim pojavnim oblicima prisutno je na području cijele Hrvatske, ali i u Hrvata stoljećima naseljenim izvan Domovine.

Mistika križa ponovno je uz onu kontemplativnu dimenziju ponudila odgovor kako je šapat molitve pretočen u note ujedno i prilika za okupljanje, zajedništvo i pozitivnu energiju, a sve to uspješno je u ovoj korizmi preneseno i s "onu" stranu Alpa, u izvedbi lučonoša hrvatske nacionalne baštine. (Foto: Polaznici seminara)

ENG From March 6 to 8, 2026, a seminar on folk singing during Lent, entitled *My beloved people – we have come here under the cross*, was held in Munich, bringing together Croatian singers, musicians and lovers of tradition from Germany, Switzerland and Croatia. During the three-day program, the participants learned about the rich heritage of Croatian singing during Lent at workshops and joint activities. At the final concert in the church of St. Gabriel, they presented sixteen hymns from diverse Croatian regions. The seminar once again confirmed the deep connection of the Croatian spiritual and musical tradition with the faith, cultural identity and unity of Croats in the homeland and abroad.

Polaznici seminara naučili su izvesti 16 napjeva

Uskrsni običaji Hrvata u plehanskome kraju

Uskrs u plehanskome kraju nije samo blagdan Kristova uskrsnuća, nego i snažan simbol obnove zajednice, vjere i tradicije. Tijekom stoljeća običaji Velikog tjedna i uskrsnog slavlja svjedoče o dubokoj povezanosti naroda s vjerom i vlastitim kulturnim nasljeđem. U središtu uskrsnih običaja nalazi se obitelj, kao mjesto zajedništva, prenošenja tradicije i dijeljenja radosti blagdana

Tradicionalno ukrašavanje uskrsnih jaja ljuskama luka

Tekst: **IVAN NUJIĆ, GWARDIJAN FRANJEVAČKOG SAMOSTANA PLEHAN**

Foto: **GALERIJA FRANJEVAČKOG SAMOSTANA PLEHAN**

Uskrs kao najveći kršćanski blagdan koji slavi uskrsnuće Isusa Krista temeljni je događaj kršćanske vjere, koji potvrđuje njegovu božansku narav i pobjedu nad smrću. U "blagdanu nad

blagdanima" uskrsnuće daje nadu u vječni život, a u liturgiji zauzima vrhunac u Vazmenome trodnevlju, čime Uskrs postaje ishodište i smisao svih ostalih kršćanskih slavlja. U ovom broju Matice prenosimo uskrsnu tradiciju Hrvata plehanskoga kraja.

KORIZMA I POST

Uskrsu prethodi razdoblje korizme i posta, vrijeme koje karakterizira odsutnost vanjskih obilježja radosti, a tih obi-

čaja hrvatski narod strogo se pridržava. Tako su igranke i prela, kao i svadbe, bili nezamislivi u to vrijeme, a tradicijski instrumenti poput svirala, frula, šargija i violina nisu se tada svirali. No, sam odnos prema postu u Plehančana, čini se, nije bio ujednačen, o čemu u pismu jednom bogoslovu iz 1953. piše plehanski franjevac fra Juro Vuletić. Razlikovale su se i prakticirale tri vrste posta.

Post u općem smislu, ali narodnom, ne crkvenom, sastojao se u tome da se ne jede meso, slanina, masna jela,

kao i mliječna te jela začinjena svinjskom mašću. Kravlje maslo se, pak, slobodno upotrebljavalo, kao i ulje. Ovaj pojam i način posta i danas prevladava među Hrvatima u plehanskome kraju. Post u smislu *unicæ refectionis* (tj. jednoga jedinog objeda u danu) ne nalazi se u prijašnjim običajima, a danas su mlađe generacije čule za njega samo teoretski, u praksi gotovo da ga nema.

Post sušenje sastoji se u tome da se jede samo suhi kruh i pije voda, a prema izboru i jedno i drugo.

Post žežinjanje podrazumijevao je da se samo jedanput na dan jede suhi kruh i jedanput se napije vode. U starija vremena žežinjanje je i službeno priznavano i od posta razlikovano, te se i jedno i drugo za pokoru naređivalo. Biskup Miletić za otmicu djevojke naređuje da otmicar posti određeni broj utoraka i suši subote na čast Gospi za šest mjeseci. (Dr. J. Jelenić, *Kultura i bosanski franjevci II.*, 103.)

U ovome kraju prepoznaje se i vrsta posta *lavorijanje* (lavorijati), koja se obavlja samo u Velikom tjednu na način da se na Veliki četvrtak večera obično posno. Sutradan, na Veliki petak ne jede se cijeli dan ništa, smije se samo jednom napiti vode. Na Ve-

Plehančani se uporno vraćaju svome otetom zavičaju i oživljavaju djedovske običaje

FOTO: BORIS SCITAR / PIXSELL

U Plehanu je nastala specifična i samosvojna tradicijska kultura katolika ovoga kraja koja, kao svojevrstan amalgam, ima obilježja brojnih narodnih običaja sredina iz kojih potječu njezini stanovnici

liku subotu, kada se donese posvećenje iz crkve, jede se kruh, umaćući ga u sve što je posvećeno drugim posvećenjem. Zatim, na Uskrs ujutro jede se posvećenje. Pretpostavlja se da je ovaj post narod sam stvorio zbog velikog pijeteta prema teškoj Muci Isusovoj. Nema zapisa odakle potječe, ali može se pretpostaviti da dolazi od riječi lavare (pranje nogu), jer baš počinje uve-

Đuro Seder, Isusa svlače

Đuro Seder, Krist pod križem

čer na Veliki četvrtak, kada je Spasitelj prao apostolima noge.

Danas ništa od nabrojanih starinskih postova nije rašireno među ljudima, a općenito uzevši, naš svijet ne razlikuje post od nemrsa. Za njega je post ne jesti mrsna jela, u koja ubraja i mliječna i začinjena mašću. No, u narodu je običaj privatni post, osobito utorkom, subotom i mladim nedjeljama, a primjetno je više slučajeva gdje se pojedinci zavjetuju čitav život postiti na određeni (stalni) dan.

OBIČAJI VELIKOG TJEDNA

Veliki tjedan započinje Cvjetnom nedjeljom ili Cvitnicom, za koju je karakteristično umivanje u vodi s potopljenim proljetnim cvjetovima, a to su uglavnom ljubičice, jaglaci, šafrani i neven, jer se vjeruje da umivanje cvijećem obnavlja i čuva zdravlje. Budući da u Bosanskoj Posavini nema maslina, u crkvu se na blagoslov nosi netom prispjelo proljetno cvijeće ili pak mlade grančice jele. Od Velikog četvrtka "zvona su zavezana", odnosno "šute", a toga dana djeca pripremaju čegrtaljke ili pak frule od vrbovih grana, koje će kasnije koristiti.

Veliki petak obilježen je kulturom posta i općenito uzdržavanjem od hrane i pića te održavanjem tišine, sabranosti i suosjećanja s Kristom patnikom. Običaj je ipak uz jelo, barem posno, popiti malo crnog vina, jer se vjeruje da se

ono izravno pretvara u krv. Tradicionalni *Gospin plač* autora fra Petra Kneževića, koji se toga dana pjeva u crkvi, ima svoj karakterističan lokalni kolorit, ali mu je tekst posvuda gotovo isti:

*Muka gorka Gospodina,
Isukrsta Božjeg Sina,
Po Ivanu Anđelisti,
Koji Gospi plač navisti.*

Blagoslov uskrasnih jela vrlo je važan događaj vezan uz Uskrs i prenosi se naraštajima. U plehanskome kraju košara je obvezno sadržavala pogaču, ukrašenu križem i premazanu žumancem, kuhana jaja, mladi sir, mladi luk i sol, a ponegdje i kuhanu šunku.

Uskrсна jaja obojila bi se uglavnom prirodnim bojama, dobivenim od luka, koprive i slično, a ukrašavala su se biljnim motivima djeteline ili proljetnih cvjetova.

TRADICIJA USKRASNOG VESELJA

Izlaskom iz crkve nakon pučke mise slijedilo je uskršno čestitanje, a budući da u korizmi nije bilo pjesme ni kola, prela ni sijela, nakon čestitanja i natjecanja u tucanju kuhanim jajima, tučcima, uskršni dan bio je obilježen svojevrsnom eksplozijom pučkog veselja. U tome su prednjačili mladići vješti na šargiji i violini: oko njih bi se uhvatilo kolo u kojemu sudjeluju ama baš svi – mladići i

Đuro Seder, Uskrsnuće

SVIĆE USKRS, SLUŠAJ, STANI

*Život kao rijeka teče,
Svaki svoje ušće ima.
Ne bojte se, Isus reče,
on se mijenja, ne uzima.
Neka ono što je shodno,
sve procvjeta, plod donese.
U tebi sve što je dobro,
Nek' uskrsne i razvije se.*

*Sviće Uskrs, slušaj, stani,
Smrt će morat pred njim stati.
Sretan Uskrs, sretni dani,
Mir i sreća nek' te prati.*

*Neka dobar trag ostane,
nakon tebe, nakon mene.
Kao spomen na pretke slavne,
I na nas drage uspomene.
Neka ono što je shodno,
sve procvjeta, plod donese.
U tebi sve što je dobro,
Nek' uskrsne i razvije se.*

*Sviće Uskrs, slušaj, stani,
Smrt će morat pred njim stati.
Sretan Uskrs, sretni dani,
Mir i sreća nek' te prati.*

fra Šimun Šito Ćorić

Košarica za blagoslov na Uskrs

djevojke, oženjeni i udane, staro i mlado. Pritom je vrlo važno uočiti tko je do koga stao u kolu, koja se djevojka "nakičila", odnosno istaknula da je spremna za udaju, tko se u koga zagledao itd. Nakon što bi se svi razišli kućama na ručak, veselje se prenosilo u sela i zaseoke: prema već poznatome rasporedu, na seoskim raskrižjima organizirale su se igre, tj. glazba, pjesma i kolo, što je znalo potrajati cijelo popodne i večer.

Nakon što su franjevački samostan i crkva do temelja srušeni 1992., prvi uskrсни obredi pod vedrim nebom ili u improviziranim prostorima postali su najsnažniji simbol "uskrsnuća" cijeloga kraja. Danas nova, moderna crkva arhitekta Zlatka Ugljena nastavlja tu tradiciju spoja modernoga i drevnoga. Plehančani se uporno vraćaju svome otetom zavičaju i oživljavaju djedovske običaje.

STVARANJE TRADICIJSKE BAŠTINE TIJEKOM STOLJEĆA

Plehan je naziv brijega koji se diže na tristotinjak metara nadmorske visine, oko devet kilometara jugoistočno od Dervente, te je istodobno središte istoimene katoličke župe koja obuhvaća oko dvadeset okolnih sela. Franjevci su uz prekide na Plehanu i okolici prisutni od kraja srednjeg vijeka do danas, a njihova prisutnost dala je pečat kulturi i hrvatskoga i katoličkoga puka cijeloga kraja, stoga se područje od Doboja do Save i od Motajice do Odžaka među Hrvatima naziva plehanskim krajem.

Krajem 17. stoljeća, nakon provale Eugena Savojskog u Bosnu, plehanski katolici listom su se iselili preko Save, a njihove su župe posve opustjele, no već sredinom 18. stoljeća počeo je val doseljavanja, posebice iz zapadne Hercegovine, okolice imotskog i makarskog zaleđa, tako da je ponovno osnovana

Od Velikog četvrtka "zvona su zavezana", odnosno "šute", a toga dana djeca pripremaju čegrtaljke ili pak frule od vrbovih grana, koje će kasnije koristiti

Omer Mujadžić, Isusa skidaju s križa

župa Plehan, od koje su se kasnije postupno odvojile brojne druge. Novi doseljenici u plehanski kraj iz svojih zavičaja donosili su svoje narodne običaje, tradicijske nošnje, usmenu predaju, napjeve i druge elemente kulturne baštine te ih u novom podneblju s drugima razmjenjivali i obogaćivali.

Brojnim doseljenicima iz hercegovačkih krajeva, od Mostara i Čapljine preko Ljubuškoga i Širokoga Brijega do Gruda i Posušja, iz Imotske krajine, sela oko Duvna i Kupresa, te kasnije i Kotor Varoša, pridružili su se krajem 19. stoljeća, nakon izgradnje željeznice, uglavnom katolici, a manjim dijelom i grkokatolici, koji su se u plehanska sela počeli naseljavati iz današnje Galicije, odnosno zapadne Ukrajine, južne Poljske, Češke i drugih krajeva Austrougarske Monarhije. Osim toga, cijelo vrijeme plehanski kraj kulturno se prožimao sa susjednim, prekosavskim krajevima, tako da je u konačnici nastala specifična i samosvojna, tradicijska kultura katolika plehanskoga kraja koja, kao svojevrsan amalgam, ima obilježja brojnih narod-

U "blagdanu nad blagdanima" uskrsnuće daje nadu u vječni život

Izlaskom iz crkve nakon pučke mise slijedilo je uskršno čestitanje, a budući da u korizmi nije bilo pjesme ni kola, prela ni sijela, nakon čestitanja i natjecanja u tucanju kuhanim jajima, tučcima, uskrсни dan bio je obilježen svojevrsnom eksplozijom pučkog veselja

nih običaja sredina iz kojih potječu njezini stanovnici.

Dakako, svojevrsan pečat kulturi plehanskoga kraja dala je i franjevačka duhovnost, jer se društveni život nije mogao zamisliti bez događaja vezanih uz franjevački samostan i crkvu na Plehanu. ▀

ENG *In the Franciscan monastery of Plehan, Easter is more than the resurrection of Christ – it is a symbol of the renewal of the community, faith and tradition of the Croats there. Writing about the Easter customs for Matica, the Guardian of Plehan Monastery, Fr. Ivan Nuić, describes how the specific and unique traditional culture of the Catholics of this region was formed in Plehan, which, as a kind of amalgam, has the characteristics of numerous folk customs of the communities from which its inhabitants originate. The Guardian writes about traditional customs during Lent and the Holy Week – fasting, the blessing of Easter dishes, decorating eggs, song and dance, and religious customs passed down through generations. For centuries, customs have been shaped by newcomers and Franciscans, creating the unique culture of the Plehan region where, despite displacement and war suffering, they still live, carefully preserving their traditions, faith and customs.*

Snažna poruka o ulozi žena u globalnim izazovima

I ove godine Mreža hrvatskih žena / Croatian Women's Network, 6. ožujka, okupila je istaknute liderice iz Hrvatske i svijeta, koje su na međunarodnoj konferenciji raspravljale o položaju i utjecaju žena u diplomaciji i politici, poduzetništvu, znanosti, kulturi, umjetnosti, humanitarnom radu i oružanim snagama u Hrvatskoj i svijetu

Osnivačica Mreže hrvatskih žena Caroline Spivak s Međunarodnim odborom CWN

Tekst i foto: **MREŽA HRVATSKIH ŽENA**

Zagreb je ponovno postao središte dijaloga o ulozi žena u ključnim područjima društvenog i gospodarskog razvoja, okupljajući istaknute stručnjakinje iz Europe, Sjeverne i Južne Amerike, Kanade, Australije, Ujedinjenih Arapskih Emirata i Kine. Događaj je obilježio deset godina uspješnog djelovanja Mreže i potvrdio snažnu globalnu povezanost Hrvatica diljem svijeta.

“Hrvatske žene, u domovini i diljem svijeta, desetljećima su gradile mostove između kultura, država, jezika i generacija. Žena je osobito u iseljeništvu često bila čuvarica identiteta. Ona koja prenosi jezik, običaje, osjećaj pripadnosti. Ona koja povezuje obitelj s domovinom. No, istodobno, ona je i poduzetnica, znanstvenica, umjetnica, diplomatkinja, liderica. Ne traži pozornicu, ali je zaslužuje. Danas ne govorimo o suprotstavljanju, nego o suradnji. Ne o podjelama, nego o partnerstvu. Društva napreduju onda kada prepoznaju i potiču potencijal sva-

kog člana. A hrvatske žene, gdje god živjele, svojim znanjem, radom i integritetom pridonose ugledu Hrvatske u svijetu”, istaknuo je ravnatelj HMI-ja Zdeslav Milas na konferenciji.

Konferenciju je svečano otvorila istaknuta hrvatska političarka i diplomatkinja Marija Pejčinović Burić, koja je obnašala dužnost glavne tajnice Vijeća Europe u razdoblju od 2019. do 2024. godine, postavši prva osoba iz Hrvatske i prva iz Srednje/Jugoistočne Europe na tom položaju. Bila je druga žena u povijesti te organizacije koja je preuzela duž-

Panel "Žene u politici"

Ravnatelj HMI-ja Zdeslav Milas i zamjenica ravnateljice Ivana Rora

Vitomira Lončar održala je govor o tome kako godine nisu prepreka za promjene

nost glavne tajnice. Upozorila je da su instrumenti za ravnopravnost spolova ključni za uvođenje rodno osviještene politike u sve sfere društva.

Na panelima o ulozi žena u politici i diplomaciji sudjelovale su državna tajnica u Ministarstvu demografije i useljavanja Željka Josić, veleposlanica Austrije u Hrvatskoj Yvonne Tončić-Sorinj, hrvatska političarka i pravica Vesna Škare-Ožbolt, ovogodišnja dobitnica nagrade "Utjecajne hrvatske žene" Nevenka Lastrić-Đurić, državna tajnica u Ministarstvu unutarnjih poslova Republike Hrvatske i nekadašnja savjetnica za pravne politike u Sjedinjenim Američkim Državama te saborska zastupnica Nataša Tramišak. Sudionice su s publikom podijelile svoja iskustva i izazove te naglasile važnost umrežavanja, mentorstva i međunarodne suradnje za jačanje uloge žena u diplomaciji.

Na konferenciji je izaslanica ministra vanjskih i europskih poslova Romana Kuzmanić Oluić istaknula kako taj broj sporo raste. Danas je 23 hrvatskih

veleposlanica i generalnih konzulica u svijetu nasuprot 55 muškaraca. U očekivanju diplomatske rotacije predviđa se njihovo daljnje osnaživanje, posebice u složenim uvjetima ratnih djelovanja, a o čemu svjedoči sadašnji trenutak u Ukrajini i Izraelu gdje su dvije naše veleposlanice, Anica Đamić i Vesela Korać Mrđen.

U Hrvatskoj vojsci 15 posto je žena, a u međunarodnim snagama godišnje oko 10 posto. Republika Hrvatska trenutačno sudjeluje u 10 mirovnih misija i operacija s 35 posto žena. Krajem prošle godine Hrvatska je usvojila treći Nacionalni akcijski plan za provedbu Rezolucije Vijeća sigurnosti UN-a 1325 o ženama, miru i sigurnosti. MVEP potiče u skladu s Rezolucijom izbor hrvatskih državljanica za rad u međunarodnim organizacijama, mirovnim misijama i operacijama.

"Imamo dvije žene u misiji OEES-a na Kosovu i u BiH, tri žene u Ukrajini, dvanaest žena u Misiji vladavine prava Europske unije na Kosovu i EU-ovoj

Savjetodavnoj misiji u Iraku te u Uredu posebnog tužitelja u Haagu", rekla je Kuzmanić Oluić.

ŽENAMA JE DANAS MJESTO ZA SVAKIM STOLOM

U fokusu konferencije bile su teme o sigurnosti, diplomaciji i javnim politikama, a osnivačica Mreže Caroline Spivak poručila je da je uključivanje žena u procese donošenja odluka pitanje ravnopravnosti i strateška potreba suvremenih društava. "Vremena su se promijenila. Ženama je danas mjesto za svakim stolom", istaknula je Spivak.

Iako žene čine gotovo polovinu radne snage u Hrvatskoj, njihov udio na upravljačkim pozicijama i dalje je nizak - samo oko 16% žena zauzima vodeće funkcije u poslovnom sektoru, a u nadzornim odborima njihov udio iznosi oko 23%. U političkom životu žene trenutno čine oko 34% članova Hrvatskoga sabora, dok njihov udio u Vladi iznosi tek oko 16-17%. Podaci pokazuju da su žene u Hrvatskoj i dalje suočene s izazovima koji uključuju stereotipe, strukturne prepreke i spor napredak prema ravnopravnosti u donošenju odluka. Unatoč tome, bilježe se i pozitivni pomaci - žene sve više sudjeluju u obrazovanju, poduzetništvu, istraživanju i inovacijama. Ovi podaci potvrđuju koliko je važna konferencija Mreže hrvatskih žena, koja promiče umrežavanje, razmjenu iskustava i međunarodnu suradnju te jača ulogu žena u oblikovanju društva i budućnosti Hrvatske.

Glavne govornice na konferenciji bile su: stručnjakinja za zdravstvenu diplomaciju i prava pacijenata Jasna Karačić Zanetti, prva žena imenovana za dočasnica Hrvatskoga ratnog zrakoplovstva Nevena Ramić, ravnateljica Uprave za

Članice Mreže hrvatskih žena s bivšom veleposlanicom SAD-a u RH Nathalie Rayes

Prošlogodišnja dobitnica Tamara Jurković vodila je razgovor s ovogodišnjom dobitnicom Mirelom Španjol

provedbu javnih politika za useljništvo Ivana Perkušić, glumica, profesorica i doktorica znanosti koja živi u Kini Vito-mira Lončar, farmaceutkinja i jedna od osnivačica CroActivasa, mreže Hrvatica Latinske Amerike Jelena Nadinić te poduzetnica i osnivačica platforme Expat in Croatia, koja pomaže međunarodnoj zajednici da se bolje integrira u hrvatsko društvo i razumije lokalne institucije, Sara Dyson.

“Domovinski rat najznačajniji je događaj u povijesti našega naroda, a zajedništvo žena, kao i ono domovinske i iseljene Hrvatske, tada je najviše došlo do izražaja”, istaknula je Nevena Ramić i poručila da je domovina naše najveće nasljeđe u pokretu.

Ravnateljica Uprave za provedbu javnih politika za useljništvo Ivana Perkušić predstavila je nove programe Ministarstva demografije i useljništva, koji potiču povratak, integraciju useljenika i povratnika i njihovo aktivno uključivanje na tržište rada. Izmjenama i dopunama Zakona o strancima Hrvati izvan RH bez hrvatskog državljanstva više se ne tretiraju kao stranci u Hrvatskoj te imaju puno pravo na zapošljavanje. Inspirativan govor na konferenciji Mreže hrvatskih žena održala je ovogodišnja dobitnica nagrade u kategoriji kultura i umjetnost, poznata hrvatska glumica, producentica i doktorica znanosti Vito-mira Lončar. Poručila je ženama da nika-da nije kasno za promjenu te da je njezina životna filozofija i formula uspjeha cjeloživotno učenje. Karijeru je počela u ranoj dobi, s 13 godina, a u 54. je doktorirala. U 57. godini sa suprugom se preselila u Kinu i nakon pet dana dobila posao. Potaknula je mlade žene da se obrazuju, jer njoj je doktorat pomogao u prilagodbi u zemlji u kojoj nije ni

sanjala da može uspjeti, posebice kao žena. U Kini nema ženskog poduzetništva pa se osjetila pozvanom da to promijeni. Pokrenula je prvi ženski forum u Kini i potiče žene da se osamostale i uzmu stvari u svoje ruke.

Program obilježavanja 10. obljetnice djelovanja Mreže hrvatskih žena počeo je posjetom Hrvatskoj kući u Zagrebu te susretom s bivšom veleposlanicom Sjedinjenih Američkih Država u Hrvatskoj Nathalie Rayes. Istaknula je da je u svijetu samo 25 posto veleposlanica te da su zemlje u kojima su žene na čelu prosperitetnije, sigurnije i gospodarski snažnije.

“Potrebna nam je snažna zajednica i struktura koja podržava žene na vodećim pozicijama i muškarci koji podržavaju žene”, poručila je Rayes i dodala da u Hrvatskoj žene diplomiraju u rekordnom broju, imaju više visokoškolskih diploma nego muškarci. Ipak, na tržištu rada čine samo oko 25 posto do 30 posto radne snage. Potrebno je osigurati škole, produžene boravke za njihovu djecu, vrtiće, rani odgoj i obrazovanje, kako bi mogle biti u potpunosti uključene na tržište rada. Nema potrebe za uvozom radne snage. Radna snaga je već ovdje – u ženama. Izaslanstvo Mreže hrvatskih žena posjetilo je Hrvatski sabor gdje ih je u svojstvu izaslanice predsjednika Hrvatskoga sabora Gordana Jandrokovića primila predsjednica Odbora za poljoprivredu Marijana Petir.

“Sudjelovanje žena u javnome političkom životu je važno, jer je riječ o radu za opće dobro. Stoga ohrabrujem žene da se što više angažiraju upravo na mjestima gdje se donose odluke”, naglasila je Petir uputivši čestitke svim dobitnicama godišnjeg priznanja Mreže hrvatskih žena. ■

Ovogodišnja dodjela bila je posebno svečana jer je obilježila deset godina prepoznavanja i slavljenja iznimnih postignuća žena hrvatskog podrijetla iz cijelog svijeta. Ukupno 26 žena iz 11 zemalja primilo je ovogodišnja priznanja – 25 nagrada “Utjecajne hrvatske žene” te jednu nagradu “Buduća liderica”. Nagrade odaju priznanje ženama koje svojim profesionalnim uspjesima, društvenim angažmanom i liderstvom pridonose razvoju zajednice, potiču inovacije te pomiču ugled Hrvatske u svijetu.

Dobitnice dolaze iz različitih područja djelovanja – od znanosti, medicine, poduzetništva i tehnologije do umjetnosti, diplomacije, obrazovanja i društvenog aktivizma. Mnoge od njih ostvarile su zapažene međunarodne karijere, vode uspješne organizacije i projekte ili svojim radom stvaraju pozitivne promjene u lokalnim i globalnim zajednicama. Njihove priče svjedoče o znanju, inovativnosti i predanosti, ali i o važnosti međusobne podrške i povezivanja žena.

“Večeras slavimo izvrsnost, hrabrost, viziju i predanost žena koje svojim radom mijenjaju društvo, pomiču granice i otvaraju vrata novim generacijama liderica. Svaka od nagrađenih žena primjer je kako znanje, integritet i upornost mogu biti snažan pokretač pozitivnih promjena u Hrvatskoj i šire. Ove

Ravnatelj Zdeslav Milas s nagrađenom Carolyn Agin Bruno i osnivačicom Mreže hrvatskih žena Caroline Spivak

Dame koje nadahnjuju, ali i pomiču granice

U povodu Međunarodnog dana žena, Mreža hrvatskih žena svečano je u hotelu Westin u Zagrebu dodijelila nagrade "Utjecajne hrvatske žene" i "Buduće liderice" za 2026. godinu

nagrade nisu samo priznanje za postignuća – one su i poruka ženama da vjeruju u svoje ideje, svoj glas i svoju snagu te u čvrstu povezanost Hrvatica sa svih kontinenata“, poručila je osnivačica Mreže hrvatskih žena Caroline Spivak. U proteklih deset godina Croatian Women's Network / Mreža hrvatskih žena dodijelila je više od 200 nagrada te izgradila snažnu međunarodnu zajednicu koja danas okuplja više od 1500 članica.

“Ideja se rodila prije točno deset godina, a naše je najveće postignuće to što i dalje djelujemo, rastemo i predstavljamo svijetu žene koje su svojim znanjem i radom širile ugled Hrvatske u svijetu. Mreža je inspirirala povezivanje Hrvatica diljem svijeta. Danas surađujemo u brojnim područjima i zajedno gradimo bolje zajednice u domovinskoj i iseljenoj Hrvatskoj. To je naša snaga“, istaknula je Spivak tijekom svečane dodjele nagrada. Dodjela nagrada “Utjecajne hrvatske žene” i “Buduće liderice” postala je tijekom proteklog desetljeća jedno od najvažnijih međunarodnih priznanja za žene hrvatskog podrijetla koje svojim radom pridonose društvenom, gospodarskom i kulturnom razvoju zajednice. ■

DOBITNICE NAGRADE “UTJECAJNE HRVATSKE ŽENE” ZA 2026. GODINU SU:

Carolyn Agin Bruno, SAD, kategorija Vodstvo i inovacija
 Silvina Biott, Argentina, kategorija Kultura i umjetnost
 Maria-Gabriela Dumandžić, Argentina, kategorija Gospodarstvo
 Ana Jerković, Hrvatska, kategorija Vodstvo i inovacija
 Jasna Karačić Zanetti, Belgija, kategorija Vodstvo i inovacija
 Danica Kegević, Čile, kategorija Vodstvo i inovacija
 Suzana Krišto, Bosna i Hercegovina, kategorija Vodstvo i inovacija
 Vitomira Lončar, Kina, kategorija Kultura i umjetnost
 Branka Malinar, SAD, kategorija Kultura i umjetnost
 Marija Mrgudić, Hrvatska, kategorija Gospodarstvo
 Gordana Nikolić, Hrvatska, kategorija Vodstvo i inovacija
 Marina Perić, SAD, kategorija Kultura i umjetnost
 Martina Puljić, Hrvatska, kategorija Gospodarstvo
 Nevena Ramić, Hrvatska, kategorija Oružane snage
 Angela Sankovich-Ramirez, Kolumbija, kategorija Poduzetništvo
 Patricia Štambuk Mayorga, Čile, kategorija Kultura i umjetnost
 Nera Stipičević, Hrvatska, kategorija Humanitarni rad
 Vesna Škare-Ožbolt, Hrvatska, kategorija Vodstvo i inovacija
 Mirela Španjol, Hrvatska, kategorija Poduzetništvo
 Jozefina Tomljenović, SAD, kategorija Vodstvo i inovacija
 Tanja Trošelj Miočević, Hrvatska, kategorija Vodstvo i inovacija
 Nicole Vidovich, SAD, kategorija Znanost i tehnologija
 Nikolina Vučković, Hrvatska, kategorija Kultura i umjetnost
 Yanya Viskovich, Švicarska, kategorija Znanost i tehnologija
 Kristina Zanić, Ujedinjeni Arapski Emirati, kategorija Poduzetništvo

Dobitnica nagrade “Buduće liderice” za 2026. godinu je **Danijela Karolina Boras**, Kanada.

Korijeni iz kojih rastu nove grane

U Hrvatskoj matici iseljenika Mreža hrvatskih žena iz Toronta održala je zanimljiv panel te predstavila i dvije posebne knjige

Adriana Smajić, Silvina Biott, Patricia Štambuk Mayorga, Marina Perić i Branka Malinar zainteresirale su publiku svojim životnim pričama i iskustvima

Desetljeće povezivanja najutjecajnijih Hrvatica iz domovine i svijeta te snažne međunarodne suradnje Mreža hrvatskih žena / Croatian Women's Network obilježila je višednevnim programom. U sklopu programa koji već godinama uspješno organizira Mreža na čelu s predsjednicom Caroline Spivak održana je i velika međunarodna konferencija "Napredak žena. Napredak ekonomije. Ostvari potencijal!" te svečana dodjela nagrada "Utjecajne hrvatske žene" u Zagrebu. Jedan od partnera ovoga hvaljevrijednog projekta koji okuplja uspješne i inspirativne Hrvatice iz cijeloga svijeta već je godinama i Hrvatska matica iseljenika. Krilatica ovogodišnjeg izdanja je "Legacy in Motion / Nasljeđe u pokretu", a višednevni program započeo je 5. ožujka panelom "Umjetnost i kultura" u Hrvatskoj matici iseljenika. Panel je moderirala Adriana Smajić, lanjska dobitnica nagrade "Utjecajne hrvatske žene" iz Argentine. Panelistice su bile ovogodišnje dobitnice nagrade Silvina Biott iz Argentine, Branka Malinar i Marina Perić iz Sjedinjenih Američkih Država te Patricia

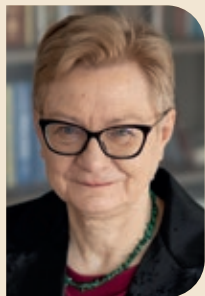
Dr. sc. Jelena Nadinić i Diana Arias predstavile su knjigu "Čuvarice veza - 25 priča o hrvatskoj baštini ispričanih glasom latinoameričkih žena"

Štambuk Mayorga iz Čilea, koje su oduševile prisutne svojim životnim pričama. Četiri žene različitih generacija predstavile su svoje jedinstvene životne i profesionalne putove, povezane zajedničkim hrvatskim korijenima. Između ostalog, Patricia Štambuk Mayorga, nagrađivana autorica i novinarka iz Čilea, otkrila je kako je samo tri dana ranije dobila i hrvatsko državljanstvo, što je oduševilo sve na panelu. U sklopu programa predstavljene su i dvije knjige. Dr. sc. Jelena Nadinić i Diana Arias predstavile su knjigu "Čuvarice veza - 25 priča o hrvatskoj baštini ispričanih glasom latinoameričkih žena", koja donosi snažne ispovijesti o očuvanju identiteta i bašti-

ne. Knjiga, objavljena na španjolskom i portugalskom jeziku, okuplja 26 autorica iz Argentine, Brazila, Hrvatske, Čilea, Ekvadora i Urugvaja, a nastala je kao rezultat književnog natječaja koji je grupa žena CroActivas pokrenula 2025. godine. Svaka priča donosi živo svjedočanstvo identiteta, pripadnosti i prijenosa kulturne baštine, gradeći mostove između Latinske Amerike i Hrvatske.

Drugu knjigu "Žene koje pokreću" predstavila je autorica Jovana Čutul, a posvećena je ženama koje svojim radom i vizijom mijenjaju zajednice. Jovana i njezina prijateljica, poduzetnica i konzultantica Izabela Vrtar, predstavile su djelo koje je nastalo iz osobnog iskustva autorice, osnivačice udruge Žene za otok, koja već desetljeće radi na jačanju otočnih zajednica. U knjizi Jovana Čutul predstavlja dvanaest priča žena iz Hrvatske i regije koje su svojim radom promijenile pravila u svojim zajednicama – od vojne pilotkinje i bankarske stručnjakinje do poduzetnica u turizmu i aktivistkinja u medijima. Primjerice, u knjizi će čitatelji imati priliku upoznati Andreju Barabu s otoka Pašmana koja promiče održivi razvoj i otočne inicijative koje povezuju turizam i zajednicu. Gordana Nikolić iz Rijeke, osnivačica Veleučilišta PAR, simbol je obrazovanja koje osnažuje i stvara nove generacije poduzetnica. Antonija Trupinić, vojna pilotkinja i fitness instruktorka, donosi lekciju o disciplini, snazi i pomicanju granica. Svaka priča nosi ključnu životnu lekciju povezanu sa ženom koja je predstavlja, podsjećajući na to da tradicija i nasljeđe nisu teret, već korijeni iz kojih rastu nove grane. ▣

ENG On the occasion of International Women's Day, the Croatian Women's Network officially presented the Croatian Women of Influence and Future Leaders Awards for 2026 at the Westin Hotel in Zagreb. This year's awards were especially festive because they marked ten years of recognizing and celebrating the exceptional achievements of women of Croatian descent the world over. In addition to the awards ceremony, two days prior, the CWN gathered at its international conference prominent leaders from Croatia and abroad, who discussed the position and influence of women in diplomacy and politics, entrepreneurship, science, culture, art, humanitarian work and the armed forces in Croatia and abroad.

Dijeljenje nedjeljivoga

Piše: **SANJA VULIĆ**

U tekstovima o popularnim osobama iz javnog života, ili o onima koje to žele biti, sve se češće može pročitati kako on i ona dijele dijete, a ne da zajedno imaju dijete (djecu). Jedan od brojnih primjera takova pisanja je: *Hana Huljić i Petar Grašo dijele kćer Albu i sina Tonija*, umjesto pravilnoga *Hana Huljić i Petar Grašo (zajedno) imaju kćer Albu i sina Tonija*. Kao i obično kada se pojavljuju nezgrapni jezični izrazi, u takvoj vrsti primjera zapravo je riječ o utjecaju engleskoga, uglavnom razgovornoga *to share a child*, što zapravo znači *shared custody* – zajedničko skrbništvo. I u hrvatskom se jeziku može reći da roditelji dijele skrbništvo nad djetetom, kao što se npr. može s nekim dijeliti istu sudbinu, ili dijeliti dobro i zlo, ali ne može se dijeliti dijete. Taj nakaradni izraz podsjeća na biblijsku priču iz Prve knjige o kraljevima u kojoj je žena kojoj je umrlo maleno muško dijete uzela živo dijete istoga spola druge žene. Tvrdila je da je ona mati živoga djeteta, a ona druga mrtvoga. Pred kraljem Salomonom koji je, da otkrije istinu, predložio da se živo dijete presiječe napola, prava mati djeteta odmah ga se odrekla. Ukratko, dijete se ne dijeli. Dijete se ima zajedno, a dijeli se skrbništvo.

Posvojni pridjevi koji se izvode od prezimena na *-ski* (koja su zapravo poimeničeni odnosni pridjevi) također nerijetko predstavljaju problem. Književnik August Šenoa je npr. od osnove takovih prezimena izvodio posvojne, tj. odnosne pridjeve na *-ov*, npr. *Zrinskovo pleme* (prema prezimenu *Zrinjski*). Može se u tom tipu prezimena izbjeći uporaba pridjeva pa koristiti genitiv prezimena, npr. *rod Zrinskih, djela Lisinskoga* (od prezimena *Lisinski*). Od takovih prezimena

ne bi trebalo izvoditi posvojne pridjeve tipa *Zrinskijev, Lisinskijev* jer genitivni oblik prezimena nije *Zrinskija, Lisinskija*. Od stranih prezimena, kao npr. *Leopardi, Salieri*, koja imaju genitivni oblik prezimena *Leopardija, Salierija* izvode se posvojni pridjev *Leopardijev, Salieriev* itd. Međutim, taj obrazac ne slijedimo kad je riječ o prezimenima na *-ski*. Isto, naravno vrijedi i za prezimena na *-čki*, npr. *Rački*, genitiv *Račkoga*, ali i za ostala (premda, doduše, rijetka) prezimena koja su poimeničeni pridjevi, npr. *Tihi*, gen. *Tihoga* (ne *Tihija*), *Dugi*, gen. *Dugoga* (ne *Dugija*). Osobito treba obratiti pozornost na prezimena na *-ni*. Ako su to strana prezimena kao npr. *Armani, Mussolini*, imaju genitivne oblike *Armanija, Mussolinija* i posvojne pridjeve *Armanijev, Mussolinijev*. Međutim, ako su ta prezimena u hrvatskom jeziku poimeničeni pridjevi kao npr. *Pokorni, Skurjeni*, onda imaju genitiv *Pokornoga, Skurjenoga* (a ne *Pokornija, Skurjenija*). Od njih se ne izvode posvojni pridjevi *Pokornijev, Skurjenijev*. Pritom valja pripomenuti da je prezime *Skurjeni* nastalo poimeničenjem hrvatskoga kajkavskoga pridjeva *skurjeni* (izgoreni). Zbog toga je pogrešno ime *Muzej Matije Skurjenija* u Zaprešiću. Matija Skurjeni (1898. – 1990.) bio je hrvatski slikar, rodом iz Hrvatskoga zagorja, pripadnik hrvatske slikarske naive. Muzej bi se trebao zvati: *Muzej Matije Skurjenoga*.

U novije se vrijeme sve češće zaboravlja da je u općim imenicama i prezimenima na *-er*, koja su latinskoga i grčkoga podrijetla, u hrvatskoj jezičnoj tradiciji uobičajeno nepostojano *e* pa npr. u Zagrebu na Gornjem gradu imamo Demetrovu ulicu. Hrvatski književnik po kojemu je ulica dobila ime zove se Dimitrija Demeter, a grčkoga je podrijetla. U njegovo doba (u 19. stoljeću), a i kasnije, hrvatski su autori (s rijetkim iznimkama) redovito rabili genitivni

oblik *Demetra* i pridjev *Demetrov*. Stoga su pogrešne novije pojave genitiva *Demetera* i pridjeva *Demeterov* (bez nepostojanoga *e*). Isto se tako u novije vrijeme sve više čuje genitivni oblik *patera* (prema nominativu *pater*) pa čak ima i rubrika *Pitajte patera*. Pritom se zaboravlja da se, prema latinskomu genitivu *patris*, uobičajeno rabilo nepostojano *e* u genitivu *patra*. Niz je izvedenica od imenice *pater* koje se u hrvatskom jeziku rabe s nepostojanim *e*, npr. *patristika* (znanost koja proučava život i rad svetih otaca), pridjev *patristički*, zatim *patron* (zaštitnik ili pokrovitelj), *patronat* (zaštita ili pokroviteljstvo), *patrimonij* (baština, očinstvo), *patronim* (ime po ocu), *patrijarh*, *patrijarhalan* itd., a ne *pateristika*, *pateristički*, *pateron*, *pateronatan*, *paterimonij*, *pateronim*, *paterijarh*, *paterijarhalan*. U skladu s latinskim, u hrvatskoj jezičnoj tradiciji riječ *pater* ima genitiv *patra*, dativ *patru*, množinu *patri* itd. U novije vrijeme to se pravilo nepostojanoga *e* bez valjanoga razloga krši. Ne samo da se krši nego ga dio jezikoslovaca i preporučuje! Vjerojatno se to događa analogijom prema posuđenicama u kojima nema nepostojanoga *e* kao što je npr. *kaskader* (prema francuskomu *cascadeur*), *bokser* (prema engleskomu *boxer*) i dr. koje imaju genitivni oblik *kaskadera, boksera*. Pritom je važno pripomenuti da se u hrvatskom jeziku riječ *bokser* rabi za pasminu psa i za vrstu hladnoga oružja koje se nosi na šaci, a ne za osobu (boksачa).

Možda će netko reći da su ovi primjeri rubni, sitnice o kojima ne treba previše voditi računa. Međutim, kada prihvatimo zanemarivanje jezičnih vrijednosti, pa i onih rubnih, postupno se počinjemo jezika odricati. ▀

**Stajališta iznesena u autorskim kolumnama i komentarima ne odražavaju stajališta uredništva, već su to osobna stajališta autora pojedine kolumne i komentara.*

Kako su Hrvatice izgradile uspjeh u poduzetništvu

Društveno-kulturna udruga Hrvatsko-talijanski mozaik iz Rima ove je godine obilježila jubilarno, deseto izdanje tradicionalnog obilježavanja Dana žena. Ovaj projekt već godinama donosi inspirativne priče o životnim putevima i uspjehu Hrvatica u iseljeništvu

Katica Čamber, Ilijana Bodlović, Marija Perić

Tekst: **ZRINKA BAČIĆ** | Foto: **MIC**

Iovogodišnja večer, održana u središtu Rima, bila je posvećena ženskom poduzetništvu, kreativnosti i međusobnom osnaživanju, pod motom "Ženska energija bez granica". Događaj je i ove godine izazvao velik interes pa su sva mjesta bila rezervirana već mjesec dana unaprijed.

Gošće večeri bile su tri uspješne poduzetnice: Marija Perić, osnivačica

brenda "My Lovely Bag", Ilijana Bodlović (Anny), poduzetnica u području fitnesa i zdravog načina života, te Katica Čamber, stručnjakinja za digitalni marketing i osobno brendiranje, poznata na društvenim mrežama kao Just.katebake. U razgovoru koji je vodila Ljiljana Džalto podijelile su svoja životna i poslovna iskustva, govoreći o izazovima, upornosti i hrabrosti potrebnoj za ostvarenje vlastitih snova.

Poseban naglasak stavljen je na snagu žena koje dolaze iz malih sredina i

Počasna članica Marija Perić

unatoč skromnim počecima uspijevaju ostvariti značajne poslovne rezultate te svojim radom poticati inovacije i stvarati nova radna mjesta. U ime organizatora gošćama je zahvalila predsjednica udruge Ivana Milina te posebno zahvalila za financijsku potporu Središnjem državnom uredu za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Gđa Nina Karković, savjetnica za kulturu Veleposlanstva Republike Hrvatske u Italiji, istaknula je važnost ovakvih susreta za povezivanje i razmjenu iskustava u hrvatskoj zajednici u Rimu. Događaju je nazočila i Marijana Zubonja, ministrica savjetnica Veleposlanstva Bosne i Hercegovine u Italiji.

Vizija, uporan rad i hrabrost žena koje su potekle iz malih sredina, nepostojećih financijskih uvjeta, a koje su unatoč svemu imale dovoljno hrabrosti, energije i odlučnosti da pokrenu ostvarenje vlastitog sna, okosnica su ove priče. Danas su to ostvarene poslovne žene, potiču inovacije, čak utječu na gospodarski razvoj sredina iz kojih su potekle. Žene su to koje stvaraju radna mjesta za druge žene!

Uspješne, ostvarene, vjeruju u ono što rade, ali i istodobno žele biti otvorene i prijateljice drugim ženama. Ugošćujući Mariju, Ilijanu i Katicu ovogodišnja proslava stoga je imala i edukativni karakter, a one su svojim primjerom pokazale da se ciljevi mogu ostvariti u bilo kojem području uz jasnu viziju, disciplinu i požrtvornost.

Marija Perić kratko je predstavila priču o nastanku brenda "My Lovely Bag". Govorila je o svakodnevnim poslovnim obvezama koje nosi poduzet-

ništvo te o tome kako uspijeva uskladiti zahtjevan radni tempo s ulogom majke troje djece. Osvrnula se i na planove za budućnost te daljnji razvoj svog poslovanja.

Ilijana Bodlović, poznata kao Anny, poduzetnica u području fitnessa i zdravog načina života, govorila je o vlastitoj životnoj transformaciji i pokretanju programa pod brendom Fitness Anny. S članicama Mozaika podijelila je i teška iskustva iz djetinjstva, uključujući odrastanje u izbjeglištvu te izazovne ekonomske okolnosti s kojima se suočavala. Naglasila je kako je, zahvaljujući jasnoj viziji, disciplini i upornosti, uspjela ostvariti rezultate koji su nadmašili njezina prvotna očekivanja.

Njezina poruka bila je snažna i inspirativna – disciplina, vjera u sebe i ustrajnost ključni su na putu prema ostvarenju ciljeva. Posebno je istaknula važnost ljubavi i podrške, što joj je u najtežim trenucima nedostajalo. Upravo zato danas tu istu podršku i motivaciju nesebično pruža drugim ženama, potičući ih da vjeruju u sebe i grade vlastiti uspjeh.

Katica Čamber, koju na društvenim mrežama prati više od 100 tisuća ljudi pod imenom Just.katebake, govorila je o važnosti povezivanja osobnih sklonosti i talenata u izgradnji uspješnoga

Katica Čamber, Ivana Milina, Marija Perić, Ilijana Bodlović, Zrinka Bačić, Ljiljana Džalto

osobnog brenda. Kao stručnjakinja za digitalni marketing i osobno brendiranje, podijelila je i dirljive uspomene iz djetinjstva provedenog na selu, okružena prirodom, bakom i majkom koje su joj prenijele ljubav prema kuhanju, brizi i toplini doma. Upravo se ta emocija danas često očituje u pripremi omiljenih jela i kolača koje dijeli sa svojom zajednicom. Također je naglasila koliko joj je važno očuvati privatnost obitelji i držati dio svog života podalje od digitalnog svijeta.

Na kraju večeri, odlukom Upravnog odbora Udruge Hrvatsko-talijanski mozaik Rim, gđi Mariji Perić dodijeljena je plaketa počasne članice. Ovo priznanje uručeno joj je kao izraz posebne zahvalnosti za njezin dugogodišnji i nesebični doprinos radu i razvoju Udruge, kontinuiranu potporu uz donacije te predano sudjelovanje još od samih početaka djelovanja. Svojim angažmanom i podrškom ostavila je trajan i vrijedan trag u životu i radu naše zajednice. Plaketa je dodijeljena u znak dubokog poštovanja i trajne zahvalnosti te u povodu obilježavanja Međunarodnog dana žena.

Nakon službenog dijela večeri druženje je nastavljeno uz domjenak, a završni slatki dojam upotpunila je torta koju je pripremila Alma Kumbarić. 🍰

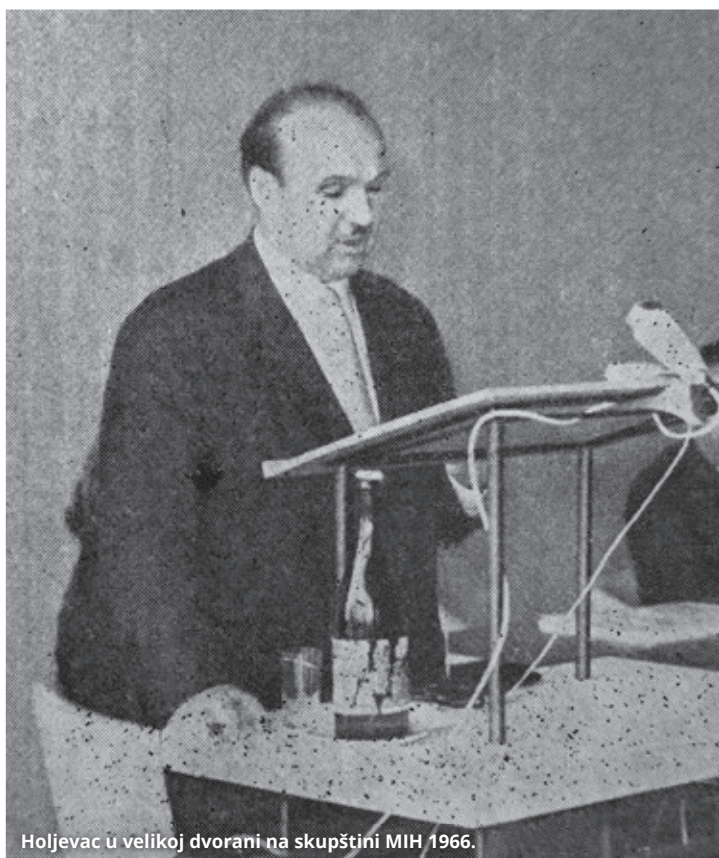

Ženska energija bez granica

ENG The Mosaico Italo Croato - Roma social and cultural association marked the tenth anniversary of Women's Day under the motto Women's Energy Without Borders. The evening was dedicated to women in business, and the special guests were Marija Perić (My Lovely Bag), Ilijana Bodlović (Fitness Anny) and Katica Čamber (Just.katebake). In an inspiring discussion, they shared their experiences of success, perseverance and believing in themselves. Particular emphasis was placed on the role of women from small communities, who create new jobs and encourage innovation. Marija Perić was presented with an honorary member plaque for her long-term contribution to the Association, and the evening ended with socializing and a fitting reception.

Hrvatsko proljeće u Matici iseljenika Hrvatske

Ove godine obilježavaju se dva značajna jubileja. Jedan je 75. obljetnica djelovanja Hrvatske matice iseljenika, a drugi je 55. obljetnica hrvatskog proljeća. Iako se na prvi pogled čini da obljetnice nemaju ničega zajedničkog, upravo je suprotno. Matica iseljenika Hrvatske bila je jedna od institucija u kojoj je započeo proces hrvatskoga nacionalnog pokreta, odnosno nacionalnoga buđenja, koji je svoj vrhunac i slom doživio 1971., a u hrvatskoj javnosti je poznat pod nazivom hrvatsko proljeće

Holjevac u velikoj dvorani na skupštini MIH 1966.

Tekst: DR. SC. IVAN TEPEŠ | Foto: HMI

Određivanje točnog početka procesa hrvatskog proljeća i danas među povjesničarima u Hrvatskoj izaziva rasprave, no uključe li se u razmatranje i procesi koji su se u to vrijeme događali u hrvatskome iseljeništvu, a koji su bili odraz društvene klime u Hrvatskoj, onda se slobodno može reći da je on započeo već 1964., upravo u vrijeme dolaska Većeslava Holjevca na čelnu poziciju Matice iseljenika.

Uz njega je tada stigao jedan krug ljudi čije je djelovanje tu instituciju vrlo brzo pretvorilo u tzv. "žarište hrvatskoga nacionalizma". U to vrijeme to nije bila bezazlena etiketa koja se lijepila političkim protivnicima, uzrokujući time dosta problema onima kojima je bila prilijepljena. Uz Holjevca je u tome veliku ulogu odigrao i dr. Franjo Tuđman, kojemu je posebna pažnja bila posvećena u prošlom broju *Matice*.

Osim političke dimenzije Holjevčeva mandata, on je bio obilježen i snažnim razvojem kulturno-prosvjetnog djelovanja Matice iseljenika. Dan prije Holjevčeva preuzimanja dužnosti čelne pozicije, odnosno 26. ožujka 1964., svečano je otvoren Dom iseljenika, čime je Matica iseljenika dobila snažan temelj za puni razvoj svoje djelatnosti i postala uistinu domovinska točka u koju su svraćali hrvatski iseljenici koji su u to vrijeme održavali odnose s domovinom, ne obazirući se na društveno i političko uređenje u njoj. Upravo to i jest bio cilj tadašnjih vlasti, koji su smatrali da su takvi iseljenici najbolji promotori Jugoslavije i njezina sustava jer nakon povratka kući u iseljeništvu šire pozitivnu sliku o socijalističkoj Jugoslaviji i Hrvatskoj.

SNAŽAN PROCES DIFERENCIJACIJE

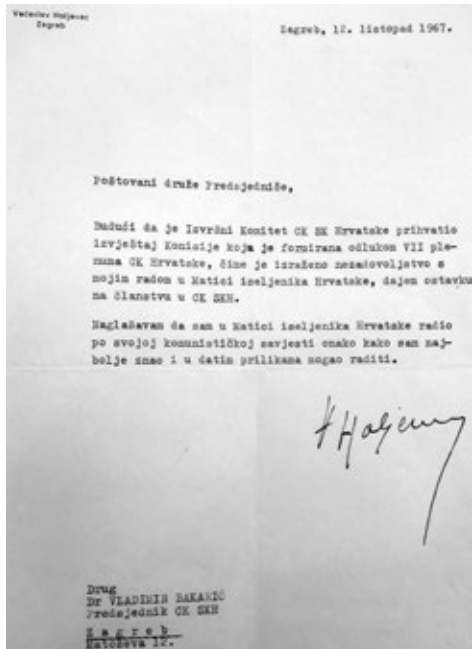
Prije dolaska na čelnu poziciju u Matici iseljenika Holjevac je od 1952. do 1963. obnašao dužnost zagrebačkoga gradonačelnika i pri tome bio vrlo uspješan, odnosno jedan od najuspješnijih gradonačelnika Zagreba u njegovoj povijesti. Iz

Dražen Budiša, tadašnji član MIH, prvi je predsjednik Saveza studenata Zagreba

»Za narod koji je tisuću godina punio tuđi lonac, koji nacionalnim preporodom nazivlje jednu manje više nadnacionalnu zavrslamu, za narod koji je prodavao svoje riječi za iste nadnacionalne svrhe, a svoju zemlju za poživinčenu volju »vođa«, za narod koji je u građansko društvo ulazio skrušeno zeleništvom šljivara, a čiji suvremeni eksodus nas plaši da ga netko nekada ne bude nazivao »bivšim«, za takav narod nacionalno utemeljenje jest imperativ« (Dražen Budiša, predsjednik Saveza studenata Zagreba)

Budiša 1971.

Ostavka Holjevca u MIH 1967.

Izvešće iz rodnoga mjesta Stjepana Radića 1971.

njegova mandata sigurno je najvažniji uspjeh bio prelazak urbanoga Zagreba na jug preko Save, koji je započeo 1956. preseljenjem lokacije Zagrebačkoga velsajma iz Savske ulice na to područje, na kojemu se i danas nalazi, a čime je započeo razvoj Novoga Zagreba.

U vrijeme Holjevčeva dolaska na čelo Matice iseljenika započeo je i novi val iseljavanja iz Hrvatske, u kojemu su najviše bili zastupljeni ekonomski iseljenici, poznatiji pod nazivom radnici na privremenome radu ili gastarbajteri. Oni su ujedno donijeli i jednu novu dinamiku među stare iseljenike i njihove potomke te među hrvatsku političku emigraciju. Klima u iseljeništvu počela se i nešto ranije mijenjati, posebno među političkom emigracijom, donošenjem jugoslavenskoga saveznog Zakona o amnestiji 1962. godine.

Sve navedeno u iseljeništvu je dovelo do procesa koji se u Matici iseljenika, ali i među drugim hrvatskim društveno-političkim čimbenicima koji su se bavili vezama s iseljeništvom, nazivalo procesom diferencijacije. Njega je karakterizirao pomak u dotadašnjem tvrdom stavu pojedinih dijelova iseljeničtva koji do tada nisu htjeli imati nikakvu suradnju s domovinom niti s njezinim institucijama. No, mijenjanjem političke klime u Hrvatskoj, pogotovo nakon smjene zloglasnoga šefa jugoslavenske tajne službe Aleksandra Rankovića 1966., dio iseljenika počeo je zauzimati pozitivniji stav prema domovini, smatrajući da se ipak nešto politički pozitivno

događa i da nije sve tako loše kao što je do tada izgledalo. Na ruku su im išli i pojedini istaknuti članovi Saveza komunista koji su javno počeli iskazivati nacionalnu svijest i protivljenje centralističkoj politici iz Beograda, pa i po cijenu progona i disidentstva. Još veći poticaj takvim iseljeničkim stavovima bila je objava Deklaracije o položaju i nazivu hrvatskog književnog jezika u ožujku 1967. godine. U iseljeništvu se tada počela snažnije promovirati i ideja hrvatske pomirbe, smatrajući da i među hrvatskim komunistima ima nacionalno osviještenih ljudi, u koje su ubrajali i tadašnje vodstvo Matice iseljenika predvođeno Holjevcem kao najistaknutijom osobom.

ISTINSKI DOMOLJUB VEČESLAV HOLJEVAC

Svi ti procesi stoga su snažno utjecali i na Maticu iseljenika, zbog koje je u svibnju 1967., tijekom obračuna s potpisnicima sporne Deklaracije, konačno osnovana i "Komisija Izvršnog komiteta

Dana 26. ožujka 1964. svečano je otvoren Dom iseljenika, čime je Matica dobila snažan temelj za puni razvoj svoje djelatnosti i postala uistinu domovinska točka u koju su svraćali hrvatski iseljenici

Centralnog komiteta Saveza komunista Hrvatske za ispitivanje nacionalističkih pojava u Matici iseljenika Hrvatske 1964. - 1967.". Na čelu te Komisije postavljena je političarka Milka Planinc. Stenografski zapisi ispitivanja djelatnika tijekom tog procesa i do danas su nam ostavili vrijednu građu za proučavanje toga razdoblja, ali isto tako i niz zanimljivih detalja o tadašnjem djelovanju Matice iseljenika. Prva meta istrage bio je Večeslav Holjevac. Na teret mu se stavljalo negiranje jugoslovenstva i isticanje hrvatstva u sklopu Matice iseljenika i na stranicama časopisa *Matica* tijekom njegova mandata. Zamjeralo mu se i dopuštanje pjevanja "nacionalističko-klerikalnih" pjesama u prostorijama Matice iseljenika prilikom dolaska nove 1967. godine. Poseban naglasak stavljen je na pjesme "Rajska djevo, kraljice Hrvata", "Ustani bane Jelačiću", "Još Hrvatska ni propala" i drugih u njegovoj prisutnosti. Sve su to bili razlozi za njegov izlazak iz Saveza komunista i političku degradaciju, iako je ostao predsjednik Matice iseljenika sve do redovite skupštine u ožujku 1968. godine.

20 GODINA HRVATSKE ŠUTNJE

Bez obzira na odlazak Holjevca i njegova kruga ljudi iz Matice iseljenika, dio njezinih djelatnika i dužnosnika nastavio je njegovati kulturne i političke nacionalno-ideološke postavke Holjevčeva razdoblja, što je polako postala i klima sveukupnoga hrvatskog društva. Pogo-

tovo se to počelo osjećati nakon Dese-
te sjednice CK SKH održane u siječnju
1970., kada se tome nacionalnom valu
priključuje i veliki dio hrvatskih komuni-
sta predvođenih Savkom Dabčević-Ku-
čar i Mikom Tripalom. Vrhunac toga na-
cionalnog zanosa bio je 1971., kada su
se intelektualcima okupljenima u Ma-
tici hrvatskoj i hrvatskim komunistima
oko Savke i Tripala pridružili hrvatski
studenti predvođeni Draženom Budi-
šom, Ivanom Zvonimirom Čičkom, An-
tom Paradžikom, Goranom Dodigom i
drugima. Sve je, međutim, završilo na
imanju u Karađorđevu u prosincu 1971.,
kada se Josip Broz Tito na sjednici Pred-
sjedništva SKJ obračunao s hrvatskim
komunističkim prvacima, nakon čega je
uslijedio val uhićenja studenata i hrvat-
skih intelektualaca te isključenja mno-
gobrojnih članova Saveza komunista
iz te organizacije. Uslijedila je njihova
društvena marginalizacija, a u Hrvat-
skoj je zavládala dvadesetljetna tzv. hr-
vatska šutnja.

Slična situacija kao u cjelokupno-
me hrvatskom društvu bila je i u Mati-
ci iseljenika. Ona je uz sve to imala još
osjetljiviju zadaću jer je radila s hrvat-
skim iseljenicima, među kojima je veliki
utjecaj imala hrvatska politička emigra-
cija, koja je događaje u Hrvatskoj prati-
la s posebnom pozornošću, ujedno sa
zanosom i odobravanjem.

SURADNJA MATICE S BROJNIM INSTITUCIJAMA

Prateći svoje političke okvire, Matica
iseljenika je tijekom 60-ih i početkom
70-ih snažno razvijala i svoju kultur-
no-prosvjetnu djelatnost. Sredinom 60-

Vrhunac nacionalnoga zanosa bio je 1971., kada su se intelektualcima okupljenima u Matici hrvatskoj i hrvatskim komunistima oko Savke Dabčević-Kučar i Mike Tripala pridružili hrvatski studenti

ih provedena je i sistematizacija radnih
mjesta pa je 1966. bilo 25 zaposleni-
ka, što je poboljšalo dinamiku i kvali-
tetu Matičina rada. Tih godina Matica
je često organizirala savjetovanja za
tisak, kako bi se domaća javnost što
bolje senzibilizirala za iseljeništvo. Ši-
renje djelatnosti bilo je vidljivo i u bro-
ju pretplatnika na časopis *Maticu*, koji je
1955. imao 1.680, a 1967. godine 5.161
pretplatnika. Matica iseljenika se tije-
kom 60-ih godina, a u svrhu što kvali-
tetnije suradnje s iseljeništvom, pove-
zala i s drugim društvenim, kulturnim i
znanstvenim institucijama iz Hrvatske.
Tako je ostvarila suradnju s Radio-tele-
vizijom Zagreb koja je uvela tjeđne emi-
sije "Našim građanima u svijetu" i "Emi-
siju za gradišćanske Hrvate". Ostvarila
je suradnju i s Jugoslavenskom akade-
mijom znanosti i umjetnosti, Filozof-
skim fakultetom u Zagrebu, Savezom
sindikata, Zavodom za zapošljavanje
radnika, raznim kulturno-umjetničkim
ansamblima u Hrvatskoj, filmskim tvrt-
kama, turističkim organizacijama iz Hr-
vatske koje su pomagale u turnejama
iseljenika po domovini te drugim usta-
novama koje su sadržajem svoje djelat-
nosti mogle pomoći i obogatiti Matičin
rad s Hrvatima izvan svoje domovine. U

tom smjeru Matica iseljenika surađiva-
la je i s folklornim ansamblom "Lado",
kojemu je pomagala oko organiziranja
turneja u inozemstvu među hrvatskim
iseljeništvom. Posebnu suradnju Mati-
ca iseljenika razvila je s Nogometnim
savezom Hrvatske, kako bi se pobolj-
šala suradnja s nogometnim iseljenič-
kim klubovima, pa i onima pod nazi-
vom "Croatia", kao što je to primjerice
bio slučaj s "Croatijom" iz Melbournea,
čije je vodstvo posjetilo Dom iseljenika
u Zagrebu u studenome 1971. godine.
Taj posjet bio je uzvratni posjet Matici
iseljenika nakon posjeta Matičina iza-
slanstva Australiji u ljeto 1971. godine.
Tada je jedan od glavnih zadataka me-
đusobne suradnje bilo dovođenje igrača
iz Hrvatske pa su tako već 1972. u "Cro-
atiji" Melbourne zaigrali Stjepan Benić
iz Karlovca i poznati nogometaš zagre-
bačkoga Dinama Stjepan (Štef) Lamza.

Iz Matice iseljenika publicirane su
tijekom 60-ih i dvije značajne knjige na
temu iseljeništva. Prvo je 1963. izdana
memoarsko-publicistička knjiga Matiči-
na potpredsjednika i iseljenika-povrat-
nika Stjepana Lojena *Uspomene jednog
iseljenika*, a 1967. Matičin predsjednik
Većeslav Holjevac objavio je knjigu *Hr-
vati izvan domovine*, koja je i do danas
ostala neizostavni dio literature istra-
živača hrvatskog iseljeništva i hrvatske
nacionalne manjine.

RAD "POD POVEĆALOM"

Slom hrvatskog proljeća posebno je po-
godio Maticu iseljenika s obzirom na to
da je ona bila oslonjena na iseljeništvo.
Sukladno tome, najveća razlika u njezi-
nu djelovanju može se uočiti uspoređu-

Tekst Johna Badovinca u *Zajedničaru* 1972.

Sastanak NK Croatia Melbourne
s predstavnicima Matice
iseljenika u studenome 1971.

jući 1971. i 1972. godinu, s prijelomnom točkom u prosincu 1971. godine.

Ozračje koje je u Matici iseljenika vladalo tijekom 1971. najbolje se može uočiti prateći pisanje časopisa *Matice*. Tijekom cijele 1971. na njezinim stranicama izvještavalo se o događajima koji su imali snažan nacionalni i vjerski naboj, poput proslava obilježavanja 100-godišnjice rođenja Stjepana Radića i izvješća s Marijanskog kongresa u svetištu u Mariji Bistrici u kolovožu 1971., kojemu je prisustvovalo oko 200 tisuća Hrvata iz svih krajeva tadašnje Jugoslavije.

Izaslanstvo Matice iseljenika odraz iseljeničkog zanosa izazvanog hrvatskim proljećem osjetilo je "na svojoj koži" prilikom dvomjesečnog boravka u Australiji i Novom Zelandu ljeti 1971. godine. Tada je Matičino izaslanstvo bilo dobro primljeno i od jednog dijela tzv. "ekstremne emigracije", pa je posjetilo više hrvatskih društava nego što je bilo planirano. Jedna od posljedica vidjela se i u povećanju broj pretplatnika časopisa *Matice* iz Australije te godine.

No, sve se stubokom promijenilo nakon prosinca 1971. godine. Tada u Matici iseljenika jedan dio djelatnika i dužnosnika počinje kritički propitkivati pisanje časopisa *Matice* tijekom 1971., a pod povećalo dolazi i ponašanje Matičina izaslanstva u Australiji, nastojeći se obračunati s njegovim članovima. Istodobno je i situacija u iseljeništvu posta-

Nakon objave Deklaracije o položaju i nazivu hrvatskog književnog jezika u ožujku 1967. godine u iseljeništvu se počela snažnije promovirati ideja hrvatske pomirbe

la vrlo užarena, s mnoštvom prosvjeda diljem svijeta pred jugoslavenskim predstavništvima i na ulicama gradova u kojima se nalazila velika koncentracija hrvatskih iseljenika. Posebno zabrinjavajuće za jugoslavenske vlasti odjeknuo je u siječnju 1972. članak predsjednika Hrvatske bratske zajednice (HBZ) Johna Badovinca objavljen u listu *Zajedničar*, koji je tada imao nakladu od 70 tisuća primjeraka. U članku je Badovinc bio izrazito kritičan prema Titu i jugoslavenskoj vlasti zbog gušenja hrvatskog proljeća.

Tada ponovno Matica iseljenika iskače u prvi plan dobivši od nove garniture hrvatske komunističke vlasti zadatak neutraliziranja Badovinca i smirivanje situacije u HBZ-u, zbog čega je Matičino izaslanstvo u ljeto 1972. otputovalo na dvomjesečnu turneju po SAD-u i Kanadi. Ovoga puta izaslanstvo je izbjegavalo iseljeničke organizacije koje nisu izravno povezane s HBZ-om, a pogotovo one koje su bile pod kontrolom hrvatske političke emigracije. HBZ je početkom 70-ih imao 113 tisuća članova okupljenih u oko tisuću odsjeka diljem SAD-a i Kanade, odnosno bio je najbrojnija, financijski najsnažnija, a time i ključna organizacija hrvatskih iseljenika na sjevernoameričkom kontinentu. S obzirom na to da je HBZ, kao apolitična organizacija, do tada održavao dobre odnose s jugoslavenskim vlastima, postojala je opasnost da se to preokrene u korist hrvatske političke emigracije, što bi za Jugoslaviju značio gubitak svih veza s iseljeništvom na sjevernoameričkom kontinentu. Jedini koji su tada iz Jugoslavije mogli utjecati na stav HBZ-a bili su djelatnici Matice iseljenika pa su stoga i dobili tako osjetljivu i zahtjevu zadaću. Oni su situaciju s HBZ-om u konačnici izgledili u korist svojih političkih pokrovitelja, a vodstvo HBZ-a predvođeno Badovincem već je sljedeće godine, odnosno 1973., došlo u posjet Hrvatskoj na svečano otkrivanje spomenika Matiji Gupcu u Gornjoj Stubici u povodu 400. obljetnice Seljačke bune. Time je i Matica iseljenika zatvorila svoje zadnje poglavlje događaja povezanih s hrvatskim proljećem.

NEZABORAVNA MARIJA BISTRICA

Pisao: Čiril Petelić

Marija Bistrica 1971.

Na kraju se može zaključiti da je mandat Većeslava Holjevca ostavio najveći trag u djelovanju Matice iseljenika tijekom razdoblja socijalističke Jugoslavije, a uključivši pri tome i sljedeće tri godine do sloma hrvatskog proljeća može se slobodno reći da je to bilo najburnije razdoblje u djelovanju Matice iseljenika od njezina osnivanja do početka demokratskih promjena i stvaranja samostalne Hrvatske 1990. godine. ▀

ENG During the period from the emergence of the Croatian Spring to its suppression, the role of the Croatian Heritage Foundation was significant. The intensifying of cultural, social and national activities, as well as building ties with the Croatian emigration, began with the arrival of Većeslav Holjevac at the CHF's helm in 1964. With the opening of the Home of Emigrants in the same year, the CHF became an important meeting place for emigrants. At that time, there was a new wave of emigrants, and among them, the attitude towards the homeland was gradually changing. After the publication of the 1967 Declaration on the Name and Position of the Croatian Literary Language, the idea of Croatian reconciliation was increasingly developing and national awareness was strengthening. Due to such processes, the authorities launched an investigation against Holjevac and the CHF's activities, accusing him of inciting nationalism. Nevertheless, the CHF continued developing its activities, cooperating with numerous institutions and maintaining ties with Croatian communities throughout the world. The climax of the national movement occurred in 1971 when intellectuals and reformist communists were joined by students. The suppression of the Croatian Spring at the end of 1971 was followed by political persecution and the period of the so-called Croatian Silence, while the CHF continued to operate under the increased control of the authorities.

Hrvati izvan domovine snažan su poticaj razvoju Hrvatske

Marin Sopta, osnivač Centra za istraživanje hrvatskog iseljništva

FOTO: LUKA STANZL / PIXSELL

Ovogodišnji Hrvatski iseljenički kongres održat će se u Vukovaru od 25. do 28. lipnja, a u znanstvenome i stručnome radu raspravljat će se, uz ostalo, o temama povratka i migracija, ulozi hrvatskog iseljništva u razvoju Hrvatske te demografskom i investicijskom potencijalu Hrvata izvan domovine

Razgovarala: JELENA BADOVINAC
DIMITRIJEVIĆ

■ Kako vidite ulogu hrvatske dijaspore u razvoju gospodarstva i inovacija u domovini?

— Danas kada smo nakon 35 godina od proglašenja hrvatske neovisnosti ostvarili sve svoje strateške ciljeve, u ovom trenutku suočeni smo s problemom zaustavljanja daljnjega masovnog iseljavanja te kontrolom dolaska stranih radnika. Dijelim mišljenje poznatih hrvatskih znanstvenika i demografa - hrvatski iseljenici su veliki socijalno-ekonomski potencijal. Tome se treba ozbiljnije posvetiti. Na našim kongresima imali smo izvrsna predavanja nekih predavača koji su iznosili primjere iz Meksika, Portugala, Poljske, Kine i Indije na koji način su te zemlje privukle veća investiranja iseljništva u svoje zemlje. Hrvatska vlada i državne institucije trebale bi biti aktivnije u politici privlačenja hrvatskog iseljništva na svim razinama.

■ Koliko su se, prema Vašem iskustvu, promijenile perspektive i očekivanja mladih Hrvata u dijaspori u odnosu na starije generacije?

— U odnosu na pripadnike starije generacije, a posebice pripadnike političke emigracije kojima je glavni cilj djelovanja bio kako i na koji način ostvariti slobodnu i demokratsku Hrvatsku, pripadnici druge, treće i ine generacije imaju drukčije prioritete u odnosu na Hrvatsku. To je sasvim normalno i to je očekivano. Većina njih, ovisno o obiteljskom odgoju, ima neku vrstu romantične ljubavi i osjećaja prema domovini svojih predaka, no to nije dovoljno za njihov povratak u Hrvatsku. Za njihov povratak nismo učinili dovoljno. Osim programa za učenje hrvatskoga jezika i folkloru, što iskreno pozdravljam, nema ozbiljnijih inicijativa, ali postoje brojne opcije da se one poboljšaju uz niz regulativa koje omogućuje EU.

■ Možete li izdvojiti koja su bila najznačajnija praktična rješenja ili

preporuke donesene na proteklom kongresima, a koja bi mogla biti danas primjenjiva u Hrvatskoj?

— Do sada smo održali šest kongresa i tiskali pet zbornika radova, šesti je u tiskari. U zbornicima na 3136 stranica objavljeno je 428 radova koje potpisuju 510 autora, među kojima se nalaze imena naših najboljih znanstvenika koji se bave temom hrvatskog iseljništva. Na žalost, mnoge naše preporuke i prijedlozi s održanih kongresa nisu našli primjenu u praksi. Na prvome održanom Kongresu 2014. godine u Zagrebu predlagali smo da se obnovi Ministarstvo za iseljništvo i trebalo je proći punih deset godina da se ono ponovno uspostavi. Predlagali smo da se uspostavi elektroničko glasovanje ili glasovanje putem pošte. Apsurdno je da u nekim državama potencijalni glasač treba prijeći nekoliko stotina kilometara da ostvari svoje pravo. Mi smo raspravljali na Kongresu o temi da se olakša i ubrza proces dobivanja hrvatskog državljanstva i ostalih dokumenata i mi-

slim da je tu država napravila veliki pomak u odnosu na posljednjih desetak godina. Primjerice, predlagali smo da se osnuje nacionalni fond iz kojega bi se financirali laboratoriji hrvatskih znanstvenika povratnika iz iseljeničtva. U vezi s većim ekonomskim investicijama hrvatskih iseljenika u gospodarstvo predlagali smo organizaciju poslovnih foruma u većim europskim i svjetskim gradovima diljem svijeta u kojima djeluju velike hrvatske zajednice.

■ **Koliko hrvatski obrazovni sustav uz stipendije i studiranje može biti privlačan model za dolazak hrvatskih potomaka i njihov potencijalni ostanak?**

— Činjenica je da, u postocima, mali broj studenata hrvatskog podrijetla u odnosu na ukupan broj hrvatskih iseljenika studira na hrvatskim fakultetima. Za to postoji veliki broj uglavnom objektivnih razloga. U prvome redu nedovoljno znanje hrvatskoga jezika i međunarodna reputacija naših fakulteta u odnosu na one u svijetu. Najviše potencijala vidim u medicinskom fakultetu jer je studiranje medicine u inozemstvu jako skupo. Godišnja školarina kreće se od 50 do 150 tisuća američkih dolara, a kod nas je taj iznos drastično manji. Budući da znanje hrvatskoga jezika predstavlja najveću prepreku za potencijalne studente hrvatskog podrijetla, uvođenje mogućnosti studiranja na stranom jeziku, konkretno engleskom, ili pak uvođenje mogućnosti dopisnog studiranja, možda bi povećalo interes.

■ **Jedna od tema Kongresa u Vukovaru bit će demografska slika Hrvatske.**

— Gorući problem je pitanje demografske obnove. Svjesni smo činjenice da je stoljetni proces doseljavanja Hrvata i njihovih obitelji iz Bosne i Hercegovine u Hrvatsku u posljednjih nekoliko desetljeća znatno presušio zbog jednostavnog razloga što se broj Hrvata u toj zemlji drastično smanjio. Prema tome, logično je zaključiti da hrvatski iseljenici predstavljaju potencijalno rješenje za demografsku obnovu Hrvatske. Povratak hrvatskih iseljenika u do-

Ukoričena građa

Zbornik radova s Kongresa iz 2016.

movinu trebao bi biti jedan od glavnih fokusa demografske politike Hrvatske. Smatram da bi Ministarstvo za demografiju i useljništvo u dogovoru s lokalnim zajednicama i županijama trebalo nastojati poticati i usmjeriti mlade obitelji s djecom u demografski ispražnjena hrvatska područja. Paralelno s tim treba pod svaku cijenu nastojati zaustaviti iseljavanje mladih obitelji s djecom i primjenjivati klasičnu populacijsku politiku poticaja rađanja.

■ **Kongres u Vukovaru održava se uz potporu državnih institucija – kako vidite suradnju znanstvene zajednice i državnih tijela u rješavanju iseljeničkih pitanja?**

— U posljednjih 20 godina evidentan je veliki pomak. Očigledno je da sve više i više imamo dobrih istraživačkih znanstvenih studija, magistarskih i doktorskih radova koji se bave raznim iseljeničkim i migracijskim temama. Najviše potencijala vidim u suradnji znanstvene zajednice i državnih institucija. Jedino na temelju dobrih i kvalitetnih istraživanja mogu se donositi zakoni i kvalitetni programi koji će pridonijeti demografskoj obnovi Hrvatske i eventualno većem povratku hrvatskih iseljenika.

■ **Dugi niz godina surađujete s Hrvatskom maticom iseljenika koja ove godine obilježava 75. obljetnicu. Kako vidite značaj rada Matice u očuvanju identiteta Hrvata izvan domovine?**

— Hrvatska matica iseljenika od '90. naovamo iskreno radi na očuvanju na-

cionalnoga identiteta među hrvatskim iseljenicima. To se najbolje vidi kada se čita Matičin godišnji Zbornik iz kojega se može doznati o velikim uspjesima hrvatskih iseljenika, kako grupno tako i na individualnoj razini. Odgovorno tvrdim da bilo koji student/ica ili pak znanstvenik/ica koji se odluče baviti temom hrvatskih iseljenika mora u dio svoje literature uvrstiti Matičin Zbornik. Programi HMI-ja poput učenja hrvatskoga jezika, škole folklor, task forcea, organiziranje raznih kulturnih manifestacija, izložbe poznatih hrvatskih slikara iz iseljeničtva, kao i bogata i raznovrsna suradnja s hrvatskim iseljeničkim društvima, pridonijeli su tome da je Hrvatska matica iseljenika dobila na ugledu i značaju među hrvatskim iseljenicima. Želim istaknuti da rad i djelovanje Hrvatske matice iseljenika puno ovisi i o njezinu vodstvu, a rad novog ravnatelja Zdeslava Milasa primijećen je već u brojnim iseljeničkim zajednicama u svijetu. ■

ENG *The Croatian Diaspora Congress will be held in Vukovar from June 25 to 28, 2026, where scholars and experts will discuss the return of Croats from around the world, migrations and their economic and investment potential for Croatia's development. Croatian emigrants represent an important social and economic resource and a significant socio-economic potential. At previous congresses, measures such as facilitating the acquisition of citizenship, introducing remote or electronic voting, and strengthening economic cooperation with Croatian communities abroad were proposed. The Congress will also discuss creating conditions for the return of young families and strengthening cooperation between the scientific community and state institutions to shape policies that would enhance the development of Croatia and strengthen ties with Croats abroad.*

Jubileji medijske platforme *Studije Croatice* iz Argentine

Dvostruki jubilej najčitanije hrvatske revije hispanističkoga svijeta *Studije Croatice* obilježava se ovog proljeća u Buenos Airesu, Zagrebu i Splitu

Panorama
Buenos Airesa,
glavnog grada
Argentine u
kojem živi
brojna hrvatska
zajednica

Mr. sc. Joza Vrljičak

Razgovarala: **VESNA KUKAVICA**
Foto: **ARHIVA STUDIJE CROATICE**

Publicist mr. sc. José Maria Vrljičak ili Joza Vrljičak, višedesetljetni urednik časopisa i portala *Studia Croatica* iz Argentine, govori o iseljeničkoj medijskoj sceni Latin-ske Amerike prigodom 65. obljetnice tiskanoga izdanja toga kulturnog periodičnika - koji već 30 godina ima i vlastitu istoimenu internetsku platformu koja je zabilježila više od 15 milijuna posjeta.

■ **Gospodine Vrljičak, časopis *Studia Croatica* slavi 65. obljetnicu kontinuiranog izlaženja na španjolskom jeziku. Kako je sve počelo?**

— Sve je započelo s jasnom vizijom: objavljivati teme iz hrvatske povijesti i

FOTO: GABRIEL RAMOS / PEXELS

Urednici SC-a Adriana Smajić i Joza Vrljićak

Savjet Vlade RH za Hrvate izvan RH (snimljeno 2017.), među čijim je članstvom mr. sc. Joza Vrljićak iz Buenos Airesa

kulture na jednome međunarodnom jeziku, poput španjolskoga, te međunarodnoj javnosti objasniti razloge zbog kojih su Hrvati imali želju i pravo na vlastitu neovisnu i suverenu državu.

Već u prvom broju istaknuto je da je temeljna zadaća časopisa *Studia Croatica* informirati utjecajne osobe, vlade, organizacije te novinarske i političke institucije u zemljama španjolskoga govornog područja o pravednosti borbe hrvatskoga naroda za nacionalnu neovisnost i o njegovu doprinosu zajedničkoj europskoj kulturi. U tu se svrhu časopis besplatno slao uglednim pojedincima i institucijama kako bi se u svijetu stvorilo povoljno ozračje za hrvatsko pitanje te kako bi se javnost objektivno, znanstveno i uvjerljivo upoznala s hrvatskom problematikom. Tijekom 65 godina kontinuiranog izlaženja časopis se uspješno prilagođavao tehnološkim promjenama i novim načinima informiranja i komunikacije. Od 1960. godine izlazio je u tiskanom obliku, a mojim uključivanjem u rad časopisa 1994. započeo je intenzivniji proces informatizacije. Krajem 1996. pokrenuli smo mrežnu stranicu, na kojoj su objavljivana nova izdanja, a postupno su digitalizirani i svi prethodni brojevi te drugi vrijedni materijali. Budući da je riječ o tisućama stranica, proces digitalizacije trajao je godinama.

■ **U koje se zemlje svijeta distribuirala *Studia Croatica* i je li, po Vašem mišljenju, ostvarila planove svojih utemeljitelja?**

— *Studia Croatica* distribuirana je u brojne zemlje španjolskoga govornog područja, osobito u Latinskoj Americi i Španjolskoj, ali i u druge države u kojima su djelovale relevantne političke,

kulturne i akademske institucije. Slanjem časopisa utjecajnim pojedincima, vladama, sveučilištima, knjižnicama i medijskim ustanovama nastojalo se do-prijeti do onih koji su mogli oblikovati međunarodno javno mnijenje. S povi-jesne distance možemo reći da su pla-novi i vizija utemeljitelja ostvareni. Hr-vatska je danas slobodna i neovisna država, međunarodno priznata i rav-nopravno uključena u zajednicu naro-da. Svijet poznaje Hrvatsku, njezin iden-titet, kulturu i političku samostalnost. U tom smislu, časopis je dao vrijedan doprinos informiranju međunarodne javnosti i stvaranju razumijevanja za hr-vatsko pitanje u razdoblju kada to nije bilo jednostavno niti politički neutral-no.

■ **Vi preuzimate časopis devedese-tih te mu dodajete internetsku inačicu na portalu prije točno tri desetljeća. Vi ste zapravo pionir medijske konvergenije u Hrvata, odnosno iseljeničke periodike koja se za čitateljima Y generacije seli na Mrežu?**

— U razdoblju kada je časopis izlazio isključivo u tiskanom obliku, njegova distribucija bila je nužno ograničena. Primjerci su se slali političkim i društve-nim liderima u hispanoameričkim zemljama te u oko 150 knjižnica diljem svijeta. Doseg je bio značajan, ali ipak vezan uz fizičku distribuciju. Istodobno je, osobito u Argentini, a ponajviše u Buenos Airesu, izlazio velik broj časopi-sa, biltena i knjiga na hrvatskome jezi-ku. Tijekom godina i desetljeća mnoge su se od tih publikacija postupno uga-sile, ponajprije zato što je znanje hrvat-skoga jezika među novim naraštajima

postupno slabilo. Digitalizacijom časo-pisa *Studia Croatica* otvorilo se novo poglavlje. Doseg se znatno proširio, a broj čitatelja kontinuirano je rastao. Časopis je postupno nadišao okvire his-panoameričkog prostora i postao glo-balno dostupan. Zanimljivo je da se mrežna inačica danas u velikoj mjeri čita i u samoj Hrvatskoj.

Prema statističkim podacima, najvi-še posjeta dolazi iz Argentine (17,6%), Španjolske (11,7%), Hrvatske (11,1%), Meksika (6,8%), Sjedinjenih Američkih Država (6,7%) i Čilea (6,7%). U prote-klih trideset godina zabilježeno je više od 15 milijuna posjeta mrežnoj stranici.

Osim cjelokupne zbirke časopisa, či-tateljima smo stavili na raspolaganje i velik broj knjiga, članaka te drugih mate-rijala o hrvatskoj tematici na više jezika – hrvatskom, engleskom, francuskom i španjolskom. S vremenom su se pojavi-li i novi internetski formati. Među njima su blogovi, poput onoga našeg na adre-si studiacroatica.blogspot.com, koji go-dišnje bilježe oko 100.000 posjeta. Ta-kođer intenzivno koristimo društvene mreže, osobito Facebook, gdje redovito objavljujemo sadržaje o hrvatskim te-mama na hrvatskom, engleskom i špa-njolskom jeziku.

■ **Što sve danas sadrži taj najčita-niji hrvatski web portal na španjol-skome jeziku u svom digitalnom repozitoriju?**

— Nije jednostavno sažeti sadržaj por-tala u nekoliko rečenica, jer je riječ o desecima tisuća stranica i više među-sobno povezanih sustava i platformi. Portal danas obuhvaća cjelokupnu di-gitaliziranu zbirku časopisa *Studia Croatica*, brojne knjige, znanstvene i publi-

cističke članke te razne druge materijale vezane uz hrvatsku povijest, kulturu, politiku i identitet. Ukupno je dostupno oko 50.000 stranica sadržaja.

Sav objavljeni materijal povezuje zajednička nit – hrvatska tematika predstavljena međunarodnoj publici, ponajprije na španjolskom jeziku, ali i na drugim svjetskim jezicima. Upravo ta širina i dugogodišnja sustavna izgradnja arhiva čine portal jedinstvenim u hrvatskom medijskom i iseljeničkom prostoru.

■ Kako je ideju internetskog portala prihvatila hrvatska zajednica u dijaspori i domovini?

— Prihvaćenost internetskog portala vrlo je velika. Danas je uporaba interneta, a osobito društvenih mreža, globalni fenomen koji nadilazi kulture i generacije. U tom kontekstu i naš je portal pronašao svoje mjesto među čitateljima u dijaspori, ali i u domovini. Promatrajući širu sliku elektroničkih komunikacija, vidimo pojavu brojnih hrvatskih mrežnih stranica i portala, osobito na društvenim mrežama. Zanimljivo je da većinu internetskih sadržaja na španjolskom jeziku pokreću i održavaju upravo Hrvati iz Argentine, što potvrđuje vitalnost i trajnu povezanost te zajednice s hrvatskim identitetom.

Što se tiče suradnika, tijekom 65 godina u časopisu *Studia Croatica* pisao je velik broj autora iz različitih zemalja i područja djelovanja. Naša su vrata otvorena svima koji žele objaviti kvalitetne tekstove vezane uz hrvatsku tematiku, bilo u tiskanom izdanju ili na našim elektroničkim platformama.

■ Kako surađujete s Hrvatskom maticom iseljenika?

— U prvim godinama mogega vođenja časopisa 1990-ih financijska potpora je dolazila od Hrvatske matice iseljenika – s kojom stalno dobro surađujemo. Kasnije smo dobivali potporu i od Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan RH. Kada govorimo o toj instituciji, važno je naglasiti da se radi o subvencijama koje se dodjeljuju isključivo za konkretne projekte, dok je osiguravanje

sredstava za redovito izdavanje časopisa i kontinuirano održavanje naših mrežnih stranica znatno zahtjevnije.

Nadalje, *Studia Croatica* redovito objavljuje obavijesti HMI-ja i sadržaje putem bloga i društvenih mreža, osobito Facebooka. S druge strane, Hrvatska matica iseljenika u svojem časopisu *Matica* objavljuje vijesti o aktivnostima časopisa *Studia Croatica*. Ta uzajamna suradnja pridonosi boljoj povezanosti domovine i iseljeničstva.

■ Multimedijски sadržaji Vašeg portala vrijedan su dokument iz života Hrvata u Argentini, zar ne?

— Naš YouTube kanal pokrenut je sredinom 2007. godine. Danas sadrži 1.230 videozapisa, s ukupno oko 93 sata snimljenog materijala. Od osnutka do danas zabilježeno je oko 580.000 pregleda. Većina videozapisa snimljena je u Argentini, gdje je hrvatska zajednica izrazito aktivna, no snimali smo i u Montrealu, New Yorku te u Hrvatskoj. Ti zapisi doista predstavljaju vrijedan dokument o životu, kulturnim aktivnostima i identitetu Hrvata u iseljeničstvu. Teško bih izdvojio nešto posebno za višekratno gledanje. Smatram da je sav sadržaj objavljen s razlogom i da ima svoju vrijednost. Konačan izbor ipak ovisi o interesima i afinitetima pojedinoga gledatelja, bilo da ga više zanima povijest, kultura, intervjui ili aktualna zbivanja u zajednici.

■ Uveli ste u uredništvo časopisa *Studia Croatica* kolegicu i životnu partnericu pravnicu Adrianu Smajić, pripadnicu drugog iseljeničkog naraštaja. Koliko je njezina vizura na suvremeno hrvatsko zajedništvo na globalnoj razini obogatila časopis i portal?

— Adriana Smajić obnaša dužnost tajnice uredništva časopisa *Studia Croatica* od 2004. Tijekom godina bila je ključna osoba u savjetodavnom smislu, osobito pri donošenju važnih i složenih odluka, a istodobno je vodila i administrativne poslove vezane uz časopis i portal. Njezino izvrsno poznavanje hrvatskoga jezika značajno pridonosi kvalitetnim odnosima s

osobama i institucijama u Republici Hrvatskoj. U kontekstu multimedijских sadržaja snimila je najveći dio naše video produkcije za YouTube kanal, vodila brojne intervjue te i sama sudjelovala u medijskim razgovorima.

Zbog svega navedenog, ali i s pogledom prema budućnosti projekta, pozvao sam je 2015. godine da zajedno sa mnom preuzme suuredničku ulogu u časopisu. Njezina perspektiva suvremenoga hrvatskog zajedništva na globalnoj razini zasigurno je obogatila i osnažila rad časopisa *Studia Croatica*, osobito u povezivanju domovine i iseljeničstva.

■ Publicističke inovacije Adriane Smajić vezane uz očuvanje hrvatskoga kulturnog identiteta prepoznala je i nagradila prestižna međunarodna Mreža hrvatskih žena. Vi ste također primili visoka odličja Republike Hrvatske za aktivnosti vezane uz stvaranje hrvatske države, te za afirmaciju hrvatske kulture u publicistici španjolskoga govornog područja.

— Lijepo je prisjetiti se priznanja. Ja sam osobno primio državno odličje *Red hrvatskog pletera* koji mi je dodijelio prvi hrvatski predsjednik i utemeljitelj neovisne Republike Hrvatske dr. sc. Franjo Tuđman 1997. godine. Obnašao sam, uz ostalo, dužnost potpredsjednika Međudruštvenog odbora hrvatskih udruga i ustanova u Argentini. *Povelju Republike Hrvatske* dodijelio je časopisu *Studia Croatica* 2010. godine bivši hrvatski predsjednik dr. sc. Ivo Josipović, a primio sam je ja kao glavni urednik re-

Urednici Joza Vrljić i Adriana Smajić prigodom primanja priznanja Mreže hrvatskih žena, Zagreb, 2026.

Urednik Joza Vrljićak prigodom uručjenja Povelje Republike Hrvatske časopisu SC iz ruku tadašnje veleposlanice RH u Argentini Mire Martinec

vije *Studia Croatica* iz ruku tadašnje veleposlanice RH u Argentini Mire Martinec. Također, bio sam član Savjeta Vlade RH za Hrvate izvan RH do 2017. godine.

■ **Jesu li vas oboje ta priznanja motivirala na nove izazove poput prijevoda najčitanijega hrvatskoga povijesnog romana *Zlatarovo zlato* pisca Augusta Šenoae na španjolski jezik?**

— Prije svega, priznanja su nam bila velika čast i potvrda dosadašnjeg rada. Međutim, prijevod najčitanijega hrvatskoga povijesnog romana *Zlatarovo zlato* Augusta Šenoae na španjolski jezik nije bio izravno potaknut tim priznanjima. Naime, istina je da sam ja osobno primio priznanje kao i naš časopis prije početka prijevoda, dok je Adriana svoje dobila nakon toga. Stoga je odluka o prijevodu proizašla ponajprije zbog svijesti o važnosti Šenoae i njegova djela, ali i zbog činjenice da je roman već preveden na brojne jezike, dok prijevod na španjolski nije postojao.

Ujedno smo svjesni da je vrlo malo hrvatskih književnih djela dostupno na španjolskome jeziku. Željeli smo zato izabrati djelo koje autentično predstavlja hrvatsku povijest i identitet te koje može poslužiti kao most između domovine i iseljeničtva – ali i približiti hrvatsku povijest, razvoj i kulturu svim hispanofonim čitateljima zainteresiranima za Hrvatsku. Za prijevod ovoga važnoga povijesnog romana Adriana je dobila potporu Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan RH, čime je projekt dobio i institucionalnu potvrdu svoje kulturne vrijednosti.

■ **Kako iz iseljeničke argentinske pozicije ocjenjujete napredak Republike Hrvatske u suvremenom dobu u odnosu na prošlost – kada je Vaša obitelj morala emigrirati iz domovine? Što biste preporučili kreatorima hrvatskih politika vezano uz naraštaj rođenih u domicilnim inozemnim sredinama?**

— Naravno da smo vrlo zadovoljni uspostavom suverene i neovisne Republike Hrvatske, osobito kada to usporedimo s političkim i institucionalnim sustavom koji je postojao u prošlosti. Hrvatsko iseljeničtvo u Argentini, osobito ono koje je pristiglo nakon Drugoga svjetskog rata, uložilo je golemi trud u očuvanje hrvatskoga identiteta, jezika i kulture, uvijek sanjajući dan kada će ponovno vidjeti svoju voljenu domovinu. Zahvaljujući Bogu, moji su roditelji uspjeli posjetiti Hrvatsku. Mnogi drugi, osobito oni koji su se iselili između 1920. i 1930. godine, to nisu dočekali, ali njihova djeca, unuci i praunuci danas imaju tu mogućnost. Oni se vraćaju kao posjetitelji, ali i kao studenti, radnici ili novi stanovnici slobodne i neovisne Hrvatske. To je povijesni iskorak koji za našu obitelj, kao i za mnoge druge generacije, ima duboko emotivno značenje.

Često čujemo poruku predstavnika hrvatskih vlasti – “Dođite živjeti u Hrvatsku, dobrodošli ste, čekamo vas”. Ta je poruka ohrabrujuća i važna. Međutim, kada potomci iseljenika dođu, nerijetko se suočavaju s nedostatkom konkretne institucionalne potpore. Stječe se dojam da su radne mogućnosti za doseljenike često ograničene, primjerice na turizam i ugostiteljstvo, iako među

potomcima hrvatskih iseljenika ima visokoobrazovanih i stručnih ljudi različitih profila. Pozdravljamo osnivanje Ministarstva demografije i useljeničtva te se nadamo da će ono ponuditi konkretne, sustavne mjere koje će olakšati integraciju i potaknuti dolazak potomaka hrvatskih iseljenika, osobito iz Latinske Amerike.

Bilo bi važno razviti jasne programe profesionalne integracije, priznavanja kvalifikacija, jezične potpore i mentorstva, kako bi povratak u domovinu bio realna i održiva opcija.

■ **Hvala Vam, dragi Joza, kao i Adriani, za sve što činite za našu kulturu u Argentini. Želim vam puno uspjeha na proslavi dvostrukog jubileja časopisa *Studia Croatica*!**

— Od srca zahvaljujemo na lijepim riječima i podršci. Takva priznanja nam mnogo znače i dodatno nas potiču da nastavimo raditi na promicanju hrvatske kulture i identiteta u hispanofonom svijetu. S posebnom radošću i zahvalnošću pripremamo proslavu 65. obljetnice časopisa *Studia Croatica* i okrugli stol u Zagrebu te Splitu ovoga proljeća. Taj jubilej doživljavamo ne samo kao priznanje dosadašnjem radu, nego i kao poticaj za nove projekte i izazove. ■

ENG *The publicist from Buenos Aires, José María Vrljićak, M.Sc., aka Joza Vrljićak, editor for decades of the journal and portal Studia Croatica from Argentina, discusses the contemporary emigrant media scene in Latin America. An interview with the editor of the only Croatian journal in Spanish Studia Croatica (in Spanish: SC-Revista Croata de Estudios Políticos y Culturales) was held on the occasion of the 65th anniversary of the printed edition of this significant emigrant journal; the online platform of the same name has been around for 30 years, recording over 15 million visits. The portal includes a digitized collection of all volumes of the Studia Croatica journal and a rich virtual library with online books and articles on Croatian history, culture, politics and identity. Around 50,000 pages of multilingual content are available globally. Studia Croatica's YouTube channel contains 1,230 videos with about 580,000 views. The editorial duo Joza Vrljićak and Adriana Smajić are also introducing other online formats, such as the blog, studiacroatica.blogspot.com, with about 100,000 visits annually. They also have a strong social media presence in the multilingual environment of America – available in Croatian, English and Spanish. Google it!*

Iz Bolivije u domovinu svog pradjeda

Potaknut pričama svoje majke o pradjedu iz Grižana i zemlji koju nikada nije uspjela posjetiti, Franco Vargas Golac odlučio je s obitelji napustiti Boliviju i započeti novi život u Hrvatskoj. Danas u Zagrebu gradi budućnost sa suprugom i kćerima, učeći jezik svojih predaka i zatvarajući obiteljski krug započet prije više od stoljeća

Tekst: **ŽELJKA SABLIĆ ODRLJIN**
Foto: **PRIVATNA ARHIVA**

Franco Vargas Golac prije nešto više od godinu dana odlučio je rodnu Boliviju zamijeniti Hrvatskom. I to ne zbog puke znatiželje, već zbog istinske ljubavi prema domovini svojih predaka i želje za životom ovdje. Danas u Lijepoj Našoj živi njegova sestra s obitelji, rođak, ali i on sa svojom suprugom i dvije kćeri, Canelom i Mikelom.

“Moj pradjed bio je iz Grižana, malog mjesta pokraj Crikvenice. Zvao se Stjepan Golac i imao je dva brata, Ivana i Matu. Godine 1908. emigrirao je u Boliviju zajedno sa svojim bratom Ivanom. Ondje je moj pradjed zasnovaobitelj. Imao je šestero djece - tri kćeri i tri sina. Jedan od tih sinova bio je moj djed Alberto, koji je kasnije imao petero djece, među njima i kćer Carolu, moju majku”, objašnjava nam svoje podrijetlo Franco, koji svojim dolaskom kao da zatvara puni krug jer upravo u zemlji svojih predaka sa svojom obitelji započinje novo poglavlje života. O Hrvatskoj je do tad, kako kaže, samo slušao od majke.

“Moja majka preminula je prije deset godina, a nikada nije imala priliku posjetiti Hrvatsku o kojoj je uvijek rado pričala, kao i o svom djedu, koji joj je govorio na hrvatskome jeziku. Sjećam se kako je i pričala da je volio jesti kobasice s kiselim kupusom”, prisjeća se Franco.

Iako su korijeni bili prisutni u obiteljskim pričama, djetinjstvo nije bilo obilježeno snažnim njegovanjem tradicije. “Iskreno, dok sam bio dijete, nisam

Obitelj Golac Boliviju je zamijenila Hrvatskom

“Moja majka preminula je prije deset godina, a nikada nije imala priliku posjetiti Hrvatsku o kojoj je uvijek rado pričala, kao i o svom djedu, koji joj je govorio na hrvatskome jeziku. Sjećam se kako je i govorila da je volio jesti kobasice s kiselim kupusom

znao mnogo o hrvatskoj kulturi. Znao sam samo da je moje prezime drukčije i da su imena mojih sestara hrvatska – Yerka i Nevenka. Ne sjećam se da se u našoj obitelji govorio hrvatski jezik,

osim jednog ujaka koji je kao mlad putovao u Hrvatsku, a kasnije se vratio u Boliviju kako bi poučavao hrvatski jezik u hrvatskoj zajednici u La Pazu”, govori nam Franco.

Velika im je želja nastaviti istraživati skrivena mjesta i otoke

Franco je prvo sam stigao u Hrvatsku, a šest mjeseci kasnije pridružile su mu se supruga i kćeri

Prekretnica u Francovu životu dogodila se kada se aktivnije uključio u rad hrvatske zajednice u La Paz. "U zajednici sam postupno počeo učiti više o kulturi i svojim korijenima. Učili smo o glazbi, tradicionalnim receptima, narodnim nošnjama i, naravno, o nogometnoj reprezentaciji. Kad god bi Hrvatska igrala na Svjetskom prvenstvu, okupljali bismo se kako bismo podržali Vatrene", otkriva nam te dodaje kako je s godinama sve više istraživao o zemlji svojih predaka i maštao o posjetu.

"Uvijek su me privlačile slike gradova uz hrvatsku obalu, kamene kuće i prekrasna priroda. Zamišljao sam da ću je jednog dana posjetiti, ali tek kada je moja mlađa sestra prije nekoliko godina došla u Hrvatsku zahvaljujući stipendiji Croaticuma, ta je ideja postala stvarnija. Vratila se u Boliviju i rekla nam je da se želi vratiti u Hrvatsku i ovdje živjeti sa svojom obitelji. Od tog trenutka i moja ideja o dolasku s vlastitom obitelji počela je sazrijevati", ističe Franco, koji je ubrzo nakon toga podnio zahtjev za državljanstvo koje je dobio u listopadu 2024. godine. U to vrijeme sestra je već živjela u Splitu i pomogla mu pronaći ljetni posao.

"Osjećao sam snažan poziv da upoznam zemlju svoga pradjeda. Supruga me od početka podržavala. Oboje imamo pustolovan duh i volimo upoznavati nove kulture. Nakon razgovora sa suprugom, odlučili smo pokušati. Ja sam prvi došao, a nekoliko mjeseci kasnije pridružile su mi se supruga i naše dvije kćeri", govori nam Franco, koji ima sreću da može raditi iz bilo kojeg dijela svijeta, ali i razmišlja o pokretanju svog posla baš u Hrvatskoj.

"U Boliviji sam radio na daljinu kao web-dizajner za tvrtku u Kanadi, a nakon

preseljenja nastavio sam s tim poslom. Tijekom prvih šest mjeseci u Hrvatskoj radio sam i u kampu u Trogiru. Trenutačno sam najviše usmjeren na učenje hrvatskoga jezika uz nastavak rada na daljinu te se pripremam za pokretanje startupa usmjerenog na hrvatsko tržište. Trenutačno sam u fazi validacije i nadam se da ću do kraja godine formalno osnovati tvrtku i graditi njezin rast i razvoj upravo ovdje", govori Franco.

Njegova supruga Andrea također je fokusirana na učenje hrvatskoga jezika. Andrea je inače umjetnica koja je nastupala u kazalištu, televizijskim serijama i filmovima te je i dramaturginja i redateljica. Predavala je glumu i komunikacijske vještine. Uz to, vodi radionice o osobnom i korporativnom brendiranju te se nada daljnjem razvoju i radu u tom smjeru. Supružnici su dobili stipendiju Croaticuma te pohađaju nastavu hrvatskoga jezika.

"Imamo vrlo osnovno znanje i možemo komunicirati jednostavnim riječima,

Frančov pradjed koji se iz okolice Crikvenice s bratom preselio u Boliviju

ali još uvijek je izazovno. Ipak, znamo da će nam bolje znanje jezika otvoriti nova profesionalna vrata i omogućiti nam da jednog dana pokrenemo vlastiti posao", objašnjava Franco.

Iako je nekoliko mjeseci proveo živjeti na jadranskoj obali, obitelj Golac na kraju se nastanila u Zagrebu. Razlog je bio prije svega obrazovanje djece. "Naše kćeri pohađaju francusku školu od svoje treće godine života, a danas imaju deset i osam godina. Zagreb je jedini grad u Hrvatskoj koji nudi takvu vrstu škole pa smo željeli da im prijelaz u novu sredinu bude što lakši. Uz to, vjerujemo da Zagreb nudi više kulturnih događaja tijekom cijele godine i veće profesionalne mogućnosti u našim područjima rada", ističu.

U trenutku razgovora Franco živi u Hrvatskoj godinu dana, dok njegova supruga i kćeri tek nešto više od šest mjeseci, ali svi zajedno iskustvo opisuju pozitivnim. "Jako nam se sviđa. Tijekom ljeta posjetili smo većinu gradova uz obalu. Jasnno izražena godišnja doba nešto su potpuno novo za nas", kaže uz osmijeh te dodaje kako njihove kćeri uživaju u zimi dok on priznaje da voli vrućinu, a supruga uživa u sva četiri godišnja doba.

Jedna od stvari koja ih se najviše dojmila nakon preseljenja jest sigurnost. "Osjećate sigurnost u svakom trenutku. Znati da naše kćeri mogu izaći i igrati se na ulici i da će sve biti u redu, to nam puno znači", govori Franco, koji ističe kako je i cijela njihova obitelj podržala njihovu odluku o preseljenju na drugi kontinent.

"Jedino su naše kćeri bile pomalo tužne na početku jer su znale da će im nedostajati prijatelji. Međutim, nakon dolaska u Hrvatsku brzo su stekle

Cijela obitelj uživa u životu u Lijepoj Našoj, a svakog dana uče i hrvatski jezik

nove prijatelje u školi, ali i u susjedstvu. Naravno, planiramo povremena putovanja u Boliviju kako bismo posjetili obitelj i prijatelje koji su ondje ostali", govori Franco, koji nikako ne žali zbog zajedničke odluke.

"Kada se preselite u novu zemlju s drukčijom kulturom i jezikom, neizbježno vam nedostaje ono što ste prije imali. Vjerujem da je mojoj supruzi i kćerima najteže palo to što nemaju svoje prijatelje iz Bolivije u blizini. To je i dalje izazov jer sada grade nova prijateljstva na novom jeziku, iako engleski i francuski uvelike pomažu. Ono čemu se zaista divim kod njih jest njihova pozitivnost prema svemu. Tehnologija nam uvelike olakšava da i dalje njegujemo prijateljstva", govori Franco.

A kako danas izgleda njihov tipičan dan i koliko se razlikuje od života u Boliviji? Njihov dan započinje rano. Prvo odvoze kćeri u školu, zatim odlaze na nastavu, a poslije u knjižnicu gdje uče ili rade online. Na večer, kada djeca zaspaju, ponovno se vraćaju učenju.

"Naša svakidašnjica sada je usmjerena na učenje jezika i prilagodbu novom životu. Djevojčice ručaju u školi, a trebalo nam je vremena da se naviknemo na to jer smo u Boliviji uvijek ručali zajedno kao obitelj. Zajednički ručkovi bili su važan dio našeg života u Boliviji", ističe Franco.

Na pitanje koje su najveće razlike između života u Južnoj Americi i Europi, Franco je poprilično jasan: "U Boliviji je javni prijevoz puno kaotičniji, a prelazak ceste nije uvijek jednostavan kao ovdje. Ovdje je sve uređenije. Razlika se vidi i na nogometnim utakmicama. U Boliviji i ostatku Južne Amerike navijači stoje, viču i neprestano navijaju, dok je ovdje atmosfera uglavnom mirnija. Ipak, ono što obje zemlje dijele jest definitivno lju-

baznost i toplina ljudi", govori Franco. S iskustvom koje je već stekao, danas rado daje savjete drugima koji razmišljaju o povratku.

"Svaki je slučaj drukčiji, ali preporučio bih dolazak s originalnim rodnim listovima, potvrdom o nekažnjavanju te obnovljenom vozačkom dozvolom uz službenu potvrdu o njezinoj valjanosti. Također je vrlo korisno dati punomoć nekome u svojoj zemlji podrijetla za slučaj da kasnije zatrebate dokumente koji bi mogli biti zatraženi u Hrvatskoj. Nakon dolaska u Hrvatsku vrlo je preporučljivo što prije pronaći posao kako biste ušli u sustav i ostvarili pravo

“Osjećao sam snažan poziv da upoznam zemlju svoga pradjeda. Supruga me od početka podržavala. Oboje imamo pustolovan duh i volimo upoznavati nove kulture. Nakon razgovora sa suprugom, odlučili smo pokušati. Ja sam prvi došao, a nekoliko mjeseci kasnije pridružile su mi se supruga i naše dvije kćeri

na zdravstveno osiguranje i druge pogodnosti. Budući da je jezik u početku prepreka, postoje sezonski i ljetni poslovi za koje je dovoljan engleski jezik. Ako imate kontakte ili pretražujete online, moguće je relativno brzo pronaći posao, osobito ako već imate OIB. U mom slučaju imao sam sreću pronaći ljetni posao, a istodobno sam radio na daljinu za tvrtku u Kanadi, što je uvelike pomoglo. Za neka zanimanja potrebna je viša razina znanja hrvatskoga jezika, kao i priznavanje visokoškolske diplome. Međutim, ako imate tehničku kvalifikaciju, postupak je obično brži", savjetuje Franco te dodaje kako preporučuje i prijavu za stipendiju Croaticuma prije samog dolaska.

"Ne samo zbog učenja jezika, već i zbog boljeg upoznavanja hrvatske kulture na aktivnostima organiziranim u sklopu programa. Uz to, stipendija omogućuje dobivanje studentske iskaznice s popustima u studentskim menzama, mogućnost ostvarivanja zdravstvenog osiguranja (uz mjesečnu uplatu) te financijsku potporu za pokrivanje dijela stanarine. Pokretanje poslovanja uz financijsku potporu također je moguće", govori Franco te ističe kako postoji mnogo drugih detalja koje treba uzeti u obzir i mnogo toga za naučiti, a on želi pomoći svojim iskustvom i znanjem.

"Trenutačno razvijam web-aplikaciju koja će pomoći ljudima da razumiju ove postupke, rokove i prilike pri započinjanju novog života u Hrvatskoj", ističe Franco.

A gdje se vidi za deset godina?

"Ne znamo što budućnost nosi. Želimo završiti sve razine Croaticuma i nastaviti otkrivati Hrvatsku." Ipak, jedina je želja prilično jasna: "Sanjam da ćemo jednog dana imati brod na dalmatinskoj obali i priliku za istraživanje Jadranskoga mora." ■

ENG *Inspired by his mother's stories about her great-grandfather from Grižane and the country she never managed to visit, Franco Vargas Golac decided to leave his native country, Bolivia, with his family and start a new life in Croatia. Today, he is building a future in Zagreb with his wife and daughters, learning the language of his ancestors and closing the family circle that began more than a century ago.*

Čileanski arhitekt hrvatskih korijena dobitnik prestižnog priznanja za arhitekturu

Ovogodišnja Pritzkerova nagrada pripala je vizionaru iz Santiaga bračkih korijena Smiljanu Radiću, poznatom po inovativnom i kontekstualnom pristupu dizajnu

Smiljan Radić i opunomoćeni ministar Veleposlanstva RH u Santiago de Chileu, Domagoj Vincenzo Prosoli i supruga Cecilia Lescano

Tekst i foto: **DOMAGOJ VINCENZO PROSOLI, VELEPOSLANSTVO REPUBLIKE HRVATSKE - SANTIAGO DE CHILE**

Čileanac hrvatskog podrijetla Smiljan Radić jedan je od najzanimljivijih autora suvremene arhitektonske svjetske scene. U obrazloženju Pritzkerove nagrade žiri je pohvalio Radićevu sposobnost da spoji tradiciju i modernost, stvarajući prostore koji su u skladu s prirodom i lokalnom zajednicom, a njegove konstrukcije odlikuje velika inovativnost u pristupu. Primjer za to je restoran *Mestizo* u Santiagu, koji je spretno dizajniran sa zaštitom od vremenskih neprilika, zatim jedinstveni i visokotehnološki dizajn vinarije i boutique hotela *VIK* u okolici Santiaga te adaptacija Muzeja

pretkolumbijske umjetnosti u glavnome gradu Čilea.

Radić trenutačno radi na jednom velikom projektu na otoku Braču, uz koji je emotivno vezan budući da je njegov djed Hrvoje Radić rođen u Pučišćima početkom 20. stoljeća, a emigrirao je 1919. godine. Smiljan je rođen 1965. godine u Santiagu, a školovao se na Katoličkom sveučilištu u Santiagu, jednoj od najutjecajnijih akademskih institucija za obrazovanje arhitekata u Latinskoj Americi.

Od svojih prvih profesionalnih godina Radić je pokazivao poseban interes za istraživanje narativnih i eksperimentalnih dimenzija arhitekture. Godine 1995. osnovao je vlastiti studio u Santiagu, gdje je razvio praksu koja je brzo privukla pažnju međunarodnih kritičara i kustosa. Njegov rad često proizlazi iz dugotrajnih istraživačkih procesa, u kojima arhitektura postaje kulturni artefakt koji dijalogizira s poviješću, pejzažem i načinima života onih koji nastanjuju prostor.

Jedan od ključnih trenutaka koji je učvrstio njegovu međunarodnu projekciju dogodio se 2014. godine kada je pozvan da dizajnira privremeni paviljon *Serpentine Gallery* u *Kensington Gardensu*.

Smiljan Radić ima hrvatsku putovnicu te često ističe bogatu kulturnu baštinu koja ga oblikuje, o čemu progovara u i njegova arhitektonska djela u Čileu i Europi, koja odlikuje eksperimentalni

Smiljan Radić i supruga, poznata kiparica Marcela Correa

pristup materijalima, skulpturalna osjetljivost i stalna refleksija o vezi između prirode i arhitekture. Pritzkerovo priznanje smatra se najprestižnijom nagradom u arhitekturi, a time se Smiljan Radić pridružuje elitnom društvu arhitekata koji su ostavili neizbrisiv trag u ovom području. Često dolazi u Hrvatsku gdje surađuje s časopisom *Oris*. ▀

ENG *The Chilean architect of Croatian descent, Smiljan Radić, is the winner of the 2026 Pritzker Prize, the world's most prestigious architecture award. Radić, born in 1965 in Santiago, is known for his innovative and contextual projects, such as the Mestizo Restaurant, VIK Winery and Hotel, and the adaptation of the Museum of Pre-Columbian Art, while he further strengthened his international recognition with Serpentine Gallery in 2014. Emotionally connected to Croatia through family roots from Pučišća on the island of Brač, Radić is currently working on a large project on the island, and his life's work and Croatian cultural heritage confirm him as one of the most interesting contemporary architects.*

Prijavite se i budite dio jedinstvenih Matićinih programa

Hrvatska matica iseljenika i u ovoj godini nastavlja s organizacijom svojih programa, ujedno nudeći i nekoliko novih. Donosimo detaljan vodič za najvažnije projekte u 2026. godini kako biste na vrijeme osigurali svoje mjesto

SEMINAR STVARANJE KAZALIŠTA namijenjen je, uz profesionalno mentorsko vodstvo, amaterima i voditeljima kazališnih (dramskih) grupa koje djeluju izvan Hrvatske. Održat će se u Gučkoj Gori (BiH) od 8. do 14. lipnja 2026., a zamišljen je kao sedmodnevna radionica za sve koji žele proširiti i obogatiti svoje kazališno znanje. Prijave traju do 30. travnja 2026., a više informacija dostupno je putem e-maila: danijela.primorac@matis.hr

SVEUČILIŠNA ŠKOLA HRVATSKOGA JEZIKA I KULTURE održat će se od 23. lipnja do 17. srpnja 2026. u Zagrebu, a sastoji se od intenzivnog akademskog jezičnog programa i programa kulture. Namijenjena je učenju hrvatskoga jezika neizvornih govornika (17+), ali i učiteljima koji se bave područjem ovladavanja inojezičnoga hrvatskog jezika. Prijave na e-mail: lada.kanajet@matis.hr

LIKOVNA KOLONIJA "FERDO KOVAČ"

održava se u razdoblju od 15. do 19. lipnja 2026. u Jasenici na Bezdanu (Mostar). Riječ je o četverodnevnom programu za djecu srednjoškolske dobi, koji uključuje obilazak Rodoča, Mostara i Međugorja, kao i izložbu nastalih likovnih radova. Prijaviti se možete do 15. svibnja ili do popunjenja mjesta. Više informacija na e-mail: danijela.primorac@matis.hr

REVIIJA TRADICIJSKE ODJEĆE I IZBOR ZA NAJLJEPŠU HRVATICU U NARODNOJ NOŠNJI IZVAN REPUBLIKE HRVATSKE

održava se više od deset godina u Tomislavgradu. Završnom izboru prethodi višednevna turneja natjecateljica po Hrvatskoj, a sudionicama je to nezaboravno iskustvo jer mnoge od njih tada prvi put posjete domovinu svojih predaka te tijekom programa steknu prijateljstva koja traju i danas. Program će se održati od 6. do 12. srpnja 2026. u Biogradu na Moru i Tomislavgradu, a prijave su otvorene putem e-maila: anita.bracic@matis.hr

SPORTSKI KAMP novi je program namijenjen mladima od 14 do 18 godina iz hrvatskog iseljeništva, osmišljen s ciljem jačanja sportskog duha, međusobnog povezivanja te učvršćivanja veza s domovinom uz zajedničko sportsko i edukativno iskustvo. Održat će se od 11. do 19. srpnja 2026. u Prelogu, a prijave uz popunjavanje obrasca primaju se do 1. lipnja 2026. na e-mail: sara.mardetko@matis.hr

KULTURNO-VJERSKA BAŠTINA HRVATA U BOSNI I HERCEGOVINI organizira se kako bi povezala Hrvate u BiH s Hrvatima u Hrvatskoj i drugim zemljama. Cilj događaja je upoznavanje zajedničke kulture i tradicije te jačanje kulturnih, obrazovnih i društvenih veza, uz potporu Hrvatima u BiH u očuvanju njihova nacionalnog, vjerskog i kulturnog identiteta. Grad Stolac ovogodišnji je domaćin programa koji će se održati tijekom srpnja.

ECO HERITAGE TASK FORCE volonterski je program namijenjen mladima od 18 do 35 godina hrvatskoga podrijetla iz cijeloga svijeta koji uz eko-akcije, jezične, kulturne i kulinarske radionice upoznaju te pomažu očuvati hrvatsku prirodnu i kulturnu baštinu. Program će se održati od 3. do 16. kolovoza 2026. u Gospiću. Prijave traju do 15. lipnja 2026. ili do popunjenja predviđenog broja polaznika, a sve informacije dostupne su putem e-maila: sara.mardetko@matis.hr

MALA ŠKOLA HRVATSKOGA JEZIKA I KULTURE naš je tradicionalni program koji se održava od 1993. godine, a namijenjen je djeci od 9 do 14 godina. Program se sastoji od jezičnih i kreativnih radionica te rekreativnih i zabavnih sadržaja, uz puno veselja i radosnih trenutaka u sigurnom okolišu pod nadzorom iskusnih voditelja. Planirani datum održavanja je od 20. do 31. srpnja 2026. godine u Novom Vinodolskom. Prijave na e-mail: lada.kanajet@matis.hr

Ljetna i Zimska škola hrvatskoga folklora već više od 30 godina pridonose očuvanju kulturnog i nacionalnog identiteta Hrvata u iseljeništvu te jačanju njihove povezanosti s domovinom uz učenje tradicijskih plesova, pjesama i običaja. Programi okupljaju članove folklornih skupina iz Hrvatske i hrvatskih zajednica diljem svijeta. **LJETNA ŠKOLA HRVATSKOGA FOLKLORA** održat će se od 3. do 14. kolovoza 2026. u Zadru, a prijave počinju u travnju. Dodatne informacije dostupne su na e-mailu: lucija.starcevic@matis.hr

FILMSKA RADIONICA održava se u sklopu manifestacije Dani hrvatskog filma "Ivo Gregurević" od 27. kolovoza do 4. rujna 2026. u Orašju. Cilj radionice je polaznicima približiti proces nastajanja filma – od osmišljavanja ideje i rada na scenariju do snimanja, montaže i ekranizacije materijala. Prijave traju do 15. srpnja 2026., a više informacija o projektu i uvjetima prijave dostupno je putem e-maila: danijela.primorac@matis.hr

31. Dani hrvatskoga pučkog teatra u Hercegovcu

Festival je i ove godine potvrdio važnost pučkoga kazališnog stvaralaštva kao prostora susreta, razmjene iskustava i očuvanja bogatstva hrvatskoga jezika i njegovih narječja

Hrvatsko amatersko kazalište Travnik predstavilo se predstavom *Zaboravi Hollywood*

Publici su se predstavili i glumci Piccolo teatra iz Staroga Grada na Hvaru s predstavom *Bez računa se ne računa*

Festival je otvorila domaća Pučka scena Hercegovac premijernom predstavom *Dok nas smrt ne rastavi*

Tekst: **SARA MARĐETKO**

Foto: **IVAN NOVOTNI**

U Hercegovcu su 27. i 28. veljače 2026. održani 31. Dani hrvatskoga pučkog teatra, tradicionalna manifestacija koja već više od tri desetljeća okuplja ljubitelje kazališta, amaterske družine

i kulturne djelatnike iz Hrvatske i hrvatskih zajednica izvan nje.

Ovogodišnji program publici je donio pet predstava, ali i bogat popratni sadržaj. Festival je otvorila domaća Pučka scena Hercegovac premijernom predstavom *Dok nas smrt ne rastavi*, nakon koje je nastupilo Hrvatsko amatersko kazalište Travnik s predstavom *Zaboravi Hollywood*. Subotnji dio pro-

grama započeo je dramskim radionicama, a večernji program obilježile su predstave *Dugme* u izvedbi Hrvatskoga kulturnog društva "Vladimir Nazor" iz Sombora, *Bogoboj* Hrvatskoga kazališta mladih Vitez te završno gostovanje Piccolo teatra iz Staroga Grada na Hvaru s predstavom *Bez računa se ne računa*.

Na svečanom otvorenju okupljenima su se obratili zamjenica bjelovar-

Predstava Dugme u izvedbi Hrvatskoga kulturnog društva "Vladimir Nazor" iz Sombora

Radionicu je vodio Anto Bilić, intendant Hrvatskoga kazališta Travnik, pod čijim je vodstvom nastala šesta scenska izvedba koja je povezala motive i elemente svih festivalskih predstava

Pjevačka skupina Hrvatske čitaonice Hercegovac

sko-bilogorskoga župana Marija Jungić, ravnateljica Hrvatske čitaonice Hercegovac Natalija Lacija te Boro Bašljan, načelnik općine Hercegovac. U ime suorganizatora Hrvatske matice iseljenika i njezina ravnatelja Zdeslava Milasa okupljene je pozdravila Sara Marđetko, istaknuvši važnost ovakvih susreta za povezivanje hrvatskih kulturnih inicijativa u domovini i među Hrvatima izvan nje. Posebnu zanimljivost donijele su subot-

nje radionice, iz kojih je proizašla kratka završna predstava. Time je program dobio dodatnu kreativnu dimenziju. Radionicu je vodio Anto Bilić, intendant Hrvatskoga kazališta Travnik, pod čijim je vodstvom nastala šesta scenska izvedba koja je povezala motive i elemente svih festivalskih predstava.

Ova završna izvedba prikazana je neposredno prije zatvaranja manifestacije te je simbolično zaokružila program

koji već godinama prikazuje bogatstvo hrvatskoga jezika, kao i raznolikost i ljepotu narječja u Hrvatskoj i izvan granica Lijepe Naše. Pokrovitelji manifestacije su Ministarstvo kulture i medija Republike Hrvatske, Bjelovarsko-bilogorska županija i Općina Hercegovac, dok je suorganizator Hrvatska matica iseljenika koja s ponosom podupire projekte koji čuvaju i promiču hrvatsku kulturnu baštinu u domovini i među Hrvatima izvan nje. Upravo ovakvi susreti potvrđuju koliko je kultura snažan most koji povezuje različite krajeve, generacije i zajednice. Kazalište pritom ima osobitu snagu – ono čuva hrvatski jezik, njeguje identitet i stvara prostor dijaloga, zajedništva i kulturne razmjene. ▣

ENG The 31st Days of Croatian Folk Theater, a traditional event that has been gathering theater lovers, amateur groups and cultural workers from Croatia and Croatian communities abroad for more than three decades, was held in Hercegovac on February 27 and 28, 2026. This year's program consisted of five performances, including diverse complementary content. The festival once again confirmed the importance of folk theater as a place for meeting, exchanging experiences and preserving the diversity of the Croatian language and its dialects.

Boro Bašljan, Natalija Lacina, Sara Marđetko, Dubravka Pojatina, Anto Bilić

Dan učenja, stvaranja i tradicije

Matičin dan u Krleži i ove je godine pokazao koliko su ovakve radionice poticajan način upoznavanja djece s hrvatskim jezikom, kulturom i običajima

Tekst: RITA MAGYAR,
DORAVNATELJICA HRVATSKE ŠKOLE
MIROSLAVA KRLEŽE

Foto: ÁKOS KOLAR

I ove je godine Hrvatska matica iseljenika u sklopu Tjedna hrvatskoga jezika 2026., koji je održan od 9. do 13. ožujka, u Hrvatskome obrazovnom centru Miroslava Krleže u Pečuhu u utorak, 10. ožujka, provela program pod nazivom Matičin dan u Krleži, namijenjen učenicima od 1. do 4. razreda.

Matičine djelatnice Lada Kanajet Šimić, Snježana Radoš i Sara Marđetko sa suradnikom Tomislavom Jelićem održali su radionice za naše učenike nižih razreda osnovne škole. Na jezičnim, kreativnim i gastronomskim radionicama sudjelovalo je ukupno 119 naših učenika. Razvoj jezika ostvarivao se na indirektan način, uz praksu, što je posebna vrijednost ovih aktivnosti. Svaka radionica, osim jezičnog aspekta, pridonijela je razvoju sigurnog korištenja alata kod učenika, njihovih finih motoričkih vještina i strpljenja, što u našem ubr-

Učenici prvih i drugih razreda upoznali su se s osnovama glagoljice sa Sarom Marđetko

zanom, "instant" svijetu dobiva posebnu vrijednost.

GLAGOLJICA, SAVIJAČA I MLJETSKI KOLARIN

Učenici prvih i drugih razreda upoznali su se s osnovama glagoljice te su nauči-

li da, osim pisma koje oni poznaju, postoje i druga pisma. Upoznali su jednu tehniku umnožavanja, vježbali miješanje boja i korištenje kista.

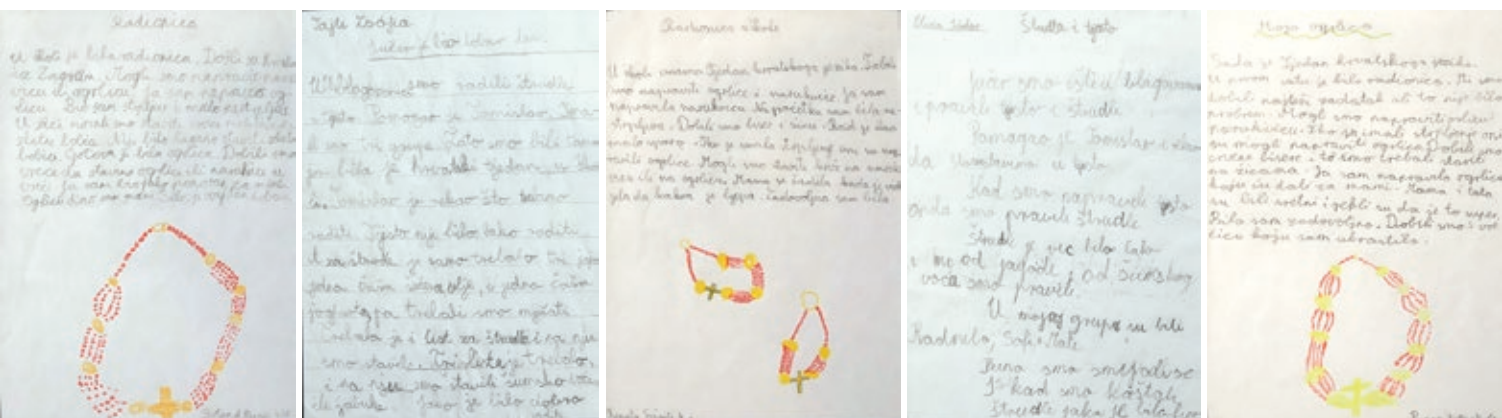
Učenici trećih razreda zaplovili su gastronomskim vodama te su pripremili tijesto i savijaču (štrudlu). U vremenu kada se suha tjestenina uglavnom ku-

S Tomislavom Jelićem učenici su pripremali tijesto i savijaču

Lada Kanajet Šimić, Rita Magyar, Tomislav Jelić, Janja Živković, Sara Marđetko, Snježana Radoš

Na radionicama za učenike nižih razreda osnovne škole sudjelovalo je ukupno 119 učenika

puje gotova, pravo je čudo kada djeca dožive da se od jednostavnih sastojaka uz malo rada može pripremiti hrana – i da se ona ne mora obvezno kupiti gotova ili naručiti. Sigurni smo da su neki učenici već zamolili svoje bake da iz ostave iznesu stroj za izradu tje-

stenine koji je tamo mirovao. Ako pomislimo da takva prilika može povezati i različite generacije, jasno je da se radi o mnogo više od jedne dvosatne radionice. Nakon pečenja djeca su zajedno pojela savijače s jagodama, jabukama i šumskim voćem.

Za učenike četvrtih razreda zadatak je bio možda i najveći izazov: izrađivali su nakit od perlica zvan mljetski kolarin, nanizujući perlice na četiri niti. Izrada je zahtijevala mnogo strpljenja jer rezultat nije dolazio brzo. No konačni je rezultat nagradio sve koji su uložili trud – kući su ponijeli prekrasan ručno izrađen nakit. Sasvim je moguće da će neki četvrti kod kuće nastaviti usavršavati vještine koje su ovdje stekli, izrađujući nove narukvice po uzoru na ovu.

SURADNJA U PROMICANJU HRVATSKOGA JEZIKA I KULTURE

Veliku vrijednost suradnje HMI-ja i naše škole u sklopu ovoga programa, kao i u svim ostalim oblicima suradnje, istaknuo je i generalni konzul RH u Pečuhu Drago Horvat koji je nazočio radionicama. Zahvalni smo djelatnicima Hrvatske matice iseljenika što su, ne štedeći svoje vrijeme i energiju, uključili našu djecu u aktivnosti koje su ih obogatile ne samo jezično, nego i novim iskustvenim znanjem. Nadamo se da ćemo se i sljedeće godine ponovno susresti u sklopu Tjedna hrvatskoga jezika. ▣

ENG This year, as part of the 2026 Croatian Language Week, held from March 9 to 13, the Croatian Heritage Foundation conducted a program called Matica Day at Krleža at the Miroslav Krleža Croatian Education Center in Pécs on Tuesday, March 10, intended for first to fourth grade pupils. Matica employees Lada Kanajet Šimić, Snježana Radoš and Sara Mardetko, together with their associate Tomislav Jelić, held workshops for pupils of the lower grades.

Izrada mljetskog kolarina bila je pravi izazov i zabava

Tehnika slikanja kistom

Snježana Radoš s učenicima 4.a i 4.b razreda

AUTORICA RUBRIKE:
SARA MARĐETKO

Certificiranje hrvatskoga jezika u pokrajini Baden-Württemberg

Hrvatska nastava u Baden-Württembergu najbrojnija je hrvatska nastava u svijetu, i po broju učenika (oko 1700) i po broju učitelja (22), te jedina hrvatska nastava u svijetu koja provodi ispite certificiranja

Hrvatska nastava u Baden-Württembergu najbrojnija je hrvatska nastava u svijetu

Tekst: **MARIJA BOROVIĆ** | Foto: **HNUI**

Hrvatska nastava u Stuttgartu djeluje već 35 godina te ima oko 800 polaznika. Raspoređena je na čak 42 nastavna mjesta u Stuttgartu i okolici, a kolektiv koordinacije čini 10 učitelja i učiteljica, dok nastavu izvodi njih devetero.

Koordinatorica Koordinacije Stuttgart ujedno je i voditeljica Centra hrvatske nastave, prostora koji je namijenjen trima koordinacijama pokrajine Baden-Württemberg (uz Stuttgart, to su još koordinacije Mannheim i Ulm). Centar hrvatske nastave proslavio je prošle godine 15. obljetnicu postojanja, a uz Švicarsku Konfederaciju rijetka smo koordinacija koja ima svoj prostor (Centar) koji služi za zajedničke i pojedinačne aktivnosti triju koordinacija, učiteljske sjednice, sastanke s roditeljima,

razna usavršavanja i sl. Centar se nalazi u neposrednoj blizini Generalnoga konzulata Republike Hrvatske, što omogućava dobru i čestu suradnju s njima te provedbu i organizaciju različitih zajedničkih aktivnosti i projekata (jedna od tih aktivnosti je i certificiranje). Struktura učenika polaznika hrvatske nastave u Stuttgartu je heterogena, od prve do treće generacije iseljenika, a samim time varira i razina znanja hrvatskoga jezika. Nastavne grupe su heterogene i po dobi i znanju.

Hrvatska nastava u Baden-Württembergu najbrojnija je hrvatska nastava u svijetu, i po broju učenika (oko 1700) i

po broju učitelja (22), te jedina hrvatska nastava u svijetu koja provodi ispite certificiranja.

RAZLOZI I KONTEKST UVOĐENJA CERTIFICIRANJA HRVATSKOGA JEZIKA

Certificiranje znanja hrvatskoga jezika za učenike hrvatske nastave u Baden-Württembergu uvedeno je kao odgovor na potrebu za formalnim priznavanjem znanja hrvatskoga jezika stečenog u sklopu Hrvatske nastave u inozemstvu koju organizira Ministarstvo znanosti, obrazovanja i mladih. Iako hrvatska nastava u toj njemačkoj saveznoj pokrajini ima dugu tradiciju, do uvođenja certificiranja nije postojala mogućnost službenog vrednovanja stečenih jezičnih kompetencija u sklopu njemačkoga obrazovnog sustava.

“Jezik je istinska domovina, a udaljavanje od domovine ide preko jezika!”

Uvođenjem standardiziranih ispita na razinama A2 i B1, usklađenih sa Zajedničkim europskim referentnim okvirom za jezike (ZEROJ), omogućeno je objektivno i usporedivo vrednovanje znanja hrvatskoga jezika. Certifikat učenicima omogućuje da se njihovo znanje prizna kao znanje stranoga jezika te, u određenim slučajevima, evidentira u školskoj dokumentaciji.

Kontekst uvođenja certificiranja povezan je s jezičnim okruženjem u kojem odrastaju učenici uključeni u hrvatsku nastavu u Baden-Württembergu. Certificiranje pridonosi jačanju statusa hrvatskoga jezika, potiče učenike na sustavno učenje te dodatno motivira roditelje i učenike za uključivanje u hrvatsku nastavu. Istodobno, ono ima i šire kulturno značenje jer pridonosi očuvanju jezika i identiteta hrvatske zajednice u iseljeništvu.

Ispit Hrvatski jezik ini A2 i Ispit Hrvatski jezik ini B1 provode se za certificiranje znanja hrvatskoga jezika na razinama A2 i B1 prema *Zajedničkom europskom referentnom okviru za jezike* za učenike koji pohađaju hrvatsku nastavu u pokrajini Baden-Württemberg u Saveznoj Republici Njemačkoj, a provode ga Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja u suradnji s Ministarstvom znanosti, obrazovanja i mladih Republike Hrvatske, Centrom hrvatske nastave u Baden-Württembergu, Generalnim konzulatom Republike Hrvatske

Učitelji hrvatske nastave, osim što provode ispitne djelatnosti, ujedno su i ocjenjivači usmenoga dijela ispita

u Stuttgartu te pokrajinskim Ministarstvom obrazovanja, tzv. *Kultusministeriumom*. Cilj ispitivanja je službeno certificiranje znanja hrvatskoga jezika kao jednoga od službenih jezika Europske unije. Razina A1 predstavlja temeljni stupanj znanja jezika, dok razina B1 predstavlja prijelazni stupanj znanja jezika.

Certificiranje hrvatskoga jezika na razini A2 započelo je u školskoj godini 2019./2020., a od tada se kontinuirano i uspješno provodi svake godine. Ispit B1 razine znanja počeo se provoditi naknadno, u školskoj godini 2022./2023., te se otad provodi usporedno s razinom A2. Polaganje ispita, kao i izdavanje certifikata, za sve pristupnike je besplatno.

Zaključno, isključivo u jednoj njemačkoj pokrajini, u pokrajini Baden-Württemberg, postoji mogućnost certificiranja znanja hrvatskoga jezika prema Zajedničkom europskom referentnom okviru za jezike - i to čak na dvjema razinama znanja.

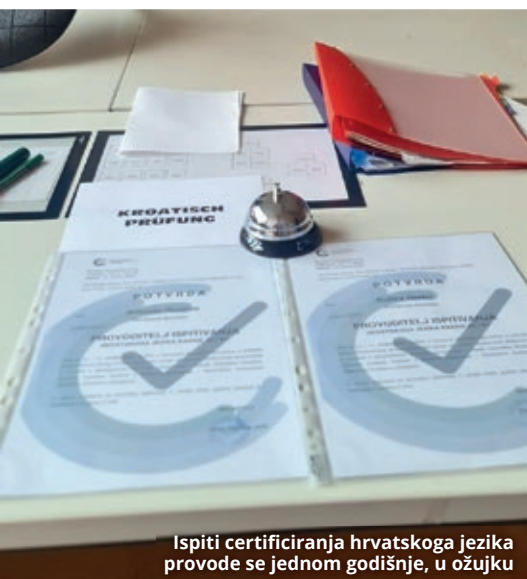
ORGANIZACIJA I PROVEDBA CERTIFICIRANJA U PRAKSI

Ispiti se održavaju dva dana u ispitnim mjestima u kojima je prijavljen najveći broj učenika, u (po)podnevnim satima, nakon redovite njemačke nastave. Koordinatorice triju koordinacija odabiru pristupna mjesta na temelju prijave i raspoređuju ispitivače. Ispiti traju u pravilu oko četiri sata (ovisi o broju ispitanika), a svaka jezična djelatnost je vremenski unaprijed predodređena (čitanje i uporaba jezika te pisanje traju 60 minuta, slušanje na A2 razini 20 minuta te na B1 razini 30 minuta, a govorenje iznosi najviše 5 minuta po govorniku).

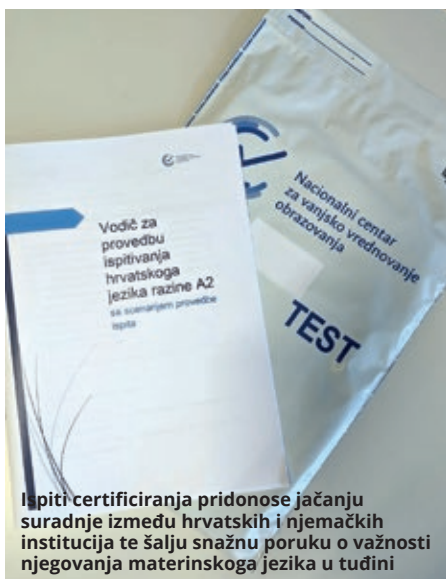
GDJE I KAKO SE POLAŽE ISPIT U BADEN-WÜRTTEMBERGU?

Ispiti se organiziraju u više ispitnih mjesta u pokrajini Baden-Württemberg (u sklopu koordinacija Stuttgart, Mannheim i Ulm) jednom godišnje i to u mjesecu ožujku. Testiranje obuhvaća četiri jezične djelatnosti (slušanje, govorenje, čitanje i pisanje) u skladu sa ZEROJ standardima. Ispitu mogu pristupiti učenici od 5. razreda osnovne škole do 4. razreda srednje škole.

Učitelji hrvatske nastave, osim što provode ispitne djelatnosti, ujedno su i ocjenjivači usmenoga dijela ispita. Svi učitelji obvezni su svake godine prisustvovati edukaciji koju za njih organizira Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja. Ispitu certificiranja pristupaju uvijek dva učitelja (jedan od njih u pravilu je kroatist), a radi postizanja objektivnosti ispita provode u drugim nastavnim mjestima u odnosu na one u kojima održavaju nastavu (ne-

Ispiti certificiranja hrvatskoga jezika provode se jednom godišnje, u ožujku

Ispiti certificiranja pridonose jačanju suradnje između hrvatskih i njemačkih institucija te šalju snažnu poruku o važnosti njegovanja materinskoga jezika u tuđini

rijetko i u drugim koordinacijama). Učitelji na satu pripremaju učenike za sam ispit, obrađujući s njima pripremne materijale koje im je dostavio Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja za sve jezične djelatnosti koje su zastupljene na ispitu, zatim kontroliraju riješene materijale i daju povratne informacije učenicima, što je nerijetko izazovno jer su na nastavi i drugi učenici koji ispitu ne pristupaju. Također, učitelji informiraju sve polaznike ispita o mjestu i vremenu održavanja ispita, kao i o postignutim rezultatima. Nakon položenog ispita učitelji dijele certifikate svojim matičnim učenicima.

VRIJEDNOST I ZNAČAJ CERTIFIKATA

Certifikat hrvatskoga jezika ima obrazovnu, profesionalnu i identitetsku vrijednost. Uz to, upravna direktiva Ministarstva kulture o načelima nastave u općim i strukovnim školama za djecu i mlade čiji materinski jezik nije njemački i sa slabim znanjem njemačkoga jezika, pod člankom broj 8 navodi kako ispite certificiranja školska uprava podržava u sklopu svojih mogućnosti, npr. organizacijski (putem savjetovanja te osiguravanja prostorija). Također navode da postoji mogućnost da se u svjedodžbu unese bilješka o položenome certifikatu. U budućnosti se planira ponuditi starijim učenicima (srednjoškolcima) B2 razinu znanja kojoj bi mogli pristupiti jer za nju postoji velik interes.

CERTIFICIRANJE IZ PERSPEKTIVE UČITELJA

Nastavnici certificiranje najčešće doživljavaju kao profesionalni izazov, dodatnu odgovornost pri objektivnom vrednovanju i pripremi učenika te potvrdu kvalitete rada jer su vidljivi i mjerljivi rezultati i njihova truda. Za sve učitelje to je i prilika za stručno usavršavanje te jačanje profesionalnog identiteta u Hrvatskoj nastavi u inozemstvu. Učenicima i roditeljima zadovoljni su mogućnošću polaganja ispita te shvaćaju njego-

Centar hrvatske nastave proslavio je prošle godine 15. obljetnicu postojanja

vu vrijednost, što dokazuje i visok broj pristupnika svake godine (više od 100).

Certifikat može imati važnu ulogu jer može olakšati upis na studij u Hrvatskoj, može biti relevantan pri zapošljavanju u hrvatskim institucijama ili tvrtkama, neupitno jača samopouzdanje u službenoj komunikaciji na hrvatskome jeziku te potvrđuje jezičnu kompetenciju u formalnome obliku, što je jako bitno za učenike koji su se školovali na materinskome jeziku izvan granica Republike Hrvatske. U tom smislu, on je više od dokumenta – certifikat je tada most između obrazovnih sustava (i) dviju kultura.

IZAZOVI I TEŠKOĆE U PROCESU CERTIFICIRANJA

Najviše rezultate učenici postižu u jezičnoj djelatnosti govorenja, dok u pravilu najniže u jezičnoj djelatnosti čitanja i uporabe jezika. U najmanjoj mjeri točno se rješavaju gramatički zadaci koji se odnose na oblike futura prvog, na oblike perfekta i oblike s modalnim glagolima koji imaju dopunu u infinitivu (A2 razina znanja). Pristupnici u najmanjoj mjeri točno rješavaju zadatke koji se odnose na imenice koje imaju posebnosti u deklinaciji, oblike prezenta koji imaju glasovne promjene, oblike posvojno-ga genitiva i izraze s modalnim glagolima (B1 razina znanja). Ispitu najčešće pristupaju učenici od 13 do 15 godina, a rezultati pokazuju da je u prvim godinama provedbe bilo neznatno više pristupnica nego pristupnika, dok je u posljednjoj godini provedbe taj broj gotovo jednak.

ŠIRI UTJECAJ CERTIFIKATA

Certificiranje ima snažan potencijal za dugoročnu održivost jer daje nastavi konkretnu obrazovnu vrijednost u zemlji domaćinu, povećava motivaciju učenika (a i roditelja), jača institucionalnu prepoznatljivost nastave hrvatskoga jezika u Baden-Württembergu te omogućuje bolje pozicioniranje hrvatske nastave u obrazovnome sustavu zemlje domaćina.

Kako nastava rezultira međunarodno prepoznatim certifikatom, tako ona dobiva i formalnu težinu i vrijednost.

POGLED U BUDUĆNOST

Ispiti certificiranja zasigurno pridonose jačanju suradnje između hrvatskih i njemačkih institucija te šalju snažnu poruku o važnosti njegovanja materinskoga jezika u tuđini. Ako se certificiranje nastavi razvijati ovako kvalitetno i prepoznatljivo kao i do sada te se proširi i na ostale koordinacije u Njemačkoj, kao i na ostale zemlje, ono zasigurno može postati još snažniji poticaj očuvanju jezika u dijaspori. Zaključno, certificiranje ne predstavlja samo završni ispit, nego razvojni okvir koji dugoročno može osnažiti kvalitetu, prepoznatljivost i održivost Hrvatske nastave u inozemstvu. ▣

ENG *The Croatian Teaching Abroad program in Baden-Württemberg is the largest of its kind in the world, both in terms of the number of participants (about 1700) and the number of teachers (22), and the only Croatian Teaching Abroad program outside of Croatia that conducts certification exams. Although the Croatian Teaching Abroad program in this German federal province has a long tradition, until the introduction of certification, it was not possible to officially assess acquired language competencies within the German education system. The introduction of standardized exams at levels A2 and B1, aligned with the Common European Framework of Reference for Languages (CEFR), enables objective and comparable assessment of knowledge of the Croatian language. The certificate enables learners to have their knowledge recognized as foreign language competence and, in certain cases, recorded in school records.*

Put prijateljstva od Zagreba do Željeznoga

Višegodišnja učenička razmjena između Zagreba i Željeznoga povezuje mlade uz jezik, kulturu i prijateljstva koja nadilaze granice

Ovogodišnji susret održan je u Zagrebu

Tekst: **YVONNE JURIN**
Foto: **GERHARD PÖSCHL**

Višegodišnji projekt učeničke razmjene između OŠ "Dr. Ivan Merz" u Zagrebu i Gimnazije Kurzwiese u Eisenstadtu (Željeznome), koji se provodi pod nazivom "Prijateljstvom protiv različitosti", uspješno traje još od školske godine 2012./2013. Pokrenut je na inicijativu tadašnjeg ravnatelja Zvonka Piljeka te uza značajnu podršku profesorice Sabine Nagy iz Austrije koja je do tada već surađivala s Gimnazijom u Puli u sklopu međunarodnih projekata. Od samih početaka projekt je zamišljen kao dugoročno partnerstvo koje povezuje jezik, kulturu i mlade ljude.

U projektu sudjeluju učenici sedmih i osmih razreda OŠ "Dr. Ivan Merz" u Zagrebu te učenici Gimnazije Kurzwiese u Eisenstadtu, među kojima su pripadnici hrvatske manjine u Gradišću. Razmjena se događa u dva susreta tako da učenici tjedan dana borave u Austriji, zatim

tjedan dana u Zagrebu, uvijek u obiteljima svojih domaćina, gdje se prijateljstva najlakše stvaraju. Projektni tjedan svake godine ima posebnu tematsku okosnicu, a boravak u obiteljima domaćina potiče njegovanje hrvatskoga jezika u svakodnevnom okruženju, dok učenicima iz Zagreba pruža vrijednu priliku za prirodan susret s njemačkim jezikom.

Program razmjene obuhvaća jezične i projektne radionice u sklopu projektnog tjedna, upoznavanje školskog sustava u Hrvatskoj i Austriji te kulturni program. Razmjena se događa u sredini u kojoj žive gradišćanski Hrvati, što učenicima omogućuje susret s hrvatskim jezikom i kulturom izvan granica Republike Hrvatske.

Ovogodišnji susret u Zagrebu, održan u prosincu u ozračju adventa, protekao je u posebno toploj i blagdanskoj atmosferi. Program je bio vrlo uspješan, a učenici su s velikim interesom i veseljem sudjelovali u svim aktivnostima.

Dugogodišnji kontinuitet razmjene potvrđuje njezinu vrijednost i trajni pozitivan učinak na učenike, učitelje

i škole. Sudjelovanjem u ovakvim susretima učenici ne stječu samo nova znanja, nego uče i što znače srdačnost, gostoljubivost i otvorenost prema drugome. Upravo u tome leži posebna vrijednost razmjene učenika – u učenju uz iskustvo, zajednički život i susrete koji nadilaze okvire redovite nastave. Sudionici se zato već s radošću raduju uzvratnoj razmjeni i ponovnom susretu u proljeće, koji će nastaviti ovaj put prijateljstva. ▣

ENG A multi-year student exchange project between the Dr. Ivan Merz Primary School in Zagreb and the Kurzwiese General Secondary School in Eisenstadt (Železno), implemented under the name Friendship and diversity, has been successfully running since the 2012/2013 school year. It was launched at the initiative of the principal at the time, Zvonko Piljek, and with the extensive support of Professor Sabina Nagy from Austria, who had already cooperated with the General Secondary School in Pula as part of international projects. From the very beginning, the project was conceived as a long-term partnership bringing together language, culture and young people.

Prvi hrvatski razred od školske godine 2027./2028.

Školsko društvo Rešetarić od 6. rujna 2027. godine otvorit će prvi razred u sklopu Komensky škole u Beču. Roditelji djece informirali su se o novoj ponudi obrazovanja

Prik 30 ljet djeluje unutar Hrvatskoga centra diča grupa Viverica. Daljnje mogućnosti obrazovanja na hrvatskom jeziku do sada nije bilo

Autorica: **TEREZA GRANDIĆ, TEKST NA GRADIŠČANSKO-HRVATSKOM JEZIKU**

Beč – Srijedu, 4. marca, napunio se je Hrvatski centar s mladimi roditelji, iskusenimi učiteljicama i učitelji, borci manjinskih prav i još i s jednim predškolarom. Uzrok je bila zapravo povijesna priredba. Hrvatski centar i unutar njega pred svim Školsko društvo Rešetarić pozvali su na predstavljanje Dvojezične škole u Beču. "Hrvatski i nimški od čuvarnice do mature", to je stalo na plakatu priredbe i to je istovremeno dugoljetna želja (gradišćanskih) Hrvatice i Hrvatov u Beču. Pravo na obrazovanje na hrvatskom jeziku kot i sva druga prava, ka su zapi-

sana u Članu 7 Državnoga ugovora za hrvatsku narodnu grupu, valjaju samo na području Gradišća. U Beču obrazovni sustav na hrvatskom jeziku do sada nije bio moguć. Prošla ljeta manjinsko zastupništvo počelo je intenzivnim potrobovanjem ovakovoga i u austrijskom glavnom gradu.

KROVNO DRUŠTVO KOMENSKY

Kot je rekla predsjednica društva Gabriela Novak-Karall, ka je skupa s Adrianom Markon Jurčić peljala kroz večer, je večer isključivo posvećen informacijam o školi, a ne sadašnjim poteškoćam financiranja. Centar je na ov večer zato pozvao direktoricu Komenskyjeve škole Marcelu Kaplan i članicu školskoga druš-

Ruben Schruiff bi mogao biti prvi školar hrvatskoga razreda u Beču

tva Hanu Tůmovu. Komenskyjeva škola, ka jur 184 ljeta nudi podučavanja prvo na češkom a u medjuvrimeu i na slovačkom jeziku u Beču, je srce češke i slovačke narodne grupe u Austriji i je pretkip za školski projekt. Direktorica Kaplan je povidala o svojoj školi od čuvarnice s 120 dice, osnovne škole s 170 dice i sridnje škole odnosno gimnazije s 260 dice i odgovorila na sva pitanja publike. Kih 50 ljudi je naime došlo na ov informacijski večer. Komenskyjeva škola prakticira takozvani *centrope schooling*, koncept, ki predviđja alfabeticizaciju školarice i školarov na jačem jeziku, ada nimškom, češkom ili slovačkom. Svaki predmet je dvojezičan, učiteljstvo minja stalno med jeziki i školarice i školarari moru zibrati na kom jeziku kanu odgovoriti. Podučava se po austrijskom nastavnom planu, samo u podučavanju samoga jezika se držu češkoga odnosno slovačkoga nastavnoga plana. Kot je rekla Kaplan: "To je sve malo već nego drugdir, ali za dicu to apsolutno nije problem."

JEDNA TREĆINA GRADIŠČANSKOHRVATSKE ZAJEDNICE ŽIVI U BEČU

Nasred priredbe je Novak-Karall onda svetačno izjavila: "Krećemo 6. septembra 2027." Austrijske narodne grupe potribuju ovakovu obrazovnu ponudu u Beču. Uz hrvatsko podučavanje, bi to bilo i slovensko i madjarsko. Pokidob je hrvatska narodna grupa jur najdalje u

Predsjednica i potpredsjednica Školskoga društva Rešetarić Gabriela Novak-Karall i Adrijana Markon Jurčić su peljale kroz program.

procesu, je Komenskyjeva škola naime ponudila, da će za prva ljeta preuzeti administraciju i organizaciju za ovakovu pokusnu hrvatsku školu. Najave za razred bi krenule jur u novembru ovoga ljeta. Novak-Karall se ne boji, da bi moglo biti premalo dice. Jedna trećina gradišćanskohrvatske zajednice da živi u Beču, zvana toga živi u Beču velika hrvatska zajednica. Ona je ada osvidočena, da će u septembru 2027. ljeta pohoditi lip broj dice prvi hrvatski razred unutar Komenskyjeve škole na Sebastianplatzu u trećem kotaru.

PRIVATNA ŠKOLA

Pokidob za Beč u pogledu na manjinsko školstvo valja nedostatak zakonskih osnovov – isto za češku i slovačku narodnu grupu – je trenutno rješenje privatno školstvo. Konkretno to znači 2750€ na cijelo ljeto uključujući cjelodnevno podvaranje i jilo u školi. Je li će se za ov školski sustav koč-kada najti drugo rješenje, je stvar politike. Novak-Karall vidi u privatnom školstvu i mogućnost, da hrvatska zajednica oblikuje školu i ostaje usko povezana s njom.

JEZIČNO PITANJE

“Nam je svisno, da je pitanje jezika žakljivo pitanje, svisno smo se odlučili za standardnohrvatski, jer smo vidili, da način kako se djela u Gradišću nije op-

Publika u Hrvatskom centru je imala čuda pitanj. Tako na primjer mali Ruben, ki je pitao, kade se more najaviti za prvi razred. Ili učiteljice, ke bi si mogle predstaviti djelati na ovakovoj

dvojezičnoj školi. Svi ovi već ne moraju dugo čekati. Kot je rekla Novak-Karall čedu se vrijeda raspisati pozicije, a u jesen i najava za prvi hrvatski razred u austrijskom glavnom gradu.

timalan”, rekla je Novak-Karall. Potkripila je odluku s dvimi znanstvenimi ekspertizami kroatista Georga Holzera i južnotirolskoga romanista Paula Videsotta. Gradišćanskohrvatski da ne more ispuniti sve zadaće pismenoga jezika. Izobrazba do mature je polag Holzera zato moguća samo na novostokavskom standardnom jeziku. Paul Videsott, ki se pred svim bavi ladinskim jezikom, u svojem tekstu piše o “visokoemocionalnoj temi”. Školsko društvo Rešetarić se je gledeć na te ekspertize odlučilo za standardnohrvatski nastavni jezik. Gradišćanskohrvatski neka bude svagdir nazočan i neka se nadalje te-

matizira u predmeti povijesti, literaturu i geografije.

ŠKOLSKO DRUŠTVO REŠETARIĆ

2024. je u Hrvatskom centru utemeljeno Školsko društvo Rešetarić na čijem čelu stoji predsjednica Hrvatskoga centra Gabriela Novak-Karall. Kot ona poviđa, su ime svisno zibrali s jedne strani po poznatom muzičaru Viliju Rešetariću, s druge strani po neumorni borci za manjinska prava braća Hubert i Hermann Rešetarić. Da pišu ime hrvatskom ortografijom je isto svisna odluka zbog vidljivosti hrvatskoga jezika u javnosti. Odbor Školskoga društva ima trenutno sedam članov. Potpredsjednica Adrijana Markon Jurčić vidi kot izobražena učiteljica hrvatskoga jezika izazove učnje izvan govornoga područja. Majke male dice Simone Marko i Viktorija Binder poznaju te izazove, kad se jezična izobrazba odvija pred svim doma. “Moja dica idu u čuvarnicu i sada ne ide dalje, iako je nivo u čuvarnici tako visok”, veli Binder. Bivši glavni urednik Hrvatskih novin Petar Tyran, isto odbornik veli: “Škola je zadnja šansa da preživimo”. Mladi u odboru, hakovci Vera Buranić, Sofija Hajsan i Aleks Vuković su svi imali mogućnost obrazovanja na materinskom jeziku, ali u Gradišću. Za obdržanje jezika u Beču da je hitno potrebna institucija. ▣

Direktorica Komenskyjeve škole Marcela Kaplan je publici u Hrvatskom centru predstavila posebni dvojezični koncept Centrope schooling

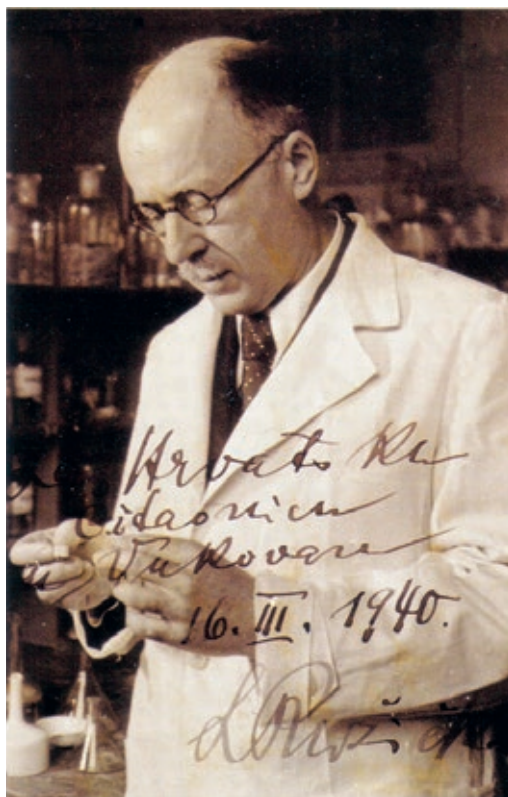
Kako je Zagreb 1940. dočekaao nobelovca Lavoslava Ružičku

U ožujku 1940., u ratom uzdrmanoj Europi, Zagreb je priredio doček kakav se dotad nije pamtio. Nakon što je Lavoslav Ružička primio Nobelovu nagradu za kemiju 1939., njegov povratak u domovinu prerastao je u veliku kulturno-nacionalnu manifestaciju. U ozračju tek uspostavljene Banovine Hrvatske prvi hrvatski nobelovac postao je simbol znanstvenog uspjeha i narodnog ponosa, a njegovo zagrebačko predavanje događaj bez presedana

Tekst: **MARIJAN LIPOVAC**

Posljednjih godina jedna od hrvatskih tradicija postali su i organizirani dočeci sportaša okićenih medaljama na međunarodnim natjecanjima, uz popratni glazbeni program na Trgu bana Jelačića u Zagrebu. Najpoznatiji i najbrojniji bio je doček hrvatske nogometne reprezentacije koja je u srpnju 2018. na Svjetskom prvenstvu u Rusiji osvojila srebrnu medalju, a početkom veljače 2026. na glavnome zagrebačkom trgu nakon dolaska s Europskog prvenstva u rukometu održanog u Danskoj dočekan je i rukometna reprezentacija s brončanom medaljom, što je postalo i prvorazredno političko pitanje.

Doček je 2024. imao i pjevač Marko Purišić (Baby Lasagna) nakon povratka s Eurosonga gdje je osvojio drugo mjesto, odnosno prvo prema glasovima publike. U današnje vrijeme kada su glavne zvijezde osobe iz svijeta sporta, estrade i filma teško je zamisliti da bi sličan doček poput spomenutih imao jedan znanstvenik. To se, međutim, dogodilo hrvatskome kemičaru Lavoslavu Ružički koji je nakon dodjele Nobelove nagrade za kemiju 1939. u Hrvatskoj postao prava zvijezda i nacionalni junak te je kao takav i dočekan u Zagrebu 15. ožujka 1940. godine. Povod takvome velebnom događaju bile su i prilike koje su tada vladale u Europi, odnosno početak Drugoga svjetskog rata koji je omeo uobičajeni tijek događaja

u povodu dodjele najprestižnijega svjetskog priznanja. Kad je 10. studenoga 1939. objavljeno da su Nobelovu nagradu za kemiju dobili Lavoslav Ružička, hrvatski kemičar koji je djelovao u Zürichu, i njemački kemičar Adolf Butenandt, nacistička Njemačka bila je u ratnom stanju s Francuskom i Velikom Britanijom, no bojišnica je uglavnom mirovala sve do svibnja 1940. godine. Švedska je u ratu zadržala službenu neutralnost, no ipak je odgodila uobičajenu svečanost dodjele Nobelove nagrade na godišnjicu smrti Alfreda Nobela, 10. prosinca 1939. godine.

RATNE PRILIKE SPRIJEČILE PREDAVANJE U STOCKHOLMU

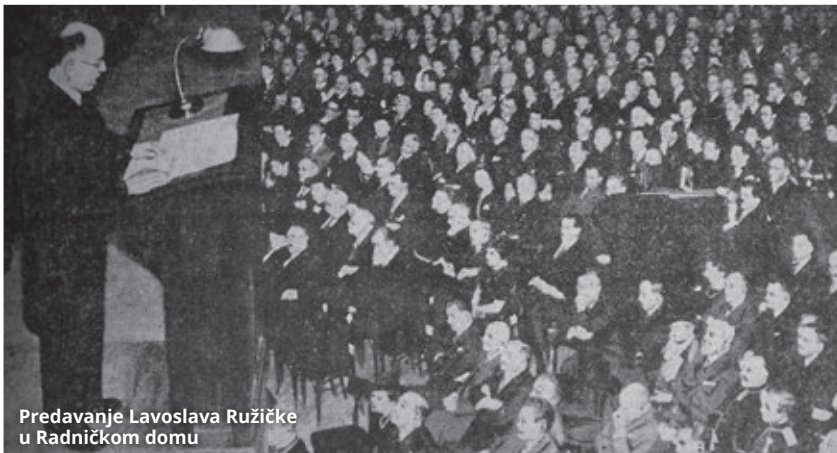
Adolf Hitler zabranio je Butenandtu primiti Nobelovu nagradu, a Ružička je svoju povelju i medalju primio 16. siječnja 1940. u Zürichu u Saveznoj tehničkoj školi iz ruku švedsko-ga veleposlanika u Švicarskoj Han-

sa Gustafa Becka Friisa. Prema protokolu, svaki nobelovac treba u Stockholmu održati i predavanje o temi iz svog područja, a budući da je to bilo neizvedivo, postavilo se pitanje gdje će Ružička održati svoje predavanje. Kao jedno od rješenja pojavio se Zagreb.

U Hrvatskoj je u to vrijeme, unatoč ratu u Europi, vladao određen optimizam nakon što je u kolovozu 1939. uspostavom Banovine Hrvatske obnovljena hrvatska državnost u sklopu Kraljevine Jugoslavije. Dodjela Nobelove nagrade jednom Hrvatima idealno se uklopila u takvo ozračje jer je doživljena

Lavoslav Ružička tijekom promocije za počasnog doktora zagrebačkog sveučilišta stoji između nadbiskupa Alojzija Stepinca i bana Ivana Šubašića

Predavanje Lavoslava Ružičke u Radničkom domu

kao svjetsko priznanje cijelome hrvatskom narodu, ali i hrvatskoj kemijskoj struci, to više što su hrvatski kemičari tek uspostavom Banovine mogli svoju udruhu nazvati Hrvatsko kemijsko društvo umjesto nametnutog naziva Jugoslavensko hemijsko društvo kojem je 1926. i Ružička bio među utemeljiteljima. U Hrvatskome kemijskom društvu odlučili su Ružički predložiti da predavanje koje je namjeravao održati u švedskoj metropoli održi upravo u Zagrebu i on je pristao. Sretna okolnost bila je i činjenica da je na čelu Društva bio Nikola Pšenica, Vukovarac kao i Ružička i njegov kolega iz gimnazije u Osijeku.

Uoči dolaska u Zagreb Ružička je izabran i počasnim građaninom svoga rodnog Vukovara i prvotni plan predviđao je njegov posjet i tom gradu, kao i Osijeku u kojem je proveo djetinjstvo i mladost. Novine su se potrudile stvoriti dojmljivo ozračje i donosile su prigod-

“ Nadam se da će ovaj slučaj... potaknuti današnju mladež ne samo na marljivi nego na fanatični rad u službi znanosti, a time i za dobro domovine”, poručio je nobelovac na svečanoj večeri u Zagrebu.

ne tekstove o “najvećem živućem hrvatskom učenjaku”. Za predavanje je odabran Radnički dom na Trgu kralja Petra Krešimira IV. koji je ipak bio pretijesan da primi sve koji su željeli poslušati prvoga hrvatskog nobelovca. Za predavanje je podijeljeno 1600 ulaznica, a još 400 zainteresiranih moralo je biti odbijeno.

Dugoočekivani trenutak stigao je napokon u petak 15. ožujka oko 22.40 sati kad je “slavni hrvatski učenjak i prvi Hrvat dobitnik Nobelove nagrade” sa suprugom Annom doputovao na Glavni kolodvor okičen hrvatskim i švicarskim zastavicama. Na peronu su ga dočekali švicarski konzul Segesser, predstavnici banovinskih i gradskih vlasti, izaslanstvo Društva Srijemaca, a posebno je dojmljiv bio susret s rektorom Sveučilišta u Zagrebu Andrijom Živkovićem kojeg nije vidio otkako su 1906. obojica maturirali u osječkoj gimnaziji.

DOSTOJANSTVENA JEDNOSTAVNOST VELIKOG ČOVJEKA

Posjet je najopširnije pratio dnevni list *Novosti* čiji su se novinari, legendarni Franjo Fuis i Vladimir Majer, pridružili Ružički u vlaku još u Sloveniji i svojim čitateljima ponudili ekskluzivnu reportažu. Fuis je opisao ozračje koje je vladalo u Ružičkinu kupeu, a i tijek razgo-

vora od Ljubljane do Zagreba. Članak počinje ovako: “Tamo prije tri decenija otišao je jednog dana jedan skromni mladi čovjek u svijet. Vlakom je prešao granicu i započeo tamo preko u inostranstvu svoju karijeru. Trideset godina je prošlo i sada se taj isti čovjek koji je prije tri decenije otišao kao neznatna ličnost iz ove zemlje vraća istim putem odlikovan najvećim odlikovanjem, koje se podjeljuje ljudskim umovima, Nobelovom nagradom. Sjedimo zajedno u kupeu... Kotači vlaka monotono udaraju i lete ispod nas po tračnicama... U ničemu se zapravo ne može uočiti sva prava veličina tog događaja... Ovaj čovjek koji sjedi tu nasuprot mene i mog kolege s kojim sam iz redakcije pošao u susret velikom naučenjaku sve do same granice, toliko je jednostavan, toliko čovjek u svim svojim pokretima, riječima i izražaju lica da se teško snaći u toj dostojanstvenoj jednostavnosti, koja zapanjuje više od svake patetike. To lice, na kojem neprestano lebdi meki dobrodušan ljudski smijeh, umne oči u kojima počiva nenarušeni mir i staložene kretnje ruke, koje ne poznaju uzbuđenja, čine najznačajniju karakteristiku velikog naučenjaka.”

U Zagrebu se Ružička sa suprugom smjestio u hotelu Esplanade, a tijekom boravka glavni pratitelj bio mu je Vladimir Prelog, tada docent Tehničkog fakulteta, njegov kasniji suradnik i nasljednik u Zürichu, dobitnik Nobelove nagrade

Svečanost uručivanja Nobelove nagrade Lavoslavu Ružički u Zürichu 16. siječnja 1940. (izvor HAZU)

“Kaj je, praf za praf, of Ružička po profesiji? – Kaj bi bil?! Em je Horvat!”, glasilo je duhoviti dijalog u karikaturi koja je najbolje sažela atmosferu zagrebačkih dana posvećenih nobelovcu.

Lavoslav Ružička u razgovoru s hrvatskim banom Ivanom Šubašićem

Lavoslav Ružička sa suprugom Annom nakon dolaska na Glavni kolodvor

za kemiju 1975. godine. Prelog je pomogao Ružički oko jezične pripreme predavanja budući da Ružička nakon 34 godine boravka u inozemstvu nije imao naviku predavati na hrvatskome jeziku. No, sve novine isticale su kako odlično govori hrvatski.

Drugog dana Ružička je posjetio vodeće osobe Zagreba i Hrvatske – potpredsjednika jugoslavenske vlade i predsjednika Hrvatske seljačke stranke Vladka Mačeka, hrvatskoga bana Ivana Šubašića, zagrebačkoga nadbiskupa Alojzija Stepinca, predsjednika Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti Alberta Bazalu i rektora Sveučilišta Andriju Živkovića, a popodne je održao predavanje na kojem su bili visoki uzvanici poput potpredsjednika HSS-a Augusta Košutića, podbana Ive Krbeka, Stepinca sa zborom kanonika i prebendara, članova konzularnoga zbora te učenika zagrebačkih osnovnih i srednjih škola. Kako se ne bi stvarala gužva, na prilazima

Radničkom domu morala je uređovati i policija na konjima. Procjenjuje se da je bilo nazočno oko 2000 ljudi, što je najveći odaziv na neko znanstveno predavanje ikad održano u Zagrebu i Hrvatskoj. Tema predavanja koje je Ružička namjeravao održati u Stockholmu bila je "Od dalmatinskog buhača do spolnih hormona" i trajalo je više od sat vremena. Prenosio ga je Radio Zagreb, a preko njega i radijske postaje iz Beograda, Ljubljane i Züricha. Ružičkini pomagači bili su Vladimir Prelog i Mladen Deželić koji su projicirali 23 kartice kemijskih spojeva o kojima je Ružička govorio u svojem predavanju. Nakon predavanja Ružički su uručene povelje počasnoga člana Hrvatskoga kemijskog društva, Hrvatskoga liječničkog društva, Društva inženjera u Zagrebu, Društva Srijemaca te povelja o izboru za počasnoga građanina Vukovara. Sve je bilo praćeno prigodnim govorima u domo-

ljubnom tonu. Naporan dan ispunjen događajima Ružička je zaključio svečanom večerom u Gradskom podrumu kada su se ponovno redali govori, uz ostalo i švicarskoga konzula Segessera i švedskoga Vaehlina, a i samoga Ružičke koji je uz ostalo evocirao uspomene na svoju mladost i poručio: "Nadam se da će ovaj slučaj što je sudbina pomogla jednom rođenom Hrvatu, rođenom Vukovarcu, pa Švajcarcu, Zürišaninu, da u Švedskoj postigne najveće odlikovanje, doprinijeti skromnim načinom srdačnim vezama ovih triju zemalja. Meni se čini da je dalji smisao današnje proslave, da se potakne današnja mladež ne samo na marljivi nego na fanatični rad u službi znanosti, a time i za dobro domovine."

NA PROMOCIJI I NADBISKUP STEPINAC

Idućeg dana, u nedjelju 17. ožujka, odigrao se drugi najvažniji dio Ružičkina boravka u Zagrebu – promocija za počasnoga doktora Hrvatskog sveučilišta, kako se tada nazivalo Sveučilište u Zagrebu. Na promociji su bili i ban Šubašić i nadbiskup Stepinac, a rektor Živković u svom je govoru rekao da Nobelovim laureatima čovječanstvo opravdano duguje veliku zahvalost jer su njihovi uspjesi od općeljudske koristi, a njihova djela ponos i radost čitave ljudske zajednice. "Vi ste jedan od vanrednih primjera kako bogodani darovi nikli u čovjeku pripadniku jednoga maloga naroda, znadu zasjati jakim svjetlom na obzorju općechovječanskom i naučnom", rekao je Živković koji si je kao Ružičkin školski kolega dopustio dio govora održati u osobnom tonu. "Ne čestita ti samo rektor sveučilišta, nego drug iz vedrih dana rane mladosti", dodao je Živković

Povelja o dodjeli Nobelove nagrade Lavoslavu Ružički čuva se u Hrvatskoj akademiji znanosti i umjetnosti u Zagrebu

U vlaku u razgovoru s novinarima

Dio visokih uzvanika na predavanju

i prenio pozdrave koje je "našem Pol-diki" uputio njihov bivši razrednik Josip Bösenbacher "koji se ponosi što mu je Providnost iskazala sreću da je potkraj života doživio da mu je jedan đak Nobelov laureat, a drugi rektor Hrvatskog sveučilišta". Nakon ceremonije dodjele doktorata Ružička je održao govor u kojem je istaknuo veze kemije i medicine, rekavši da je kemija upravo zahvaljujući medicini izašla iz "tamne mističnosti alkemije". Ružička je pohvalio i osnuta Medicinskoga fakulteta u Zagrebu i izrazio nadu da će doći do razvoja kemije i medicine "sada, gdje su se snage hrvatskog naroda ujedinile". "Želim da Hrvatsko sveučilište kao i do sada doprinosi sve više svoj prilog na dobrobit hrvatskog naroda, a i cijelog čovječanstva", poručio je Ružička koji se iz zgrade rektorata morao probijati kroz špalir građana. Uslijedio je svečani ručak u Esplanadi, a zatim se Ružička sa suprugom uputio na izlet u okolicu Zagreba. U ponedjeljak 18. ožujka ponovno je posjetio JAZU gdje je razgledao Strossmayerovu galeriju i Arheološki muzej, tada smješten u atriju Akademijine palače. Tijekom ručka u Gradskom podrumu Ružička je održao i stručni sastanak s kemičarima i prošetao se gradom, a na večer ga je ban Šubašić sa suprugom, banicom Vlastom, ugostio na "intimnoj večeri" u Banskim dvorima.

U utorak 19. ožujka Ružička je posjetio švicarskoga konzula i "švicarsku ko-

Karikatura o posjetu Lavoslava Ružičke Zagrebu

loniju" u Zagrebu, a zatim je dojmove s posjeta podijelio s novinarima u Esplanadi. Svima je zahvalio na dobrodošlici, a posebno ga se dojmila svečanost na Sveučilištu i posebice nazočnost nadbiskupa Stepinca: "Sveučilište na čelu s mojim drugom rektorom pružilo mi je priliku da sam doživio najsvečaniji akt svoje sveučilišne karijere. Do sada sam doživio da je mojoj promociji prisustvovao samo poglavar zemlje, a sada sam u Zagrebu doživio tu rijetku čast da je promociji prisustvovao i šef zemlje i šef crkve. To još do danas nisam doživio. Novo je bilo za mene da su poglavari zemlje i crkve pokazali usku vezu sa znanosti i time što su žrtvovali toliko vremena službeno i privatno za jednog jednostavnog istraživača. To mi je dokazom da hrvatska nauka ima u njima neprocjenjivih zagovornika. Drugi uvjet za sve bolju budućnost znanosti pruža entuzijazam koji sam vidio kod ovdašnje mladeži. Dobro je da odlazim, jer bi mi bilo usprkos mog lijepog laboratorija u ljubljenoj Švicarskoj iz dana u dan sve teže da nađem zgodan odgovor na ono pitanje koje mi je jedan od vaših kolega

postavio, a to je, da li se osjećam Hrvatom ili Švicarcem." Druženje s novinarima zaključio je Nikola Pšenica rekavši da je ova "kulturno-nacionalna proslava, najveća otkako Zagreb postoji, sto posto uspjela".

Posljednju večer u Zagrebu Ružička je proveo u druženju s Vukovarcima u Gradskom podrumu. Ružička je sa suprugom napustio Zagreb 20. ožujka u 6 sati ujutro, a svečanost ispraćaja dobila je jedan neočekivani dodatak – na peron je došao brzi vlak iz Beograda s Vladkom Mačekom koji je porazgovarao s Ružičkom u uredu šefa postaje.

Boravak i doček prvoga hrvatskog nobelovca u domovini bio je zvjezdani trenutak hrvatske znanosti, a ujedno je pokazao da je kod malih naroda potpuno sporedno zbog čega je neki njihov sunarodnjak dobio Nobelovu nagradu. Atmosferu u Zagrebu tih dana najbolje i najkraće je opisala karikatura u dnevniku *Novosti* gdje dvojica likova vode ovaj razgovor:

"Kaj je, praf za praf, of Ružička po profesiji? – Kaj bi bil?! Em je Horvat!" ■

ENG In March 1940, in war-torn Europe, Zagreb hosted a magnificent reception for the first Croatian Nobel Prize winner, chemist Lavoslav Ružička, recipient of the Nobel Prize in Chemistry in 1939. After receiving the award in Zurich, he held the lecture *From Dalmatian Pyrethrum to Sex Hormones* in his homeland in front of about two thousand people, which was an unprecedented turnout for a scientific conference. In the atmosphere of the Banovina of Croatia, it became a symbol of scientific success and national pride. Ban Ivan Šubašić and Archbishop Alojzije Stepinac also participated in the ceremony for the honorary doctor of the University of Zagreb, which Ružička emphasized as a unique honor in his career, and his visit was proclaimed the grandest cultural and national celebration in the city's history. During his life, Ružička received numerous awards, including the honorary doctorate from the University of Zagreb.

Svečanoj promociji prisustvovali su i ban Ivan Šubašić i nadbiskup Alojzije Stepinac, što je sam laureat nazvao jedinstvenim događajem u svojoj karijeri

Slikovnica “Naš Dražen” – sjajno štivo za najmlađe

U Zagrebu je u Muzejsko-memorijalnom centru “Dražen Petrović” predstavljena slikovnica o slavnome hrvatskom košarkašu

Predstavljanje slikovnice u Zagrebu

FOTO: SANJIN STRUKIĆ / PIXSELL

Tekst: **ŽELJKA SABLIĆ ODRLJIN**

Iako je prošlo više od tri desetljeća otkako nas je napustio Dražen Petrović, njegov talent, skromnost i uspjesi žive još i danas. O životu ovoga neprežaljenoga sportskog virtuozu napisano je nekoliko knjiga, snimljen igrani film, no sada o Draženu imaju priliku učiti i oni najmlađi iz slikovnice “Naš Dražen” koju je napisao Vitomir Spasović. Simpatična knjiga s ilustracijama akademskog slikara Matije Draževića nudi zanimljive priče o Petrovićevu životu i njegovoj veličanstvenoj košarkaškoj karijeri, a predstavljena je u Muzejsko-memorijalnom centru “Dražen Petrović” u Zagrebu.

“Teško je pisati o ljudima koji imaju takvu povijest i takvu priču i trebalo bi napisati deset takvih slikovnica da se sve pokrije. Mi smo samo saželi ono što je najvažnije kako bismo ga približili djeci. Željeli smo da dobiju priliku shvatiti kako su naši najbolji sportaši živjeli, koliko su se trudili, kako su uspjeli i što su činili za taj uspjeh”, rekao je Vitomir Spasović koji već godinama pokušava

najmlađim generacijama istaknuti važnost uključivanja u sport. Osim toga, kako kaže, važno je djecu potaknuti i na čitanje. Na predstavljanju knjige bila je majka Dražena Petrovića, Biserka, koja je istaknula da je odmah podržala ideju o slikovnici.

“Ovo je posebna knjiga jer je namijenjena djeci. Svi mi koji smo živjeli u vrijeme Dražena znamo njegovu priču, no djeci treba pričati tu priču”, rekla je Biserka. Istaknula je kako je Dražen odu-

vijek htio pomagati drugima: “Još dok je išao u vrtić, uvijek je svog prijatelja dovođio doma na ručak, jer bi primijetio kada je netko tužan i nastojao mu pomoći”, rekla je Biserka Petrović za HRT. “To je Draženova priča – uvijek kažem da je jača od medalja i svega ostaloga. Zbog toga je Dražen u svima nama ostavio tako dubok trag. Njegovo ponašanje za života predstavlja putokaz za djecu”, dodala je Draženova majka.

Vitomir Spasović inače je i autor serijala slikovnica o poznatim hrvatskim sportašima i njihovim uspjesima: “Snježna kraljica” – priča o skijašici Janici Kostelić, “Super Luka” – o nogometašu Luki Modriću te “Srebrni iz Rusije” – o hrvatskoj nogometnoj reprezentaciji. (Izvor HRT) ■

Slikovnica je pokušala sažeti Draženov život i koliko je truda uložio kako bi bio sjajan sportaš

FOTO: SANJIN STRUKIĆ / PIXSELL

ENG In Zagreb, the picture book “Naš Dražen” by Vitomir Spasović was presented at the Dražen Petrović Museum and Memorial Center. This wonderful book, illustrated by academic painter Matija Dražević, offers interesting stories about Dražen Petrović’s life and his magnificent basketball career. In addition, the picture book’s goal is to encourage the youngest readers to read as much as possible and to play sports.

Brzo, lako i zanimljivo ovladajte temeljima hrvatskoga jezika učite kada želite i gdje želite
A fast, easy and interesting way to learn the basics of Croatian. Learn when and where you want.

Sveučilište u
Zagrebu

@ srce

HIT-1

Prvi sveučilišni on-line tečaj hrvatskoga kao drugoga i stranoga jezika

The first on-line course of Croatian as second and foreign language

Jesenski semestar / Autumn semester

14. rujna – 6. prosinca 2026.
(prijave do 4. rujna 2026.)

*September 14 – December 6, 2026
(application deadline is September 4, 2026)*

Proljetni semestar / Spring semester

1. ožujka – 23. svibnja 2027.
(prijave do 19. veljače 2027.)

*March 1 – May 23, 2027
(application deadline is February 19, 2027)*

- 7 nastavnih cjelina u sustavu MoD (utemeljen na Moodlu)
- 150 nastavnih aktivnosti
- 24 sata online nastave uživo
- iskusni lektori, stručnjaci za hrvatski kao ini jezik
- interaktivan, komunikacijski i individualiziran pristup učenju jezika
- mogućnost stipendije

- 7 learning units in the Moodle-based e-learning system
- 150 learning activities
- 24 hours of real-time communication online
- experienced language instructors, specialists in Croatian as L2
- an interactive, communicative and individual approach to language learning
- the possibility of a scholarship

Pogledajte videopriloge o tečaju na mrežnoj stranici

Look at videos about the course at web page

www.matis.hr

Obavijesti i upisi

additional information and enrollment:

ecroatian@unizg.hr

ČITAJMO MATIČIN LJETOPIŠ NOVE GENERACIJE!

Izišao je novi svezak Matičina ljetopisa Hrvatskog iseljeničkog zbornika za 2026. U šest tematskih cjelina, koje su naslovljene *Znaci vremena*, *Kroatistički obzori*, *Mostovi*, *Povjesnica*, *Znanost* i *Nove knjige*, donosi 29 raznorodnih bogato ilustriranih autorskih priloga iseljeničke tematike. Iako izrastao na tradiciji najčitanijih preporodnih kalendarskih knjiga, Matičin se ljetopis Hrvatski iseljenički zbornik s internet-skom epohom prometnuo u potpuno modernu medijsku formu o suvremenom hrvatskom kulturnom zajedništvu na globalnoj razini. Posrijedi je sintetsko znanstveno-popularno djelo u kojem je skupina odabranih kroatista, jezikoslov-

ca, etnologa te povjesničara umjetnosti, povjesničara i sociologa obradila stvaralaštvo Hrvata izvan RH kroz prošlost i sadašnjost, uključujući recentne interkulturalne manifestacije u kojima sudjeluju ljudi hrvatskih korijena.

Građa ovogodišnjeg Matičina ljetopisa, raspoređena na 404 stranice, govori o rezultatima znanstvenih istraživanja vanjskih migracija i kulturološkim postignućima raseljenih hrvatskih građana. Autori, njih ukupno 29, svjesno su odbacili stručni diskurs i "ispričali priču" o jednom stvarnom složenom migrantskom fenomenu, svima prihvatljivu i – zanimljivu!